

No Tahut na Hininaawas LUK ga Pakat Ie.

Luk ga pakat no nuno pakpakat uta tike turadi no hinsana ne Tiopilas, a watong ie (nes Luk 1:1). Aie tike tamat na watong tusu Rom dak. Ma ne Luk ga sip be Tiopilas na palai tano kinakaho, no nilon, no minat, ma no tuntunut hut sukun ra minat tane Jisas ma be aie no 'Krais' nong i haruat be na halon ira Iudeia ma di ing pa dile Iudeia bileng. Aie no Krais utano ula hanuo bakut. Ma ne Luk ga bul halala ra haleng na pir dahine ing i panim tane Matiu ma ne Mak (nes no ula nianga tane Matiu). Ma sene ikin ra Tahut na Hininaawas tane Luk no nuno luaina pakpakat mon. Aie no haburuana tano pir nong Luk ga sip be na hinawase Tiopilas utana. Da nes no hapatam tano nuno pir tano pakpakat 'Ira Pinapalim ta ira Kaba Apostolo' (Apostolo 1:1-2). Da nes tano hapatam tane Luk be Jisas ga hinawase ira nuno bulu na harausur be di na kis kawase no linge God ga kukubus ura utana (Luk 24:49). Jisas ga ianga utano Halhaaliena Tanuo. Ma tano haburuana tane Apostolo da nes habaling be Jisas ga hinawase di be di na kis kawase no Tanuo nong God ga kukubus be na tule ter ie ta di. Kaie Luk ma no Apostolo, dur tike kapawena pir mon utane Jisas ma no hinana hakakari tano tahut na hininaawas nong ga ianga utane Jisas.

¹ Watong Tiopilas, a haleng di te walar be di na pakat mur ira linge ing ite hanawat nalam in ta mem. ² Di te mur ira hininaawas ta dong ra ut na harpir tano tahut na hininaawas. Ma dong ra ut na harpir, di iat, ing di ga nes tutuno kakarek ra linge mekutua leh ra hatahun ta ira linge. ³ Io kaie, iou hamaan bileng be i tahut be ni pakat no harmur ta kakarek ra linge ura num, kinong iou iat iou te tiri murmur timaan uta karek mekutua leh tano haburuana. ⁴ Ma iou lik be ni gil hobi waing nuge nunure ira tutuno uta ira linge u gate kap harausur ine.

No angelo ga huna hinawas utano kinakaho tane Jon ma be a mangana turadi hohaam ie.

⁵ Tano pana bung be Herot ga harkurai ter tano katano Iudeia, iga mon tike pris a hinsana ne Sekaraia. Ma aie mekatika ta dong ira pris gar tane Abaisa. Ne Elisabet, no nuno haine, aie tikenong tano huntunana tane Aron. ⁶ Dur bakut dur ga lon takados tano matmataan tane God. Dur ga mur ira nianga ma ira harkurai tano Watong. Pai gale tale be ta nong na tung dur ma ta tike nirara. ⁷ Iesene iga pata ta nati dur kinong Elisabet ga hintu ma dur gate manga patuana ma hatong um.

⁸ Tike bung Sekaraia ga gilgil ira pinapalim ta dong ra pris ra matmataan tane God kinong iga pana bung be no nuno iabar di na papalim. ⁹ Ma haruat ma ira nudi tintalen ira pris, di ga papaus ma ira mangana hot na satu, ma no hot ga tibe hamanis Sekaraia. Io kaie, iga lala tano

halhaaliena katano tano tamat na hala na lotu tano Watong ura tun hartabar ing ila huhur kala mimisien. ¹⁰ Ma be no pana bung ura tuntun no kala mimisien na hartabar ga hanawat, dong ra turadi ing di gate hanawat haruat ter ura lotu kaia di ga saasaring tusu nataman.

¹¹ Io, tike angelo ga harapuasa tane Sekaraia. Ma no angelo ga tur ter tano palpal na kata tano hator na tun kala mimisien na hartabar. ¹² Ing Sekaraia ga nes no angelo, iga karup ma a tamat na bunurut ga kap ie. ¹³ Iesene no angelo ga tange tana, "Sekaraia, waak ugo ra bunurut. God te hadade no num sinsaring. No num haine, ne Elisabet, na kaho num tike bulu na tunana ma nu pas no hinsana be Jon. ¹⁴ Ina halaro ugo ma nu laro pane ie ma a haleng di na laro kinong da kaho ie. ¹⁵ Ma ina ngan hobi kinong aie na tike tamat na turadi ra matmatahan tano Watong. Ma waak ie ura mame ta wain be ta mes na dades na taho. Ma ina hung leh ma no Halhaaliena Tanuo tur leh metuma tano tingana no nuno makai. ¹⁶ Na lamus pukus a haleng na matanabar na Israel ter tano Watong no nudi God. ¹⁷ Na kap no tintalen ma no dades tane Elaija ma ina lilie hanana tano Watong ura hamaram pakur ira mama ma ira nati di. Ma ina pukusane dong ra ut na ul ba ter tano mangana lilik ta dong ra ut na takados. Ma ina gil hobi ura tangtagure ira matanabar tano Watong waing di nage taguro pane ie."

¹⁸ Sekaraia ga tiri no angelo be, "Aiou ni

nunure hohaam be a tutuno ikin ra nianga? Iou tike nongtamat um ma no nugu haine bileng hobi.”

¹⁹ Io, no angelo ga babalu, “Aiou Gabriel. Iou la tur ter tano matmataan tane God ma ite tule iou be ni me hinawase ugo ta ikin ra tahut na hininaawas. ²⁰ Karek ra nugu nianga na hanawat tutuno tano nuno pana bung tus, iesene paule nurnur ine. Io kaie, nu tabuna nianga ma pa nule tale be nu ianga tuk tano bung be ikin ra linge na hanawat.”

²¹ Ma dong ra matanabar kanaia di ga nanaho utane Sekaraia ma di ga ngangao be urah kaie igom manga kis halis tuma naramon tano hal-haaliena katano. ²² Ing iga hanasur pai gale tale ie be na haianga di. Io, di ga nunure kilam leh be igate nes tike ninanaas na tanuo kinong iga hatahuo ma ira lumana ter ta di ma sene be pai gale tale be na ianga.

²³ Ing no nuno pana bung na pinapalim gate pataam, iga baling u nataman. ²⁴ Namur ta ikin, ne Elisabet, no nuno haine, ga tienen ma iga kis mun ter tano ngasia dur haruat ma ra liman na teka. ²⁵ Iga tange be, “No Watong te gil hokakarek utagu. Taitus ikin ra pana bung ite hamanis no nuno harmarsai ma ite kap leise no nugu hirhir ta ira matmataan ta dong ra matanabar.”

No angelo ga huna hinawas utano kinakaho tane Jisas ma be a mangana turadi so ie.

²⁶ Ing be Elisabet ga tiennen ma igate liman ma tike ira nuno teka, io, God ga tule Gabriel no angelo u Nasaret, tike taman tano katano Galili. ²⁷ Iga hana tupas tike bulahine nong paile noh tikai baak ma tike tunana. Ma di gate ter bat ter ie ura totole tike tunana, a hinsana ne Iosep. Aie tike bulumenamur tane Dawit. Ma no hinsana no bulahine ne Maria. ²⁸ No angelo ga haatne ie gom tange be, “No Watong i kis tikai ma ugo ma ite haidane ugo.”

²⁹ Io, Maria ga ngangao sakit ta kakarek ra nianga ma iga manga lilik be a mangana nianga so kakarek. ³⁰ Iesene no angelo ga tange tana horek: “Maria, waak u burut. God te laro pane ugo ma i taguro be na haidane ugo. ³¹ Nu tiennen ma nu kaho tike bulu na tunana ma nu pas no hinsana be ne Jisas. ³² Tamat no hinsana ma da kilam ie be no Natine God Nong i Lie Harsakit. No Watong God na ter no kinkinis na tamat na ut na harkurai tana, nong tano hintubuno ne Dawit. ³³ Ma ina kure no huntunana tane Iakop hathatikai. No nuno kingdom pai nale pataam.”

³⁴ Maria ga tiri no angelo be, “Ikin ra linge na tutuno hohaam? Aiou paile nunure baak tike tunana.”

³⁵ No angelo ga babalu horek: “No Halhaaliena Tanuo na hanawat ter tam ma no dades tane God Nong i Lie Harsakit na burung ugo. Io kaie, no halhaaliena nong nu kaho ie da kilam ie be no Natine God. ³⁶ Nes baak! Elisabet no hinsaam bileng na kaho tike bulu kakarek i hatong ter.

Di git tangtange be a hintu ie iesene ite tiene haruat ma ra liman ma tike na teka kakarek. ³⁷ Pata tike linge i kalkalala tane God.”

³⁸ Io, Maria ga babalu horek, “Aiou no tultule tano Watong. I tahut be na ngan hobi tagu hoke u te tange.” Io, no angelo ga hana talur um ie.

Elisabet ga nes kilam no tamat na haridan tane Maria, no makai tano nuno Watong.

³⁹ Taitus ikino pana bung Maria ga taguro ma iga hana haiah leh utuma tike taman ruma ta ira uladih tane Iudeia. ⁴⁰ Ma iga lala tano ngasiane Sekaraia gom haatne Elisabet. ⁴¹ Be Elisabet ga hadade ing Maria ga haatne ie, no bulu nong ga tianane ter ie ga manga magile ma ne Elisabet gom hung ma no Halhaaliena Tanuo. ⁴² Io, iga tange nalu be, “No haridan na kis tam ta ira haine bakut ma ikino bulu nu kaho ie no haridan na kis bileng tana. ⁴³ Iesene, nesi um iou, kaie no makai tano nugu Watong uge hanawat ukira ho iou? ⁴⁴ Ing iat mon ira iruo talingagu dur hadade ing u haatne iou, no bulu naramon tagu i manga magile ma ra gungunuama. ⁴⁵ No haridan na kis tam kinong u te nurnur be ira linge no Watong te tange tam na hanawat tutuno!”

Maria ga pirllet no Watong tano nuno harmarsai tupas ira maris.

⁴⁶ Io, Maria ga tange horek:
 “Metuma naramon tagu i hatamat no Watong,
⁴⁷ ma no tanuagu i laro ter tane God no nugu ut na Haralon.

48 Kinong urah, ite lik leh no nugu kinkinis na maris, iou no nuno tultule.

Io kaie, tur leh um kakarek, ira matanabar katiak ma di bileng namur um, di na huo iou be iga haidane iou.

49 Kinong urah, no Dades na God te gil ra tamat na linge sakit tagu.

No hinsana i Halhaalien.

50 No nuno harmarsai ila hanana tupas dong ing di urur tana, ira turadi ing di ga lon nalalie, dong katiak, ma di bileng namur.

51 Ite gil ra dades na linge ma no lumana. Ite tule harbasiane leise dong ing di lik hatamat habaling di.

52 Ite bul hasur leise ira lilie metuma ta ira nudi kinkinis na tamat na ut na harkurai. Iesene ite raun haut balik dong ra maris.

53 Ite hahung dong ing di taburungan ma ra bilai na linge, iesene ite tule leise ter dong ra watong ma ra pabono di.

54 Ite harahut no matanabar Israel, no nuno tultule, hoke iga tange ta ira hintubu dait be na gil hobi.

55 Ite lik leh be no nuno harmarsai na kis hatikai ter tane Abraham ma ira nuno bulumenamur.”

56 Ma ne Maria ga kiskis baak ma ne Elisabet haruat ma ra itul a teka ma igom baling um u nataman.

1:50 Sam 103:13,17 1:51 2Sml 22:28 1:52 Jop 12:19; 5:11; Sam 147:6 1:53 Sam 34:10 1:54 Sam 98:3 1:55 Mai 7:20; Stt 17:7

God ga hamanis no nuno but na dades tano Bung na kinakaho tane Jon.

⁵⁷ Io, ing no pana bung ga hanawat be Elisabet na kakaho, iga kaho tike bulu na tunana. ⁵⁸ Dong ing di ga kis hutate ter tana ta ikino taman ma ira hinsaana, di ga hadade be no Watong gate hamanis ra but na harmarsai tana, ma di gom laro tikai ma ie.

⁵⁹ Tano liman ma itul a bung di ga hanawat ura kutkut no palatamaine no bulu ma di ga ura paspas no hinsana no nuno mama Sekaraia ter tana. ⁶⁰ Iesene no etnana ga tange be, "Pata! Da kilam ie be ne Jon."

⁶¹ Ma di ga tange tana, "Pata tikenong ta ira hinsaam i mon ikino hinsang."

⁶² Io, di ga hatahuo ma ira luma di ter tano nuno mama ura nunure leh be a hinsana so iga sip be na pas no natine ma ie. ⁶³ Iga sasaring ura tike palpalehuana katano dahe ura pinapakat tana ma iga pakat be, "No hinsana ne Jon." Ma dong bakut di ga karup di gom manga lilik uta ikin ra linge. ⁶⁴ Kaie iat mon no hono ga tamapapos ma no karamena ga mamaan ma igom tur leh ura pirpirlet God. ⁶⁵ Ma ira matanabar ta ikino taman di ga kilingane ra tamat na urur tikai ma ra bunurut uta ikin ra linge. Ma dong ra matanabar ta kike ra uladih tano katano Iudeia di ga iangianga uta kakarek bakut ra linge. ⁶⁶ Dong bakut ing di ga ser leh ikin, di ga manga lilik utana di gom tirtiri be, "Ikin ra bulu na hanawat be a mangana turadi

so ie?" Ma di ga tirtiri hobi kinong iga tutuno iat be no dades tano Watong ga kis ter ma ie.

Sekaraia ga ianga na tangetus utano hinanawat tano ut na haralon.

⁶⁷ Io, Sekaraia no nuno mama ga hung ma no Halhaaliena Tanuo ma igom ianga na tangetus horek:

⁶⁸ "A pirpirlet utuma tupas no Watong, no God gar Israel,

kinong ite me kul halangalanga leh ira nuno matanabar.

⁶⁹ God te hatut tike dades na ut na haralon uta dait

metuma tano huntunana tane Dawit no nuno tultule

⁷⁰ hoke ga hamanis ta ira nuno halhaaliena tangetus di gom tange nalalie sakit.

⁷¹ Ite hatur ie ura haalon leh dait sukun ira nudait ebar,

ma mekatika ta ira luma di bakut ing di malentakuane dait.

⁷² Ite gil hobi ura hamanis ra harmarsai ter ta ira hintubu dait

ma ura liklik leh no nuno halhaaliena kunubus,

⁷³ nong ga sasalim ter tane Abraham no hintubu dait.

⁷⁴ Ma ite gil hobi ura halangalanga leise dait ta ira luma dong ra nudait ebar.

Io kaie, i tale dait be dait na lotu tupas ie

⁷⁵ ma ra gamgamatien ma ra takados ma pata ta bunurut ta ira nudait nilon bakut.

⁷⁶ Ma augo ra natigu, da kilam ugo be no tangetus tane God Nong i Lie Harsakit, kinong augo, nu lie tano Watong ura tangtagure no ngas ura utana.

⁷⁷ Ma nu gil hobi ura terter ta ira nuno matanabar no minanes tano haralon nong di na hatur kawase ing God na lik luban leise ira nudi sana tintalen.

⁷⁸ Ma ina lik luban leise kike ra sasana kinong no tingana no nudait God i manga hung ma ra harmarsai.

Ma no nuno harmarsai na hatawat no pupuruk hut tano kasasa ter ta dait metuma ra mawe

⁷⁹ ura marmararang sare dong ing di lolon ra kadado ma tano hena ra minat, ma ura lilie no nudait hinana ter tano ngas na malum.”

⁸⁰ Io, ma no bulu ga tamat huat ma iga hanawat dades tano tanuana ma iga lon tuma ra katano bia tuk tano bung ga harapuaasa ra matmataan na haruat ter ta ira Israel.

2

Maria ga kaho Jisas.

¹ Taitus ikinong ra pana bung, Augustus, no tamat sakit ta ira lilie na gil harkurai, ga ter tike harkurai be da was ira matanabar ta ira katano bakut ing Rom ga balaure ter. ² (Ikin no luaina pakat hinsang nong ga hanawat tano pana bung be Kuirinius ga harkurai ter tano katano Siria.)

³ Ma ira matanabar bakut di ga hana ter ta ira

nudi taman tiketike ura tangtange hamanis ira hinsa di be da pakat kawase.

⁴ Io kaie, Iosep gom hanahut metusu Nasaret tano katano Galili utuma Betlehem tano katano Iudeia. Ma Betlehem aie no taman tutuno tane Dawit, ma ne Iosep ga hana ukaia kinong aie tano palpal tano huno tane Dawit. ⁵ Iga hana ukaia be da pakat ira hinsa dur ma ne Maria nong di gate ter bat ter ie ura totole ie. Ma ne Maria ga tienen ter. ⁶ Ing dur ga kiskis kaia iga haruat no pana bung be Maria na kakaho. ⁷ Io, iga kaho no luaina natine, a bulu na tunana ie. Maria ga pulus ie ma ra mol ma iga hainoh ie tike linge na nian ta ira bulumakau kinong ga pata ta mauho uta dur tuma tano hala na wasire.

Ira angelo di ga hinawas be no Mesaia te hanawat.

⁸ Ma ari ut na balaura sipsip di ga nesnes mur ira nudi sipsip ra bung hutate ta ikino katano. ⁹ Io, tike angelo tano Watong ga harapuasa ta di ma no minamar tano Watong ga murarang sare di ma di ga manga burut. ¹⁰ Iesene no angelo ga tange ta di horek: “Waak mu burut. Nes baak! Aiou hanawat ma ra tahut na hininaawas nong na hatawat ter ra but na gungunuama ta ira matanabar bakut. ¹¹ Katiak di kaho no numu ut na Haralon tuma tano taman tane Dawit. Aie no Mesaia. Aie no Watong. ¹² Ma mu na nes tike hakilang nong na hatutuno kakarek ra nianga ter ta mu ma i horek: mu na nes leh tike bulu di pulus ter ie ma ra mol ma i noh ter tike linge na nian ta ira bulumakau.”

¹³ Ma kaie iat mon a haleng angelo sakit metuma ra mawe, di ga harapuaa tikai ma ikino angelo ma di ga pirpirlet God horek:

¹⁴ “Da pirpirlet no minamar tane God kunuma nalu sakit!

Ma ra malum ukatika ta ira matanabar tano ula hanuo ing God i laro pane di!”

¹⁵ Ma be ira angelo gate hana sukun di utuma ra mawe ira ut na balaura sipsip ga tange harbasiane ta di be, “Dait go hana u Betlehem dait nage nes ikin ra linge te hanawat nong no Watong te hinawase dait tana.”

¹⁶ Io, di ga hana haiah leh di gom a silihe tupas Maria ma ne Iosep tikai ma no not no bulu, ma iga noh ter ta ikino linge na nian. ¹⁷ Ing di ga nes ter ie di ga hinawas hurbit ta ira linge di gate hadade uta ikin ra bulu. ¹⁸ Ma di bakut ing di ga ser leh ikin di ga manga karup ma di ga suar ngangao ta ira linge ira ut na balaura sipsip di ga hinawase di ine. ¹⁹ Iesene Maria git liklik kawase ter kakarek bakut ra linge gom git manga lilik urie. ²⁰ Ma ira ut na balaura sipsip di ga baling ma di ga pirpirlet hanane God uta ira linge bakut ing di gate hadade ma di gate nes. Kike ra linge ga haruat iat mon hoke di ga hinawase di hobi.

Airuo tangetus dur ga ianga puasa utane Jisas no Mesaia.

²¹ Be igate liman ma itul ira nuno bung, di ga kut no palatamaine no bulu. Ma di ga pas no hinsana be ne Jisas. Ma ikinong no hinsang nong

no angelo gate huna tange be da pas ie be ing baak Maria pai gale hasakit na teka ma ie.

²² Ma ing be ira pana bung gate sakit be da gil haruatne ira harkurai tane Moses waing pai nale tale be da hatabune habaling dur, io, Iosep ma ne Maria dur ga hana ma ne Jisas utuma Ierusalem ura terter ie tano Watong. ²³ Dur ga ura gilgil hoke di ga pakat ta ira harkurai tano Watong horek, *“Ira luaina bulu na tunana bakut da hasisingen di ura nuno no Watong.”* ²⁴ Ma dur ga ura gil hartabar bileng haruat ma ing no harkurai tano Watong i tange. I tange horek: *“Mu na hartabar ma airuo bun be airuo not no balus.”*

²⁵ Ma tike turadi git kiskis kaia Ierusalem, a hinsana ne Simion. Aie tike takadoswana turadi ma a ut na lotu tupas God ie. Iga kiskis kawase nong na me hangoingoi ira Israel, ma no Halhaaliena Tanuo ga kis ter tana. ²⁶ No Halhaaliena Tanuo gate hapuasne ter tana be na huna nes ter baak no Mesaia tano Watong ma inage mat um. ²⁷ Io, no Halhaaliena Tanuo ga lie ie utuma naramon tano hala na lotu tamat. Ma no mama tano bulu ma no makai dur ga kap halala no bulu ura gilgil ter ira tintalen tana haruat ma ira harkurai tane Moses. ²⁸ Simion ga raun leh no bulu gom pirlet God ma karek ra nianga:

²⁹ “Nugu Watong, kakarek um iou te kilingane ra malum. Io, nu haut ise iou, no num tultule, nige hana talur ikin ra lon.

³⁰ Gil hobi tagu kinong ira iruo matagu dur te nes no num haralon,

³¹ nong u te tagure ie ra matmataan ta ira matanabar bakut.

³² *Aie ra lulungo ura haamadares di ing pata be a Iudeia di, ma aie no minamar ta ira num matanabar Israel.*”

³³ Ma no mama tano bulu ma no makai dur ga karup dur gom manga lilik uta ira linge Simion ga tange utano bulu. ³⁴ Io, Simion ga haidane duhat ma iga tange tane Maria no makai tano bulu horek: “Ikin ra bulu God te tibe ie be na hatawat ter ra punuko ta ira haleng na Israel ma ina hatur bileng ra haleng ta di. Ite tibe bileng ie hoke tike hakilang ma da ianga ter tana. ³⁵ Io kaie, ira lilik na tinga di ra haleng na kis puasa. Ma a tapunuk na ubal bileng ugo hoke be tike sele te gaso no katim.”

³⁶ Io, ma tike haine na tangetus git kiskis bileng kaia, a hinsana ne Ana. A natine Panuel ie, tano huno tane Aser. Ma ne Ana gate manga hatong um. Ing iga tole leh no nuno tunana, dur ga kis haruat ma ra liman ma iruo na tinohon mon.

³⁷ Io, no nuno tunana ga mat leh ma iga kis na makoso tuk be ira nuno tinohon ga haruat ma ra liman ma itul na sangahul ma ihet. Pai lale hanana talur no hala na lotu tamat. Pata. Hatikai igit lolotu tikai ma ra hahal ma ra sinsaring.

³⁸ Ing iga hanawat hutate ta duhat tamana ta ikino pana bung iat mon, iga tanga tahut utuma hone God. Ma iga hinawas tano not no bulu ter

2:30 Ais 52:10; Luk 3:6; Taitus 2:11 **2:32** Ais 42:6; 49:6; 52:10

2:34 Ais 8:14; Matiu 21:42; 1 Pita 2:8

ta di bakut ing di git kiskis kawase no pana bung be God na kul halangalanga Ierusalem.

³⁹ Ma be Iosep ma ne Maria dur ga gil haruatne bakut ter ira harkurai tano Watong, duhat ga baling um u Nasaret, no nuduhat taman, rusu tano katano Galili. ⁴⁰ Ma no bulu ga tamat huat ma no nuno lilik ga dades. Iga hung ma ra minminanes ma no harmarsai tane God ga kis ter tana.

No bulu Jisas ga hana tano hala tano nuno Mama.

⁴¹ Taitus ira kaba tinohon no nuno Mama ma no Makai dur git hanana utuma Ierusalem tano Nian na Sinakit. ⁴² Io, be ira nuno tinohon ga haruat ma ra sangahul ma iruo, duhat tamana ga hana hut utuma tano nian haruat ma ira nudi tintalen. ⁴³ Ing no nian ga pataam um no nuno Mama ma no Makai dur ga tur leh ura binaling u nataman. Iesene Jisas ga kis ter iat tuma Ierusalem ma pa dur gale nunure be i ruma ia, dur gate hana sukun ter ie. ⁴⁴ Dur ga lik be kanaia iga tiktikai ma ira mes na matanabar tano nudi hinana, kaie dur gom mur no ngas haruat ma tike kudulena bung. Io, dur ga hatahun ura silsilihe ie nalamin ta ira hinsaa dur ma ira nudur harwis. ⁴⁵ Ma be pa dur gale nes leh ie dur ga baling u Ierusalem ura ninanaas tana kaia. ⁴⁶ Namur be dur gate sisilih tana ra itul a bung dur ga nes tupas leh um ie tuma naramon tano tamat na hala na lotu. Iga kis ter nalamin ta ira tena harausur ta ira harkurai

tane Moses. Iga hadade di ma iga tirtiri bileng di ma ra tiniri. ⁴⁷ Di bakut ing di ga hadade ie di ga karup tano nuno minminanes ma ta ira nuno binabalu. ⁴⁸ Ma ing no nuno Mama ma no Makai dur ga nes ie dur ga manga karup. Io, no nuno makai ga tange tana be, “Natigu, ura biha be u gil mir hokarek? Mir ma no num Mama mir te manga ngaangel pane ugo ura silsilihe leh ugo.”

⁴⁹ Iga tiri dur be, “Mur nanaas tagu urah? Hohaam, mur paile nunure be i tahut be ni kis iat kira tano hala tano nugu Mama?” ⁵⁰ Iesene ningor pa dur gale nunure kilam ira linge iga tangtange ta dur.

⁵¹ Io, iga hanasur tikai ma dur u Nasaret ma iga tartaram ira nudur nianga. Iesene no nuno makai git mangana liklik kawase kakarek ra linge bakut. ⁵² Ma ne Jisas ga tamtamat hanana ma no nuno minminanes bileng ga tamtamat. Ma ne God ga laro pane ie, ma ira turadi bileng hobi.

3

Jon ga harpir be di na lilik pukus waing di nage taguro utano Mesaia.

(Matiu 3:1-12; Mak 1:3-6)

¹ Ing be Taiberias, no tamat sakit ta ira lilie na gil harkurai, gate harkurai a sangahul ma liman na tinohon, io, ta ikino pana bung ne Pontias Pailat ga harkurai tano katano Iudeia. Ma ne Herot ga harkurai ter tano katano Galili ma no tesne, ne Pilip, ga harkurai ter ta ira iruo katano

Ituria ma ne Tarakonitis. Ma ne Lisantias ga harkurai ter tano katano Abilene. ² Ma ne Anas ma ne Kaiapas dur ga tamat iat ta dong ira mes na pris. Taitus ikino pana bung God ga ter no nuno hininaawas tane Jon no natine Sekaraia tuma ra katano bia. ³ Io, Jon ga hana ta ira katano bakut kaia hutate tano taho Ioridan ma iga harpir horek: “Mu na kap no baptais na lilik pukus waing God nage lik luban leise ira numu sana tintalen.” ⁴ Io kaie, igom haruat ma ira pakpakat tano tangetus Aisaia. Iga tange horek, “Metuma ra katano bia a ingana tikenong i taato, ‘Tagure no ngas tano Watong, Gil hatakadosne ie ura nuno hinanawat. ⁵ Ira salil bakut da bus, ma ira uladih da kil hasur. Ira pusuko na ngas na takados, ma ira sakalep na maliah. ⁶ Ma ira turadi bakut di na nes no haralon tane God.’”

⁷ Ma a tamat na matanabar ga hana tupas Jon be na baptais di. Ma iga tange ta di, “A sana ut na harakale mu! Nesi ga hakatom mu be mu na hilo sukun no harpadano nong God i hutate be na ter ie? ⁸ Igor tahut be mu na gil ira linge ing na hamanis be mu te lilik pukus! Io, mu tange be a bulumenamur tane Abraham mu, kaie mu haruat be mu na hilo sukun no harpadano tane God. Iesene waak mu lik hobi. Pai nale tutuno. Paile tamat na linge be mu ira bulumenamur tane Abraham. Aiou hinawase mu be God na petlaar be na hatawat ta bulumenamur tane

3:3 Apostolo 13:24 **3:6** Ais 40:3-5 **3:7** Matiu 12:34; 23:33

3:8 Jon 8:33,39

Abraham ta kakarek ra hot mon. ⁹ No matau ike ra bura dahe, nong i taguro ter ura katkato hasur ira dahe. Ma ira dahe bakut, ing pa di lale huhuei ta tahut na puspuno, na kato hasur ma ina ise ter ra ula eh.”

¹⁰ Ma dong ra matanabar di ga tiri ie, “Io, ing be hobi, mem na ngan hohaam?”

¹¹ Io, Jon ga balu di ma iga tange, “Be airuo ra num sigasige, nu tabar nong i supi ma tikenong. Ma nong i hatur kawase ra nian, i tahut be na gil bileng hobi.”

¹² Ira ut na kap takis di ga hana tupas ie be inage baptais di. Ma di ga tiri ie be, “Tena harausur, mem na gil hohaam?”

¹³ Iga tange ta di, “I tahut be mu na kap haruatne mon ing di te kure ter ta mu ma waak mu laklake ikino harkurai.”

¹⁴ Ma ari umri di ga tiri ie be, “Ma mem, mem na gil hohaam?”

Jon ga balu di be, “Waak mu hapar leh ra barbarat ta ira matanabar ma waak mu tung bia tikenong. I tahut be mu na lik be ira numu kunkulaan i haruat mon.”

¹⁵ Ma ira lilik ta dong ra matanabar ga tahuat be a mangana linge na hanawat ma di ga manga lilik be no Mesaia dak um utane Jon. ¹⁶ Ma ne Jon ga balu di gom tange, “Aiou baptais mu ma ra taho ma sene be nong i tamat iat tagu na hanawat. Ma iou paile haruat be ni lapus ira hino ta ira iruo pala lamas na kakine. * Aie

3:9 Matiu 7:19 **3:12** Luk 7:29 **3:16** Apostolo 13:25 * **3:16**
Jon iga hirhir be na gil ikin ra tintalen ing tike maris gor gil ter tike watong kinong Jisas i manga tamat sakit.

iat na baptais mu ma no Halhaaliena Tanuo ma ra eh bileng. ¹⁷ Ma i palim ter no nuno sawol ura isise haut ira wit tano dadaip nong na puh leise ira surno ma ira parahono. Iesene ira tahut na pat na wit ing i tirih ma i puko sur, na reng hulungan ukira hono nuno hator na masur. Ma ina ise ter ira surno ma ira parahono tano eh kis.” ¹⁸ Io kaie, Jon ga hadades ira matanabar ma ra haleng na mes na nianga bileng ing iga pirpir di ma no tahut na hininaawas. ¹⁹ Iesene Jon ga tibe hapenpen ne Herot no lilie kinong iga tole leh Herodies no haine tano tesne. Ma pai gale tibe hapenpen ie uta ikinong sene mon. Herot ga gil bileng ari mes na sana tintalen. ²⁰ Ma ing be Jon ga gil hobi, Herot ga gil ikin ra sana tutuno iat: iga banus bat Jon tuma naramon tano hala na harpadano.

Jon ga baptais Jisas.

(Matiu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Ma ta ikino pana bung be ira matanabar ga kapkap baptais, Jisas bileng ga kap baptais bileng. Ma be iga saasaring no mawe ga tapapos. ²² Ma no Halhaaliena Tanuo ga hanasur ter tana ma iga tatalen hoke tike bun. Ma a ingana tikenong ga ianga sur metuma ra ula mawe horek: “Augo no Natigu. Iou manga sip ugo ma iou laro sakit utam.”

Ira hintubune Jisas.

(Matiu 1:1-17)

²³ Ma ing be Jisas ga hatahun no nuno pina-palim iga ura haruat ma aitul a sangahul na tinohon. Ma tano lilik ta ira matanabar be Jisas no natine Iosep.

Ma ne Iosep no natine Heli.

²⁴ Heli no natine Matat.

Matat no natine Lewi.

Lewi no natine Melki.

Melki no natine Ianai.

Ianai no natine Iosep.

²⁵ Iosep no natine Matatias.

Matatias no natine Amos.

Amos no natine Nahum.

Nahum no natine Esli.

Esli no natine Nagai.

²⁶ Nagai no natine Mat.

Mat no natine Matatias.

Matatias no natine Semen.

Semen no natine Iosek.

Iosek no natine Ioda.

²⁷ Ioda no natine Ionan.

Ionan no natine Resa.

Resa no natine Serubabel.

Serubabel no natine Siatiel.

Siatiel no natine Neri.

²⁸ Neri no natine Melki.

Melki no natine Adi.

Adi no natine Kosam.

Kosam no natine Elmadam.

Elmadam no natine Er.

²⁹ Er no natine Iosua.

Iosua no natine Elieser.

Elieser no natine Iorim.

Iorim no natine Matat.

Matat no natine Lewi.

³⁰ Lewi no natine Simion.

Simion no natine Iuda.
Iuda no natine Iosep.
Iosep no natine Ionam.
Ionam no natine Eliakim.
³¹ Eliakim no natine Melia.
Melia no natine Mena.
Mena no natine Matata.
Matata no natine Natan.
Natan no natine Dawit.
³² Dawit no natine Iesi.
Iesi no natine Obet.
Obet no natine Buas.
Buas no natine Salmon.
Salmon no natine Nason.
³³ Nason no natine Aminadap.
Aminadap no natine Atmin.
Atmin no natine Arni.
Arni no natine Hesron.
Hesron no natine Peres.
Peres no natine Iuda.
³⁴ Iuda no natine Iakop.
Iakop no natine Aisak.
Aisak no natine Abraham.
Abraham no natine Tera.
Tera no natine Nahor.
³⁵ Nahor no natine Seruk.
Seruk no natine Reu.
Reu no natine Pelek.
Pelek no natine Eber.
Eber no natine Sela.
³⁶ Sela no natine Kainan.
Kainan no natine Arpaksat.
Arpaksat no natine Siem.
Siem no natine Noa.
Noa no natine Lamek.
³⁷ Lamek no natine Metusela.

Metusela no natine Enok.
 Enok no natine Iaret.
 Iaret no natine Mahalalel.
 Mahalalel no natine Kenan.
³⁸ Kenan no natine Enos.
 Enos no natine Set.
 Set no natine Adam.
 Adam no natine God.

4

*Satan ga walar Jisas.
 (Matiu 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Ma ne Jisas ga baling merasi ra taho Ioridan ma iga hung ma no Halhaaliena Tanuo. Ma no Tanuo ga lamus leh ie utuma ra katano bia. ² Ma ne Satan ga walar ie aihet sangahul na bung kaia. Pai gale en ta linge ta kike ra bungbung, ma namur um iga taburungan. ³ Io, Satan ga tange tana, “Kaie, ing be a Natine God ugo, nu tange ta ikin ra hot be inage taar nian.”

⁴ Jisas ga balu ie, “Tike harkurai tane God di ga pakat ie uta mem ra matanabar i tange horek, *Ira turadi pa di nale lon tano nian sene mon.*”

⁵ Io, Satan ga lamus haut ie utuma ra uladih ma kaie iat mon iga hamanis tana ira kingdom tano ula hanuo bakut ma ira nudi minamar. ⁶ Iga tange tane Jisas be, “Karek ra kinkinis na harkurai ma ira nudi minamar iou ni tabar ugo me. Ma i tale be ni gil hobi kinong a nugu di ma ni tabar nesi me ing iou sip be ni tabar ie. ⁷ Io kaie, ing be nu lotu tupas iou, a num um di.”

⁸ Jisas ga balu ie, “Tike harkurai tane God di ga pakat ie uta mem ira matanabar i tange be, *‘Mu na lotu tupas no Watong no numu God, ma aie sene mon mu na hanapu mu tana.’* ”

⁹⁻¹¹ Io, Satan ga lamus habaling Jisas utuma Ierusalem, igom hatur Jisas tuma nalu sakit tano ula hala tano tamat na hala na lotu. Iga tange tana, “Be ing a natine God ugo, kaia, nu karwas sur mekira, kinong ira nianga tane God di ga pakat i tange horek, *‘God na tule ira nuno angelo ura utam ura balbalaure ugo.*

Di na palim hatur ugo ma ira luma di, waing pa nugele sage ira kakim ra ula hot.’ ”

¹² Jisas ga balu ie, igom tange, “Tike mes na harkurai tane God uta mem i tange horek, *‘Waak mu walar no Watong, no numu God.’* ”

¹³ Ma ing be Satan gate hapatam ira mangana harwalar bakut iga hana talur te baak Jisas.

Dong tano taman tus tane Jisas pa di gale bala leh ie.

¹⁴ Io, Jisas ga tapukus tikai ma ra dades tano Tanuo u Galili, ma no hininaawas utana ga hana hurbit ta ira tamtaman ta ikino katano. ¹⁵ Iga hausur ira matanabar naramon ta ira hala na lotu gar na Iudeia ma di bakut di ga pirlet ie.

¹⁶ Iga hana u Nasaret, no taman iga tamat huat kaia. Ma tano Bung na Sinangeh iga lala tano hala na lotu gar na Iudeia hoke iat igit gilgil hobi. Hinana, iga tur ura waswas ira nianga tane God

di ga pakat. ¹⁷ Io, di ga ter ira pakpakat tane Aisaia no tangetus tana. Iga pales ie gom nes leh no katano ira pakpakat tana ga tange horek:

¹⁸ “No Tanuo tano Watong i kis tagu

kinong ite gilamis iou be ni hinawase ira maris tano tahut na hininaawas.

Ite tule iou be ni hinawase dong ra hiruo ing di ga banus bat di be di nage langalanga baling.

Ite tule iou ura tangtange ta dong ra pulo be di na nanaas um,

ma be ni halangalanga leise dong ing di tamaubal ter,

¹⁹ ma ura hininaawas be no bilai na pana bung na harharahut tano Watong te hanawat.”

²⁰ Io, iga puli habaling ira pakpakat igom ter leise ie tano ut na harbalaurai ta ira pakpakat. Io, iga kis. Ma di bakut kaia naramon tano hala na lotu di ga nes dit ter ie. ²¹ Io, iga tange ta di hokarek: “Katiak ikin ra katano metuma ta ira pakpakat tane God te hanawat tutuno ta ira numu hinadado.”

²² Di bakut di ga tange be aie tike tahut na turadi ma di ga manga karup ta ira maririsuana nianga ing iga hanasur mekatika ra hono. Di ga tange be, “Dait palai be ikin ra tunana a natine Iosep mon ie. I nunure leh hohaam ige iangianga hokarek?”

²³ Ma ne Jisas ga tange ta di horek: “Aiou nunure ter be mu na tange ter kin ra nianga harharuat tagu horek, ‘Ut na harulai, halangalanga habaling iat ugo! Gil baak ta linge kira

tano num taman tus ing mem ga ser be u ga gil tua Kapeneam.' ”

²⁴ Ma iga tange horek: “Mu hadado baak! Pata tike tangetus be di bala leh ie tano nuno taman tus. ²⁵ Aiou hinawase mu be iga mon haleng makoso kira Israel tano pana bung Elaija ga lon tana. Ma ta ikino pana no mawe ga tabanus ma pai gale bata haruat ma ra itul a tinohon ma subana. Ma iga mon tike but na sam taburungan ta ikin ra kudulena katano. ²⁶ Iesene God pai gale tule Elaija ukaia ta tikenong ta di ira Israel. Pata. Iga tule ie utusu tike makoso rusu Sarepat tano katano Saidon. ²⁷ Ma tano pana bung Elaisa no tangetus ga lon tana a haleng di ga sam sana minaset ta ira palatamai di. Iesene pai gale halangalanga tikenong ta di. Pata. Iga halangalanga Neman sene iat mon ma aie me Siria.”

²⁸ Io, ira turadi bakut kaia tano hala na lotu gar na Iudeia di ga kamohor ing di ga hadade ikin. ²⁹ Di gom taman tut, di gom tule hasur leise ie mekaia tano taman. Ma ikino taman ga kis ter tike uladiah. Di ga lamus haut ie utuma tano gagene no uladiah be di nage ise hasur ie tano ula habo. ³⁰ Iesene iga hana nalamon mon tano tamat na matanabar igom hana leh.

Jisas ga harausur ma no nuno dades iat igom tule hasur leise ira sana tanuo.

(Matiu 1:21-25)

³¹ Ma namur um Jisas ga hana utusu Kapeneam, tike taman tano katano Galili. Ma tano

Bung na Sinangeh iga tur leh ura hausur dong ra matanabar. ³² Ma di ga karup ma di ga urur ta ira nuno harausur kinong iga iangianga hoke tikenong te kap ra dades kaie igom tale be na ianga hobi. ³³⁻³⁴ Ma kaia tano hala na lotu gar na Iudeia tike turadi nong a sana tanuo gate sasoh tana. Iga tato nalu sakit, “Ai! Hohaam, Jisas me Nasaret? U te hanawat be nu haliare mem? Aiou nunure ter be no Halhaaliena tane God ugo.”

³⁵ Ma ne Jisas ga tigel no sana tanuo, “Kis matien! Sur talur ie!” Io, no sana tanuo ga ise ter no tunana napu ra matmataan ta di bakut ma iga sur sukun ie. Iesene pai gale hgae ie.

³⁶ Ira matanabar bakut di ga karup di gom tangtange harbasiane ta di horek: “A mangana harausur hobibiha ikin? I kure ise ira sana tanuo ma ra dades hoke tikenong ila harkurai ter, ma di sur leh!” ³⁷ Ma no hininaawas utana ga hana harbasie tano hanuo bakut.

Jisas ga halangalanga ira turadi ma iga tule hasur leise ira sana tanuo.

(Matiu 8:14-17; Mak 1:29-38)

³⁸ Io, Jisas ga hana leh mekaia ra hala na lotu gar na Iudeia ma iga hana lala tano ngasiane Saimon. Ma no numune Saimon, ga ububal ie no tamat na malahau ma di ga saring Jisas be na harahut ie. ³⁹ Io, iga tur hutate tana igom tigel leise no malahau, ma no mamahien ga pataam sukun ie. Kaie iat mon no haine ga taman tut igom tur leh be na tagure ira nian uta di.

⁴⁰ Ma be no kasasa gate sungsuguh ira matanabar di ga kap hawat bakut dong ra haleng mangana minaset ukaia hone Jisas. Iga bul ira iruo lumana ta di tiketike, kaie igom halangalanga di. ⁴¹ Ma ira sana tanuo bileng di ga sursur talur ra haleng na matanabar, di ga manga tato horek: "Augo no Natine God!" Iesene iga tigel di ma pai gale bala leh di be di na ianga kinong di ga nunure be aie no Mesaia. ⁴² Ma be igate mala bungbung Jisas ga hana leh ukaia ra malukapa. Ma dong ra matanabar di ga nanaas tana ma ing be di ga hana tupas ie di ga walar ura tingtigel ie be waak i hana sukun di. ⁴³ Iesene iga tange ta di, "I tahut be ni harpir utano tahut na hininaawas tano kingdom tane God ta ira mes na taman bileng kinong no nugu Mama ga tule iou urie." ⁴⁴ Ma iga harpir hanana ta ira hala na lotu kaia Iudeia.

5

Ira luaina bulu na harausur di ga mur Jisas ura soh turadi.

(Matiu 4:18-22; Mak 1:16-20; Jon 1:40-42)

¹ Tike bung be ne Jisas ga tur ter kaia hutate hono taho kis Genasaret ira matanabar ga tur hung luhutane ie ma di ga hadade ira nianga tane God. ² Ma iga nes airuo mon kaia hutate ra gagena taho kis. Dong ra ut na kap aen di ga waak ter dur ma di gom gisgis ira nudi ubane. ³ Io, Jisas ga kawas ta tikenong ta dur ira iruo mon, nong tane Saimon. Ma iga tange

4:41 Matiu 8:29; Mak 3:11-12 **4:44** Matiu 4:23 **5:1** Matiu 13:1-2; Mak 3:9-10

be na sule hasur ie ta dahine mekaia ra waseser. Iga kis napu kaia ra ula mon igom hausur ira matanabar mekaia. ⁴ Ma be igate hapatam ira nuno nianga iga tange tane Saimon, “Mohot na bul hasur ira numohot ubane utuso na lamana mohot nage kap ta aen.”

⁵ Saimon ga tange, “Watong, mehet te suke ra kudulena bung bakut ra bung ma mehet paille kap ta linge. Iesene, kinong u te tange hobi, iou ni bul hasur ira ubane.”

⁶ Ma be duhat ga gil hobi duhat ga soh ra haleng aen kaie ira nuduhat ubane igom ura tamtamadiris. ⁷ Io, duhat ga teh ira nuduhat iruo harwis tano mes na mon be dur na hanawat ura tahtaho duhat. Ma dur ga hanawat duhat gom sangan hahung ira iruo mon ma ira aen. Dur ga manga bukas sakit dur gom ura ruruh.

⁸ Ma be ne Saimon Pita ga nes hobi iga puko ter napu kaia hono kakine Jisas gom tange, “Watong, iou sip be nu hana talur iou kinong a sana turadi iou.” ⁹ Iga tange hobi kinong aie ma ira nuno harwis di ga manga karup ta ira haleng na aen di gate soh. ¹⁰ Ma ira iruo harwis tane Saimon, Jemes ma ne Jon, ira iruo natine Sebedi, dur bileng dur ga manga karup.

Io, Jisas ga tange tane Saimon, “Waak ura bunurut. Tur leh um kakarek nu sosoh turadi.” ¹¹ Io, be di gate sel haut um ira nuduhat iruo mon utuma na waseser duhat ga waak leise ira linge bakut duhat gom mur leh ie.

Jisas ga halangalanga tike turadi nong a sana minaset ga kis tano tamaine.

(Matiu 8:2-4; Mak 2:3-12)

¹² Be Jisas ga kis ter kaia tike taman, tike turadi ga hana tupas ie ma ra sana minaset ga banot ter no palatamaine. Be iga nes Jisas iga san tudu igom sie no matmatahan tana utuso tano pu igom sasaring marmaris ter tane Jisas be, “No Watong, aiou palai be u haruat ura halangalanga iou waing pai nale tale be da hatabune habaling iou. Ma be ing u sip, nu gil hobi tagu.”

¹³ Jisas ga sasangaho igom sigire no turadi ma iga tange, “Aiou sip ter. Nu langalanga!” Kaie iat mon no minaset ga pataam tano turadi. ¹⁴ Ma ne Jisas ga hakatom ter ie be pai nale hinawase ta tikenong uta ikin ra linge. Iga tange be, “Iesene nu hana ma nu hamanis ugo tano pris. Ma nu ter no hartabar haruat ma no harkurai tane Moses. Ma ikino hartabar na hinawas palai ura hatutuno be u te langalanga ma be paile tale bileng be tikenong na hatabune habaling ugo.” ¹⁵ Iesene no hininaawas utana ga manga hana hurbit balik. Kaie, dong ra matanabar di gom hanawat ura hadade ie ma be inage halangalanga di sukun ira nudi minaset. ¹⁶ Sene be Jisas git haraios ukaia ta ira katano bia, igom git saasaring.

Be Jisas ga halangalanga tike pengpeng iga hamanis be i haruat ura sunguge leise ira sana tintalen.

(Matiu 9:2-8; Mak 2:3-12)

¹⁷ Tike bung be Jisas ga hausur ira matanabar, ari Parisi ma ari tena harausur ta ira harkurai tane Moses di ga kis ter kaia bileng. Di gate hanawat mekaia Ierusalem ma ta ira tamtaman Galili ma Iudeia. Ma no dades tano Watong ga kis ter tane Jisas be na halangalanga dong ra ina minaset. ¹⁸ Ma ari turadi duhat ga kapkap hanane tike pengpeng ta tike kunuban. Duhat ga walar be duhat na kap halala ie tano hala be duhat nage hainoh ie ra matmataan tane Jisas. ¹⁹ Sene be duhat ga pet puo be duhat na gil hobi kinong a haleng na matanabar. Io kaie, duhat gom hanahut utuma ra ula hala, duhat gom haruh hasur no pengpeng ma no kunuban tano mauho duhat gate tatik sare ter ie. Duhat ga haruh hasur ie nalamina ta ira matanabar ukaia ra matmataan tane Jisas. ²⁰ Be Jisas ga nes ira nuduhat nurnur, iga tange, “Tasigu, ira num sana tintalen ite pataam.”

²¹ Io, ira Parisi ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses di ga hatahun be di na lilik kumaan ta ira tinga di be, “Nesi ikin ra turadi i tange hage ne God? Pata ta turadi i haruat ura sunguge leise ira sana tintalen—God sene mon!”

²² Jisas ga hamaan kilam ira nudi lilik igom tange, “Ira numu lilik paile takados. ²³ Garum ta dur i malus? I malus be ni tange be ‘Ira num sana tintalen ite pataam,’ be i malus be ni tange, ‘Taman tut ma nuge hana?’ ²⁴ Iesene iou ni hapalaine ta mu be Nong a Turadi ie i hatur kawase no dades ura sunguge leise ira sana tintalen kira ra ula hanuo.” Io, iga tange tano

pengpeng, “Aiou tange tam, taman tut, kap leh no num kunuban ma nu hana ukaia ra ngasiam.”
²⁵ Kaie iat mon iga taman tut ra matmataan ta di, iga tatik leh no kunuban ma iga pirpirlet hanane God ukaia ra ngasiana. ²⁶ Io, ma a tamat na kinarup ga kap di baktut, di gom pirpirlet God. Di ga bukas ma ra urur di gom tange, “Dait te nes ra mangana linge katiak!”

Jisas ga tato di ura lilik pukus ing di palai be di sana.

(Matu 9:9-13; Mak 2:14-17)

²⁷ Ma menamur ta ikin Jisas ga hanasur iga nes tike ut na kap takis, no hinsana ne Lewi. Iga kis ter kaia ra nuno hala na kap takis. Jisas ga tange tana be, “Mur iou!” ²⁸ Io, Lewi ga tut talur ira linge baktut ma iga mur ie.

²⁹ Io, Lewi ga gil tike tamat na nian utane Jisas kaia ra nuno hala. Ma a haleng na ut na kap takis ma ari mes na matanabar bileng di ga ian tikai ma dur. ³⁰ Iesene ira Parisi ma ira nudi tena harausur ta ira harkurai tane Moses di ga ngurungur ta ira bulu na harausur tane Jisas horek: “Paile bilai be mu iaiaan ma mu maamo tikai ma kike ra ut na kap takis ma ira mes na sakalepwana bileng.”

³¹ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Ing di langalanga timaan, pa dile supi ra ut na haralon, iesene di sene di maset. ³² Iou pai gale hanawat be ni tato mu ing mu lik be a ut na takados mu be mu na lilik pukus. Pata. Di sene ing di palai be di sana.”

*Ira sigar linge tano hinanawat tane Jisas paille kis tikai ma ari tuarena lilik.
(Matiu 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Di ga tange tane Jisas, “Ira bulu na harausur tane Jon no ut na baptais di la hahal hait ma di la saasaring. Hobi bileng ira bulu na harausur ta ira Parisi. Iesene be ira num, di la iaiaan ma di la maamo.”

³⁴ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Tano bung na nian na pokomau, hohaam, i tale mu be mu na sunang ira wasire be di na hahal ing be no marawan nong i sigar tola i kis tikai ter baak ma di? Pata. ³⁵ Iesene ta tike bung namur no marawan i sigar tola, da kap leh ie sukun di. Io, ta ikino pana bung di na hahal kinong di tapunuk.”

³⁶ Ma iga tange tike nianga harharuat ta di horek: “Pata ta tikenong na diris ise tike katano ta tike sigar katano mol ma ina dungut pakur ie ma tike tuarena. Ing be na gil hobi na diris hgae no sigar mol ma no subana te diris ise ie pai nale nanaas haruat ma no tuarena. ³⁷ Pata tikenong bileng be na nanare no sigar wain paille lalet baak ta ira tuarena pala taho ing di ga gil ma ra pala me ma ite tapagas. Ing be na gil hobi, no sigar wain na parok ira pala taho ma ina tabureng. Ma ira pala taho di na sana. Pata. ³⁸ Na tahut be da nanare no sigar wain paille lalet baak ta ira sigar pala taho. ³⁹ Ma pata tikenong pai nale mame ira tuarena wain ma ina sip no sigarna kinong na tange, ‘No tuarena i bilai.’ ”

6

Jisas i kure no Bung na Sinangeh.

(Matiu 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Tike Bung na Sinangeh Jisas ga hanana nalamin ta tike lalong na wit. Ma ira nuno bulu na harausur di ga rarus leh ari, di gom guluane ma ira luma di ma di gom en. ² Iesene ari ta ira Parisi di ga tange, “Ura biha be mu gil hobi? Mu lake no harkurai utano Bung na Sinangeh.”

³ Jisas ga tange ta di, “Mu gate was ter ing Dawit ma ira nuno harwis di ga gil ing be di ga taburungan. ⁴ Io, Dawit ga lala tano hala tane God ma iga en no beret di gate tabar God ma ie. No harkurai i tange be ira pris sene mon di na en ikino beret, iesene iga tabar bileng ira nuno harwis.” ⁵ Io, iga tange ta di, “Nong a Turadi ie i kure no Bung na Sinangeh.”

Jisas ga hamanis be no Bung na Sinangeh i ura harahut ira turadi.

(Matiu 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Tike mes na Bung na Sinangeh baling Jisas ga hana lala tike hala na lotu gar na Iudeia igom harausur. Ma iga mon tike turadi kaia iga mat no kata na lumana. ⁷ Ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma ira Parisi di ga sip be di na silihe ta burwana be di nage tung Jisas. Io kaie, di gom nanaas hutate be na haralon ra Bung na Sinangeh. ⁸ Ma sene be Jisas gate nunure ira nudi lilik igom tange tano luma mat,

“Tut nalu, nuge tur ra matmataan ta di bakt.”
Io, iga taman tut igom tur kaia.

⁹ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Iou ni tiri mu be aso ira harkurai tane Moses i tange be da gil ra Bung na Sinangeh? Be da harahut be da harangungut? Be da halon tikenong be da bing ie?”

¹⁰ Be igate nes di bakt iga tange tano luma mat be, “Tuluse no lumam.” Be iga gil hobi io, no lumana ga tahut baling. ¹¹ Ma di ga manga bala ngalngaluan, di gom wowor harbasie ta di be di na gil hohaam tane Jisas.

Jisas ga gilamis ira apostolo.

(Matiu 10:2-4; Mak 3:16-19; Apostolo 1:13)

¹² Tike pana ta kike ra bung Jisas ga hana leh igom hana utuma ra uladih be na sasaring. Ma ta ikino bung bakt ra bung iga saasaring tupas God. ¹³ Ma be igate malane iga tato ira nuno bulu na harausur ma iga gilamis leh a sangahul ma iruo nalamina ta di. Ma iga kilam di be a apostolo di. ¹⁴ Io, iga gilamis Saimon (nong Jisas ga kilam ie be Pita), ma no tesne Andru, Jemes, Jon, Pilip, Batalomiu, ¹⁵ Mati, Tomas, Jemes no natine Alpias, ma ne Saimon nong di ga kilam ie be no Selot.* ¹⁶ Iga gilamis bileng Iudas no natine Jemes ma ne Iudas Iskariot nong na ter leise Jisas.

* **6:15** I nanaas be di ga kilam ie hobi kinong aie tikenong ta dong ing di git sipsip be Israel na tur sene sukun Rom waing Rom pai nale kure di.

No haridan na kis ta ira maris ma ira watong di na maris.

(Matiu 5:3-12)

¹⁷ Jisas ga hanasur tikai ma di gom tur kaia ra malabuo. Ma kaia bileng a haleng ira nuno bulu na harausur tikai ma ra tamat na matanabar sakit. Ma di gate hanawat metuma ta ira tamtaman na Iudeia, metuma Ierusalem, ma mekaia Tair ma Saidon ra gagenas tes. ¹⁸ Di gate hanawat be di na hadade ie ma be na halangalanga di sukun ira nudi minaset. Ma di ing ira sana tanuo ga ubal di, di ga tahut baling. ¹⁹ Ma ira matanabar di ga walar be di na sigire ie kinong ira dades ga hananasur mekaia ho ie gom hangalanga di bakut. ²⁰ Iga nes ira nuno bulu na harausur igom tange horek:

“No haridan na kis ta mu, mu ira maris kinong a numu no kingdom tane God.

²¹ No haridan na kis ta mu ing mu taburungan kakarek kinong mu na hahos baik. No haridan na kis ta mu ing mu suah kakarek kinong mu na riris.

²² Be ira matanabar di malentakuane mu, be di tange hage mu, be di tange be mu ira ut na sana kinong mu murmur Nong a Turadi ie, io, no haridan na kis ta mu. ²³ Taitus ikino pana bung i tahut be mu na laro ma be mu na karwas ma ra larolaro kinong ira tamat na puspuno ira numu mangason ruma i kis ter ra mawe. Ma i tale be mu na laro hobi ta ikino pana kinong ira

hintubu di, di git gilgil hgae ira tangetus bileng hobi.

²⁴ Iesene maris ta mu ira watong kinong mu te hatur kawase um ira linge i halaro mu.

²⁵ Maris ta mu ing mu hahos kakarek, kinong mu na taburungan baik. Maris ta mu ing mu riris kakarek, kinong mu na tapunuk ma mu na suah baik.

²⁶ Maris ta mu ing be ira turadi bakut di tange be a tahut mu kinong ira hintubu di, di git gilgil bileng hobi ta ira tangetus harabota.

Dait na sip ira nudait ebar:

(Matiu 5:39-42)

²⁷ "Iesene ta mu ing mu hadade iou, iou tange horek: I tahut be mu na sip ira numu ebar ma mu na gil ra tahut ta dong ing di malentakuane mu. ²⁸ I tahut be mu na saring God be na haidane dong ing di gil ra gingilaan ura hgae mu. Ma mu na sasaring uta dong ing di gil ra sana ta mu. ²⁹ Ma ing be tikenong na paser tike bobola hoom, io, nu ter bileng nong tike palpal. Ma be tikenong i kap leh no num mol nu bala ter ie be na kap bileng no num sigasige. ³⁰ Ma be ta tikenong i saring ugo ta tike linge, nu bala ise ter ie tana. Ma nong i kap leh ira num linge, waak u saring pukus ie. ³¹ Mu na gil ta ira mes hoke mu sip be di na gil ter ta mu. ³² Ma ing be mu sip sene mon dong ing di la sipsip mu, pa dale tange be mu te gil ra tahut. Pata. Ira ut na sana bileng di sip ira turadi ing di la sipsip di. ³³ Ma ing be mu gil

ra tahut ta dong ing di gil ra tahut ta mu, io, pa dale tange be mu te gil ra bilai na linge. Pata. Ira ut na sana di la gilgil bileng hobi. ³⁴ Be mu bala ter ari linge ta nong i saring mu kinong mu lik be na balu pukus, io, pa dale tange be mu te gil ra tahut. Pata. Ira ut na sana bileng di bala ter ta linge ta ira mes na ut na sana waing di bileng di nage kap pukus haruat ma ing di ga bala ter. ³⁵ Iesene, i tahut be mu na sip ira numu ebar ma mu na gil ra tahut ta di. Mu na tabar di ma pa mu nale sip ta binabalu. Ing be mu na gil hobi no numu kunkulaan na tamat ma mu na natine God Nong i Lie Harsakit kinong aie iat i gil ra bilai bileng ta ira sana turadi ing di nes habulbul ira nuno harharahut. ³⁶ Mu na harmarsai hoke no numu Mama i harmarsai.

Waak u kure hgae tikenong.

(Matiu 7:1-5)

³⁷ “Waak mu tange hgae tikenong be mu na kure hgae tikenong, mu nahula tur bileng ra harkurai. Mu na lik luban leise ira sasana di gil ta mu. Ing be mu na gil hobi, God na lik luban leise bileng ira numu. ³⁸ Mu na hartabar ma ne God na tabar mu. Ma no nuno hartabar pai nale huat kot. Na tamat sakit ma ina lake ira numu sinisip. Na manga habukas mu. God na hapupuo ira nuno hartabar ter ta mu hoke mu tabar ira mes.”

³⁹ Io, Jisas ga hinawase bileng di ma kin ra nianga harharuat. Iga tange horek: “Hohaam, i tale be tike pulo na lamus habaling tike pulo? Pata. Dur bakut dur na puko ta tike tungtung.

⁴⁰ Tike bulu na harausur paile tamat ta dur ma no nuno tena harausur. Sene be tiketike ite hapatam no nuno harausur na haruat ma no nuno tena harausur. ⁴¹ Urah u nes no not no pet na dahe tano matana no hinsaam ma paule lik leh baak no poona dahe ke hono matam iat? ⁴² Waak be nu tange tano tasim be, 'Tasigu, ni kap leise no not no pet na dahe ke hono matam.' Waak u gil hobi kinong augo baak bileng paule nes no poona dahe ike tano matam. A ut na harababo ugo! Nu kap ise hanalalie baak no poona dahe tano matam iat. Kaie, nuge nanaas timaan ura kapkap leise no not no pet na dahe nong i kis ter tano matana no hinsaam.

Tikenong na tange ira linge nong no tingana i hung ter me.

(Matiu 7:16,18,20)

⁴³ "Pata ta bilai na dahe be na huei ira sana puspugno. Hobi bileng, ira sana dahe pa di nale huei ira bilai na puspugno. ⁴⁴ Ira dahe bakut di la nesnes kilam di ta ira hunuei idi iat. Pa di lale dikdik ira papus mekaia tike dahe i mon tukulno. Ma pa di lale dikdik bileng ira gamara ta ira hino i mon tukulno. ⁴⁵ No tahut na turadi i tange ira bilai na linge ing i bukas ter tano tingana. Ma no sana turadi i tange ira sana linge ing i bukas ter me. Io, tikenong na tange ira linge nong no tingana i bukas ter me.

Ira iruo ut na pakila hala.

(Matiu 7:24-27)

⁴⁶ “Ura biha mu kilam iou be, ‘Watong! Nudem Watong!’ ma pa mu na taram ira nugu nianga? ⁴⁷ Nesi tikenong i hana tupas iou ma i hadade ira nugu nianga ma i taram, io, iou ni hamanis ta mu be a mangana turadi so ie. ⁴⁸ I haruat ma tike turadi nong ga so hasur ira kasong tano nuno hala utusu napu ra ula hot. Ma be ira taho ga tahit, io, no taho ga sel ter ta ikino hala ma pai gale hamagile ie kinong no turadi igate so dit ter ie. ⁴⁹ Iesene nesi tikenong i hadade ira nugu nianga ma paile gil haruatne, io, i haruat ma no tunana nong ga so hagalogalo te mon no nuno hala. No taho ga sel ter tana ma kaie iat mon iga tamarupuk ma iga tamadure saasa.”

7

*No tamat na nurnur tano umri.
(Matiu 8:5-13)*

¹ Be Jisas gate hapatam ira nuno nianga ta ira hinadado ta ira matanabar iga lala Kapeneam. ² Ma kaia, tike tamat na umri me Rom. Ma no nuno tultule nong no tamat na umri ga manga urur tana ga maset igom ura minat. ³ Be no tamat na umri ga hadade utane Jisas, io, iga tule ari nongtamat gar na Iudeia ukaia hone Jisas be di na saring ie be na hana ura halangalanga no tultule. ⁴⁻⁵ Be di ga hana tupas Jisas di ga manga sasaring marmaris di gom tange, “I manga tale be nu harahut ikin ra turadi kinong i sip dait ira Iudeia ma ite gil no numem hala na lotu.” ⁶ Io kaie, igom tikai leh ma di.

Pai gale tapa mekaia ra hala ma no tamat na umri ga tule ari nuno harwis ukaia hone Jisas ma ra nianga horek: “No Watong, waak um u hananget ugo. Maris. Iou paile manga haut be nu hana lala tano nugu hala kinong u tamat tagu. ⁷ Ma hobi bileng kaie pa e gale hanawat ukira ho ugo. Sene be nu tange num ta nianga ma no nugu tultule na langalanga. ⁸ Iou tange hobi kinong iou bileng, iou palai hoke tikenong i kis ter tano kinkinis na harkurai. Ma ina tule ta tikenong be na gil haruatne ira nuno sinisip. Hoke bileng iou. Ari mes di la kure ter iou, ma iou la kure ter di tike matana ubane. Iou tange ta tikenong, ‘Hana,’ io, ina hana. Iou tange ta tike mes, ‘Hilo u ra,’ io, ina hanawat. Ma iou tange tano nugu tultule, ‘Gil kin,’ ma ina gil ie.”

⁹ Ma be Jisas ga hadade kike ra nianga tano tamat na umri iga karup tana. Iga talingane ira matanabar ing di ga murmur hanane ie gom tange, “Aiou tange ta mu, iou pai gale nes tikenong nalamina kira Israel ing i dades no nuno nurnur hone kin.” ¹⁰ Ma ing be kike ra turadi ing no tamat na umri ga tule di, di ga tapukus baling ukaia tano hala, io, di ga me nes tupas no tultule be igate langalanga um.

Jisas ga halon no bulukasa tano makoso.

¹¹ Namur dahine ne Jisas ga hana ukaia tike taman di ga kilam ie be Nain. Ma ira nuno bulu na harausur ma a tamat na matanabar di ga tikai ma ie. ¹² Be igate hutate be na lala tano matanangas tano taman, io, ari di ga kapkap hasur tike minat. A tunana ie, a bulukasa ie,

ma a makoso no nuno makai. Ma a tamat na matanabar di ga tikai ma ikinong ra haine. ¹³ Ma be no Watong ga nes no haine ga malisane ie igom tange tana, "Waak u suah."

¹⁴ Io, Jisas ga hana tupas di, igom sigire no sabesabe. Ma ing di ga kapkap hanane ie, di ga tur kis. Ma ne Jisas ga tange tano marawan, "Aiou tange tam, nu taman tut!" ¹⁵ Io, nong ga mat ga kis tutur, igom tur leh be na ianga. Ma ne Jisas ga ter ise habaling ter ie tano nuno makai.

¹⁶ Ma a tamat na urur ga kis ta di ma di ga pirpirlet God horek: "Tike tamat na tangetus te hanawat nalamina ta dait!" Ma di ga tangtange bileng be, "God te hanawat ura tahtaho ira nuno matanabar!" ¹⁷ Ma ikin ra hininaawas tane Jisas ga hana harbasi bakut Iudeia ma ira balbalin taman luhutane ie.

*Jisas ga pirlet Jon no ut na baptais.
(Matu 11:2-19)*

¹⁸⁻¹⁹ Io, ma ira bulu na harausur tane Jon di ga hinawase ie uta kakarek ra linge bakut. Ma ne Jon ga tato airuo ta di gom tule dur ukaia hono Watong be dur na tiri horek: "Augo nong mem la kiskis kawase ie be na hanawat, be mem na kis kawase baak tike mes?"

²⁰ Be ira iruo turadi dur ga hana tupas Jisas dur ga tange be, "Jon no ut na baptais te tule mir ura tirtiri ugo be augo nong mem la kiskis kawase be na hanawat, be mem na kis kawase baak tike mes?"

7:15 1Kng 17:23; 2Kng 4:36

7:16 Luk 1:68

7:18-19 Sam

40:7; Mal 3:1; Ninanaas 1:8

²¹ Taitus ikino pana bung iat Jisas ga halangalanga a haleng ing di ga sam ra mangana minaset ma di ing ira sana tanuo di ga sasoh ta di. Iga halangalanga bileng ira pulo kaie di gom nanaas baling. ²² Io kaie, iga balu ira iruo tultule tane Jon gom tange, “Mur na tapukus baling, mur na hinawase ne Jon ing mur te hadade ma ing mur te nes, be *ira pulo di nanaas, ira pengpeng di hanana, dong ing di sam ra sana minaset ta ira palatamai di, di te langalanga, ira talingaro di te hadado, ira minat di te lon baling, ma no nianga na harpir utano tahut na hininaawas te hana tupas ira maris.* ²³ God na idane di ing paile iruo ira nudi lilik utagu.”

²⁴ Be ira tultule tane Jon dur gate hana leh, Jisas ga hinawase no tamat na matanabar utane Jon horek: “Be mu ga hana ukaia hone Jon utuma ra katano bia, mu ga lik be mu na nes ra so? Mu ga nunure be a mangana turadi so ie. Pai lale kikios lilik hora tingari ing ila ioioh hurbit tano dadaip. ²⁵ Ma be mu ga hana ura nesnes ie mu ga nunure ter be pai lale singsige ta bilai na kinasine? Pata. Kike ra turadi ing di la singsige ira mol ing ira matana i tamat ma di tale bileng be di na kul ira bilai na linge sakit, io, di la kiskis ta ira hala na watong. ²⁶⁻²⁷ Sene be ing mu ga hana ura nesnes ie, mu ga palai be mu na nes tike tangetus. I tutuno. Iesene i tamat bileng ta ira tangetus, kinong aie mon, ing di ga pakat ira nianga tane God utana, i tange horek,

'Aiou ni tule no nugu ut na kap nianga menalalie tano num hinanawat, Nong na tagure no num ngas.'

²⁸ "Iou tange ta mu, Jon i tamat ta ira turadi bakut ing di ga lon ta ikin ra ula hanuo. Iesene nesi tikenong ta mu i manga hansiksik naramon tano kingdom tane God i tamat tane Jon."

²⁹ Be ira matanabar ma ira ut na kap takis bileng, di ga hadade kin ra nianga di ga lik be ira linge God i gil i takados. Ma di ga lik hobi kinong di gate kap no baptais tane Jon. ³⁰ Iesene ira Parisi ma ira ut na minanes ta ira harkurai tane Moses di ga malok leise ira linge ing God ga pingit uta di. Ma di ga gil hobi kinong pa di gale kap no baptais tane Jon.

³¹ Ne Jisas ga tange bileng horek: "Be iou ni ianga harharuat uta ira turadi katiak ni tange hohaam? A mangana turadi so di? Io, ni hinawase mu. ³² Di hoke ira not no bulu ing di sip be ira mes na mur di. Di kis hulungan tike katano ma di hartato harbasie ta di horek, 'Mem paser no kudu iesene pa mu le mangata; Mem inge marmaris iesene pa mu le suah.'

³³ Hokike iat mon pa mu gale laro bileng utane Jon. Be Jon no ut na baptais ga hanawat, iga hahal ma pai gale mame ta wain. Kaie mu gom tange hgae ie be, 'A sana tanuo i sasoh tana.'

³⁴ Ma be Nong a Turadi ie ga hanawat, iga iaiaan ma iga mama wain. Ma di ga tange utana be, 'A tabi kas na tingana ma a ut na minamo ie. Ma a hinsaana di ira ut na kap takis ma ira mes

na sakalepwana.' " ³⁵ Io, Jisas ga tange baling be, "Di tange hobi iesene iou tange be ira ut na minminanes di na hamanis be no minanes tane God i takados."

Tike sana haine ga hurange bus Jisas ma ra waiwai ma no nuno nurnur ga halon ie.

³⁶ Tikenong ta ira Parisi ga saring Jisas be dur na ian tikai. Io, iga hana ukaia tano hala tano Parisi gom kis tano teol na nian. ³⁷ Ma tike haine ta ikino taman, no nuno nilon ga sana. Ing be iga ser leh be Jisas ga iaiaan tuma naramon tano hala tano Parisi, iga kap hawat tike mangana bilai na gingop na taho di ga gil ie ma ra hot na tiris. Ma naramon tana ari waiwai ura salsalap. ³⁸ Ma iga tur menamur ta ira kakine Jisas gom susuah, io, ira tirina matana ga hasulut ira kakine. Iga salap ira kakine Jisas ma ira hine gom mum dur ma iga bul no waiwai ta dur.

³⁹ No Parisi nong ga saring Jisas ura nian ga nes ikin gom lik horek: "Be ikin ra tunana a tangetus ie, igor nunure be nesi i singsigire ie ma a mangana haine so ie. I gorte nunure be a ut na sana ie."

⁴⁰ Ma ne Jisas ga tange tana, "Saimon, iou sip be ni hinawase ugo tike linge."

Io, iga tange be, "Hinawase iou, tena ha-rausur."

⁴¹ Jisas ga tange horek: "Airuo turadi pa dur gale saksak baak ter tano mes na tunana. Tikenong ga kap leh ra tamat na barbarat sakit, ma no mes, a dahine mon. ⁴² Pata tikenong ta

dur ga petlaar be na balu pukus. Kaie, no tunana gom lik luban ise dur be dur pai nale saksak. Io, nesi ta dur na manga sip ie?”

⁴³ Saimon ga babalu be, “Aiou lik be nong no nuno tamat ga lik luban leise be pai nale sak ira haleng na barbarat.”

Jisas ga tange, “No num binabalu i takados.”
⁴⁴ Iga talingane no haine igom tange tane Saimon be, “U nes ter kin ra haine? Iou lala kira ra num hala ma paule ter ta taho ura gisgis ira kakigu. Iesene aie i hasulut ira kakigu ma ira tirina matana ma i salap ma ira hine. ⁴⁵ Paule gawane leh iou sene be tur leh tano pana bung iou lala, io, kin ra haine paile sangeh ura luslusung ira kakigu. ⁴⁶ Paule bul ta wel tano ulugu iesene aie te salap ira kakigu ma ra waiwai. ⁴⁷ Io kaie, iou tange tam, ira nuno haleng na sana tintalen te pataam kinong i manga sip iou. Iesene be dahine mon ira sana tintalen ta tikenong ma ne God i lik luban leise, io, ikinong ra turadi na sip God ra dahine mon bileng.”

⁴⁸ Io, Jisas ga tange tano haine, “Ira num sana tintalen ite pataam.”

⁴⁹ Ma ira mes na wasire di ga tangtange harbasie ta di be, “Nesi ikin ra turadi nong aie iat i lik luban leise ira sana tintalen?”

⁵⁰ Ma ne Jisas ga tange tano haine, “No num nurnur ite halon ugo. Nu hana tatahun.”

8

*No nianga harharuat utano ut na sinso.
(Matiu 13:2-23; Mak 4:1-20)*

¹⁻² Namur ta ikin Jisas ga hana hurbit ta ira tamtaman igom harpir utano tahut na hini-naawas tano kingdom tane God. Ma ira sangahul ma iruo di ga tiktikai ma ie ma ari haine bileng. Kike ra haine, Jisas gate hasur leise ira sana tanuo ta di ma iga halangalanga di ta ira mangana minaset. Maria tikenong ta di nong di ga kilam ie be Magadalen. * Ma aie nong a liman ma iruo na sana tanuo di ga sur leh tana. ³ Ma tike mes, ne Ioana, no haine ta nong ga harkurai ter tano hala tane Herot, no hinsana ne Kusa. Susana bileng tikenong ma di ma ra haleng na mes. Ma kike ra haine, ma ira nudi minsik iat, di git banbanot ira sunupi tane Jisas ma ira nuno bulu na harausur.

⁴ Io, a tamat na matanabar di ga hananawat tupas Jisas mekaia ta ira tamtaman ma ne Jisas ga tange ikin ra nianga harharuat: ⁵ "Tike ut na sinso ga hana be na so ira nuno pat na dahe. Ma be iga isise harbasiane ira pat na dahe ari ga puko ter tano ngas ma di ga papasuane ma ira mon di ga papar huat di ga me en bakut leise. ⁶ Ari pat na dahe ga puko ter ra ula hothot. Ma ing be di ga kubur di ga maranga kinong a masmasana no pu. ⁷ Ma ari pat na dahe bileng di ga puko ter nalamina ta ira kuikui kaie igom lul burung di. ⁸ Ma ari di ga puko ter ta ira bilai

8:1-2 Matiu 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49

* **8:1-2** Di ga

kilam ie hobi kinong aie metuma Magadala.

na pu ma di ga huei a maarmaar na patna." Ma ing iga tange hobi iga kakongane be, "Be ing u haruat ura hadade kilam ikin, nu taram ie."

⁹ Ira nuno bulu na harausur di ga tiri Jisas be hohaam no pipilaina ikin ra nianga harharuat.

¹⁰ Iga tange ta di, "Aiou te hapuasne ta mu utano kingdom tane God. Iga susuhai menalalie, sene be iou te hapalaine um ie ta mu. Iesene ta di ira mes iou ianga ma ra nianga harharuat. Io kaie, 'di na nesnes

sene be pa di nale nes kilam.

Di na hadade

sene be pa di nale hadade kilam.'

¹¹ Io, no pipilaina tano nianga harharuat horek: ira pat na dahe no nianga tane God. ¹² Ira matanabar ing di te hadade, di haruat ma ira pat na dahe ing i puko ter tano ngas. Ma ne Satan i hanawat ma i me kap leise no nianga ta ira tinga di be pa di nale nurnur ma ne God nahula halon di. ¹³ Ma ira pat na dahe tano ula hothot i haruat ma ira matanabar ing di hadade leh no nianga ma di kap ie ma ra gungunuama. Iesene no nianga paile darong. Di nurnur te baak ma be ira harwalar i hana tupas di, di puko leh.

¹⁴ Ma dong ing di puko ter nalamina ta ira kuikui di haruat ma ira matanabar ing di hadade. Ma namur um a nginarau ma ra lilik na watong ma ra larolaro bia i burung di ma pa dile tahuat timaan. ¹⁵ Iesene ira pat na dahe tano bilai na pu i haruat ma ira matanabar ing i bilai ira tinga di. Di hadade no nianga ma ra tutuno ma di lik

kawase ie be pai nale panim leh. Di tur dades ma di tahuat timaan.

Aso no burwana be Jisas ga sip be di na hadade kilam ira nuno nianga.

¹⁶ “Pata tikenong paile halulungo tike laam ma ina tuhbus ie be na bul ie menapu tike hator. Pata. Na bul iat no laam tano nuno tuntunur be dong ing di lala di na nes no murarang tana. ¹⁷ Hokike iat mon, be ta so i kis mun ter na hanawat puasa namur. Ma be aso i kakaser ter na hanawat palai namur ma mu na nunure. ¹⁸ Io kaie, mu na liklik timaan uta ira numu hinadado. Nesi nong i palai ta ira nugu nianga, God na manga hapalaine ter tana. Ma be nesi nong tada palpalai kanaia tana, God na kap leise bakut iat tana tikai ma ira linge ing iga lik be i palai ter ine.”

*Ira hinsaane Jisas tutuno
(Matiu 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ No etnane Jisas ma ira tesne di ga hanawat ura nesnes ie iesene pa di gale petlaar ura hinana hutate tana kinong a tamat na matanabar. ²⁰ Ma di ga hinawase ie, “No num makai ma ira tasim di tur ter nataman. Ma di sip be di na nes ugo.”

²¹ Sene be iga tange ta di, “No nugu makai ma ira tasigu dong ing di hadade ira nianga tane God ma di gil haruatne.”

*Jisas ga tigel no tamat na kih.
(Matiu 8:23-27; Mak 4:36-41)*

²² Tike bung Jisas ga kawas tike mon, di ma ira nuno bulu na harausur, igom tange ta di, “Dait na hana kutus utuma tike palpal tano taho kis.”

²³ Ma be di ga hililo hanana Jisas ga kubabo. Ma tike tamat na kih ga hanawat ter ta di tano taho kis. Kaie, a paananoh ga isise bus di ma no mon ma di ga ura hiniruo.

²⁴ Ma ira nuno bulu na harausur di ga hangun ie, di gom tange, “Watong, numem Watong, dait ura ruruh.”

Io, Jisas ga taman tut gom tigel no dadaip ma ira tamat na paananoh. Io, no kih ga pataam ma no taho kis ga malile. ²⁵ Ma iga tange ta di, “Aham ira numu nurnur?”

Di ga karup ma ra bunurut di gom tangtange harbasiane ta di be, “Nesi ikin? I kure no dadaip ma ira paananoh iat bileng ma dur taram ie!”

Jisas ga tule hasur leise ira sana tanuo ter ta ira bore.

(Matiu 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Io, di ga hanawat ter tano katano ta dong ra Gerasen nong ila kis ter tike mes na palpal tano taho kis tano katano Galili. ²⁷ Be iga karwas hut u na waseser tike tunana mekaia tano taman hutate ga harsomane ie. Ira sana tanuo ga sasoh tana ma baak iat um igabe tabuna lawalawa. Pai gitle kiskis tike hala sene be igit nohnoh ta ira matana hot na haratur. ²⁸ Ing be iga nes Jisas iga mangana kakongane gom puko ter napu menalalie tana igom tange nalu be, “Jisas Natine God Nong i Lie Harsakit, waak u kis na gil iou! Iou saring ugo be pa nule gil hangungut iou.”

²⁹ Iga tange hobi kinong Jisas gate tange hadades

tano sana tanuo be na sur talur no turadi. Ma no burwana horek. Haleng na pana no sana tanuo git ububu ie. Di ga kubus kawase ira iruo lumana ma ira iruo kakine ma ra dades na hinhiran sakit, di gom git manmano bat ie. Iesene igit raprapat ira kunubus ma no sana tanuo git haagut ie be na hilo ta ira malukapa.

³⁰ Io, Jisas ga tiri ie be, “Nesi no hinsam?”

Iga balu ie, “Arip ma Arip,” kinong a haleng ira sana tanuo gate sasoh tana. ³¹ Ma di ga sasaring marmaris ter tane Jisas be pai nale ter ira dades na nianga ta di be di na hana tano Lamlamana Lulur.

³² Io, ma a haleng na bore di ga iaiaan tano gagen a uladih hutate. Ma ira sana tanuo ga sasaring marmaris tane Jisas be na bala ise di, di nage sasoh ta ira bore. ³³ Io, ira sana tanuo ga sur sukun no turadi ma di ga sasoh balik ta ira bore. Ma ira bore bakut di ga hilo sur tano ula habo, di gom kango tano tamat na taho kis. ³⁴ Ma be ira ut na balaura bore di ga nes hobi, di ga hilo leh, di gom hinawas kaia tano taman ma ta ira katano bileng hutate. ³⁵ Io, ira matanabar di ga hana ura nesnes no linge igate hanawat. Be di ga hana tupas Jisas di ga nes leh no turadi nong ira sana tanuo gate sur leh tana. Ma iga kis ter hutate ra kakine Jisas. Igate sigasige ter um ma no nuno lilik bileng gate palai. Ma di ga burut. ³⁶ Dong ing di gate nes ikino linge di ga hinawase ira matanabar be Jisas ga halangalanga hohaam ikino turadi nong ira sana tanuo ga sasoh ter tana. ³⁷ Io, ira matanabar bakut ta ira katano ta di ira Gerasen di ga saring Jisas be na hana talur

di kinong a tamat na ramramin gate kap di. Io kaie, iga kawas baling tano mon igom hana leh.

³⁸ Ma no tunana nong ira sana tanuo ga sur leh tana ga sasaring marmaris tane Jisas be na tikai ma ie sene be Jisas ga tule ise ie, igom tange be, “Tapukus ukaia ra num hala ma nu hinawas utano tamat na linge hohaam God te gil ter ie tam.” ³⁹ Io, no turadi ga hana leh igom hinawas hanana tano taman bakut be a tamat na linge hohaam Jisas gate gil ter tana.

Jisas ga halangalanga no haine ga sam daradaara ma no hinasik ga noh na minat ter.

(Matiu 9:18-26; Mak 5:22-43)

⁴⁰ Ma be ing Jisas ga tapukus, io, a tamat na matanabar ga harsomane ie ma ra gungunuama kinong di ga nunure be na hanawat. ⁴¹ Io, tike turadi no hinsana ne Iaros ga hanawat. Aie tike watong nong ga harbalaurai ter tike hala na lotu nudi ira Iudeia. Iga me puko ter napu ta ira kakine Jisas ma iga ianga marmaris ter tana be na hana ukaia tano nuno hala. ⁴² Iga sasaring hobi kinong iga mon tike not no hinasik nong ga ura sangahul ma iruo ira nuno tinohon. Ma no hinasik ga ura minat.

Ma be Jisas ga hanana na ngas no tamat na matanabar ga harsibitsibit mur ie. ⁴³ Ma iga mon tike haine nong ga sam daradaara ra sangahul ma iruo na tinohon ma pata tikenong ga petlaar be na halangalanga ie. ⁴⁴ Iga hanawat menamur tane Jisas iga me sigire no ngus na kinasine ma kaie iat mon no daradaara ga pataam. ⁴⁵ Jisas ga tiri, “Nesi i sigire iou?”

Be di bakut di ga harus ise ie, Pita ga tange be, “Watong, no tamat na matanabar di harsibitsibit, di harhunuhung ter tam.”

⁴⁶ Iesene Jisas ga tange, “Aiou nunure be tikenong te sigire iou kinong iou hamaan be a mon dades te sur leh tagu.” ⁴⁷ Ma be no haine ga palai be pai nale tale be na sie, iga dader huat ma iga me puko menalalie ta ira kakine Jisas. Ma iga hinawas palai ra matmataa ta ira matanabar bakut be iga sigire ie urah. Iga hinawase di bileng be iga langalanga haiah hohaam. ⁴⁸ Io, Jisas ga tange tana, “Natigu, no num nurnur te halon ugo. Nu hana tatahun.”

⁴⁹ Io, be Jisas ga iangianga baik, tike turadi ga hanawat metuma tano hala tane Iaros gom tange be, “No num hinasik te mat. Waak u nangnanget baik ma no tena harausur.”

⁵⁰ Ma sene be Jisas ga hadade ikin, iga tange tane Iaros, “Waak u burburut. Nu nurnur sene mon ma ina langalanga.”

⁵¹ Ma be iga hanawat tano hala tane Iaros pai gale haut leh tari be di na lala tikai ma ie, iesene Pita, Jon, ma ne Jemes sene mon tikai ma no nuno mama ma no makai tano hinasik. ⁵² Ira matanabar di ga susuah no hinasik iesene Jisas ga tange, “Waak mu ra sunuah. No hinasik paile mat. I kubabo te mon.”

⁵³ Di ga riris balik ma di ga hasakit tana kinong di ga nunure ter be igate mat. ⁵⁴ Sene be iga palim no lumana no hinasik igom tato, “Hinasik, tut nalu!” ⁵⁵ Io, iga lon baling ma kaie iat mon iga taman tut. Ma ne Jisas ga tange ta di be di na

ter ta linge tana inage en. ⁵⁶ No nuno mama ma no makai tano hinasik dur ga karup iesene Jisas ga hakatom dur be waak dur hinawase tikenong ta kakarek ra linge.

9

Jisas ga tule ira nuno bulu na harausur tano nudi pinapalim.

(Matiu 10:9-15; Mak 6:8-11)

¹ Be Jisas ga tato hulungan ira sangahul ma iruo na bulu na harausur iga ter no dades ta di be di na harkurai ta ira sana tanuo ma ta ira humangana minaset, waing di nage tule hasur leise ira sana tanuo ma di nage kap leise ira mangana minaset. ² Iga tule di be di na harpir utano kingdom tane God ma be di na halangalanga ira ina minaset. ³ Iga tange ta di, "Pa mu nale kap ta linge tano numu hinana. Waak ra buko, raat, nian, be ta barbarat. Ma waak mu kap ta harkios. ⁴ Ma be mu lala ter tike hala mu na kis ter kaia tuk ter be mu na hana talur ikino taman. ⁵ Ma be pa dile bala leh mu tike taman, io, be mu hanana leh talur ikino taman mu na hatidir leise ter ira pulungar ta ira lapara kaki mu. Mu na gil hobi waing na hakilang di tano sana tintalen di gil ter ie ta mu."

⁶ Io, di ga hana leh ma di ga hanana harbasie ta ira tamtaman. Di ga harpir utano tahut na hini-naawas ma di ga halangalanga ira matanabar ta ira katano bakut.

*Herot ga ngangao tane Jisas be nesi ie.
(Matiu 14:1-2; Mak 6:14-16)*

⁷ Ma ne Herot no tamat na ut na harkurai ga hadade uta kakarek ra linge. Ma iga manga ngangao kinong ari matanabar ga tangtange be Jon gate lon huat baling talur ra minat. ⁸ Ma ari mes di ga tangtange be Elaija gate harapuaasa. Ma ari di ga tangtange be tike tangetus menalalie sakit gate lon baling. ⁹ Iesene Herot ga tange, “Aiou ga kut do ne Jon. Io kaie, nesi baling ikin iou hadade ira nianga utana?” Io, iga walar be na nes Jisas.

*Jisas ga tabar ira liman na arip.
(Matiu 14:13-21; Mak 6:32-44; Jon 6:5-13)*

¹⁰ Be ira apostolo ga tapukus baling di ga hinawase Jisas uta ira pinapalim di gate gil. Ne Jisas ga lamus leh di ma di ga tikai ma ie, di sene mon, ukaia tike taman di ga kilam ie be Betsaida. ¹¹ Sene be no tamat na matanabar ga ser leh utano nuno hinana, di gom mur ie. Iga bala leh di ma iga iangianga ta di utano kingdom tane God. Ma iga halangalanga dong ing di ga supi ter tikenong be na halon di.

¹² Iga matmatarahien um ma ira sangahul ma iruo ga hana tupas Jisas, di ga tange tana, “Tule leise kike ra haleng na matanabar be di na hana ukaia ta ira taman hutate kinong dait kis ter kira ra malukapa. Di nage kap nian ma ira katano ura ninohon.”

¹³ Io, Jisas ga balu di, “Mu iat, mu na tabar di.”

Ma di ga balu ie, “A liman na katano beret ma airuo aen mon karek mem bul ter. Da hana dak dage kul nian baling uta ikin ra tamat na matanabar?” ¹⁴ Di ga tange hobi kinong a liman na arip na tunana kike di ga kis ter.

Iesene Jisas ga tange ta ira nuno bulu na harausur, “Mu hakisi di a limliman sangahul ta ira matanabar.” ¹⁵ Io, ira bulu na harausur di ga gil hobi ma ira matanabar bakut di ga kis napu. ¹⁶ Jisas ga kap ira liman na katano beret ma ira iruo aen, igom tadeng utuma ra mawe, ma igom sasaring uta ira nian. Iga pidik ira beret ma iga ter tikane ma ira aen ta ira bulu na harausur di gom palau no tamat na matanabar. ¹⁷ Di bakut di ga ian di gom hahos. Ma ira bulu na harausur di ga sangan ra sangahul ma iruo na kalot ma ira subanaa dong ing di ga en subaan.

*Pita ga tange hapuasne be Jisas aie no Mesaia.
(Matiu 16:13-16; Mak 8:27-29)*

¹⁸ Tike pana Jisas ga saasaring kumaan ma ira nuno bulu na harausur sene mon tikai ma ie. Ma iga tiri di be, “Kike ra tamat na matanabar di la tangtange be nesi iou?”

¹⁹ Di ga balu ie be, “Ari di tange be Jon no ut na baptais, ma ari be no tangetus Elaija dak, ma ari iat bileng be ta tikenong ta ira mes na tangetus menalalie sakit te lon baling.”

²⁰ Io, iga tiri di, “Ma mu, mu tange be nesi iou?”

Io, Pita ga balu ie, “Augo no Mesaia iat gar tane God.”

²¹ Iesene Jisas ga hakatom hadades di be waak di hinawase ta tikenong ta ikin.

Nu pusak no num kabai.

(Matiu 16:21-28; Mak 8:31—9:1)

²² Io, Jisas ga tange, “Nong a Turadi ie na kilingane ra haleng na harubaal. Ma ira tamat, ira tamat na pris, ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses di na harus leise ie ma da ubu bing ie. Iesene tano aitul a bung menamur God na hatut habaling ie.”

²³ Io, iga tange ta di bakut, “Ing be tikenong i u ra murmur iou, na mat ira num sinisip ta ikin ra ula hanuo. Ira kaba bungbung nu pusak no num kabai ma nu mur iou. ²⁴ Iou tange hobi kinong nesi ta tikenong i lik hatamat sene mon no nuno nilon, pai nale hatur kawase no nuno nilon tutuno. Iesene be nesi ta nong i bala ter no nuno nilon ura utagu na hatur kawase um no nuno nilon tutuno. ²⁵ Ma ina hatahutne tikenong hohaam, be na tinane ikin ra ula hanuo bakut sene be na ber tano nuno nilon tutuno inage hana sukun ie? ²⁶ Be ta tikenong i harus ise iou ma ira nugu nianga, io, namur Nong a Turadi ie na harus leise ie be na hanawat ma no minamar tana tikai ma no minamar tano nuno Mama ma ira halhaaliena angelo. ²⁷ Mu hadado baak! Tari ta mu kakarek pai nale mat tuk ter be mu na nes no kingdom tane God.”

Jisas ga ries.

(Matiu 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Iga hutate be na liman ma itul na bung menamur ta ikin ra nianga ma ne Jisas ga lamus Pita, Jon, ma ne Jemes tikai ma ie. Ma duhat ga hana utuma tike uladih ura sinsaring. ²⁹ Ma be iga saasaring no matmatahan tana ga murarang ma ira nuno sigasige ga hilahile hora hile. ³⁰ Ma kaie iat mon airuo turadi dur ga wowor ma ie, ne Moses dur ma ne Elaija. ³¹ Dur ga hanawat ma ra tamat na minamar ma duhat ga wowor ma ne Jisas utano nuno hinana sukun ikin ra ula hanuo nong ga hutate be na gil ie tuma Ierusalem haruat tano sinisip tane God. ³² Pita ma ira nuno iruo harwis duhat ga manga sumsumela. Sene be duhat ga nanaas ter duhat gom nes no minamar tana ma ira iruo tunana bileng ing dur ga tur tikai ter ma ie. ³³ Ma be ira iruo tunana dur ga ura hinana sukun Jisas, io, Pita ga tange tana, "Nugu Watong, i bilai ing mehet kis kira. I tahut be mehet na gil aitul a palpalih, tikenong a num, tikenong tane Moses, ma tikenong tane Elaija bileng." Pita pai gale nunure be aso kike iga tangtange.

³⁴ Io, ma be iga iangianga baak a bahuto ga hanawat gom pulus di ma duhat ga burut ing be no bahuto ga burung duhat. ³⁵ Ma a ingana tikenong ga ianga huat naramon tano bahuto gom tange, "No natigu ikin nong iou te gilamis ie. Mohot na hadade ie!" ³⁶ Ma be ira nianga ga pataam duhat ga nanaas ma ne Jisas sene um. Ma ira itul a bulu na harausur duhat pai gale hinawase ta tikenong ta ikino pana bung ta ira

linge duhat gate nes.

Be ira nuno bulu na harausur pai gale tale, Jisas ga hasur leise tike sana tanuo tano bulu.

(Matiu 17:14-18,22-23; Mak 9:14-27)

³⁷ Tano bung menamur be duhat ga hanasur metuma ra uladiah a tamat na matanabar ga harsomane Jisas. ³⁸ Ma tike tunana nalamina ta ira matanabar ga tato, "Tena harausur, maris, iou saring ugo be nu nes baak no natigu kinong a bulukasa ie! ³⁹ A sana tanuo la ububu ie ma kaie iat mon ila kupkup mimisien. Ila raprapusane ie napu ma ra buse la sursur tano hono. Ila manga hgae ie ma pai nale sur leh haiah. ⁴⁰ Iou ga manga saring ira num bulu na harausur be di na hasur leise ie iesene pa di gale petlaar."

⁴¹ Jisas ga babalu be, "Mu ira sana matanabar katiak, pa mu le nurnur urah? Maris! Pa nile kis lawas tikai ma mu kira napu ura harahut mu waing mu nage nurnur. Io, lamus no natim ukira."

⁴² Ma be no bulu ga hananawat, no sana tanuo ga rapusane ie tano pu igom ubu hababa ie. Iesene Jisas ga ngaluane no sana tanuo igom halangalanga no bulu ma iga ter leise habaling ie tano nuno mama. ⁴³ Ma di bakut di ga karup tano tamat na dades tane God.

No kinarup ta ira matanabar ga hanana baak uta ira mangana linge Jisas ga gil ma ne Jisas ga tange ta ira nuno bulu na harausur horek: ⁴⁴ "Mu hadade timaan karek iou ura tangtange ta mu. Da ter leise Nong a Turadi ie ta ira luma

di ira turadi.” ⁴⁵ Iesene pa di gale palai ta ikin ra nianga. Iga kis mun ta di kaie pa di gomle nunure kilam ie. Ma di ga burut be di na tiri ie utana.

Nesi i tamat tutuno ma nesi a nudait harwis ie?

(Matiu 18:1-5; Mak 9:33-40)

⁴⁶ Ira bulu na harausur di ga hargor be nesi ta di i tamat. ⁴⁷ Ma ne Jisas ga nunure ira nudi lilik kaie igom lamus leh tike not no bulu iga hatur ie hutate tana. ⁴⁸ Io, iga tange ta di, “Ing be nesi ta nong i bala leh kin ra not no bulu kinong i nunure be iou sip hobi, io, i bala leh iou bileng. Ma be nesi i bala leh iou, i bala leh bileng nong ga tule iou ukira. Io, nesi nong i hansiksik nalam in ta mu bakut, aie no tamat sakit.”

⁴⁹ Ma ne Jon ga tange, “Nugu Watong, mem ga nes tupas tikenong ga hasur ise ira sana tanuo ma no hinsam. Ma mem ga tigel ie kinong pai lale murmur dait.”

⁵⁰ Iesene Jisas ga tange tana, “Waak mu tigel ie kinong be tikenong paile malok ta mu, a numu harwis ie.”

Ira Samaria di ga malok ise Jisas.

⁵¹ Be igate hutate no pana bung be God na kap haut ie utuma ra mawe, Jisas ga bul hadades no nuno lilik be na hana utuma Ierusalem ma igom tur leh ura hinana ukaia. ⁵² Ma iga tule hanalalie ari turadi na kap nianga. Ma di ga lala tike taman gar na Samaria ura tinaguro utane Jisas. ⁵³ Ma ira matanabar mekaia pa di gale

bala leh ie kinong di ga nunure be iga hanana utuma Ierusalem. ⁵⁴ Be Jemes ma ne Jon ira iruo bulu na harausur dur ga nes hobi, dur ga tiri ie, “Watong, hohaam, u sip be mir na tato hasur ra eh metuma ra mawe ura haliare di?” ⁵⁵ Iesene Jisas ga talingane dur ma iga ngaluane dur. ⁵⁶ Io, di ga hana ter tike mes na taman.

Be tikenong i sip be na mur Jisas, na waak kapis ira mes na linge bakut.

(Matiu 8:19-22)

⁵⁷ Ma be di ga hanana na ngas tikenong ga tange tane Jisas be, “Aiou ni murmur ugo ta ira katano bakut ing nu hanana kaia.”

⁵⁸ Jisas ga balu ie, “Ira raia na pep, nudi mon katano na munmun, ma ira mon tuma ra mahuo, a nudi mon pawas. Iesene be Nong a Turadi ie, pata ta ngasiana tus.”

⁵⁹ Ma ne Jisas ga tange ta tike mes na turadi, “Nu mur iou.”

Ma iga balu ie, “No Watong, nu haut ise baak iou be ni hana, nige bus no nugu mama.”

⁶⁰ Jisas ga tange tana, “Nu waak ter ira minat be di na gil ira linge ing a mon minat ine. Ma nu hana ma nu harpir tano kingdom tane God.”

⁶¹ Ma tike mes balik ga tange, “Watong, iou ni mur ugo, iesene nu haut ise baak iou be ni tapukus nige nes te baak ira hinsaagu.”

⁶² Jisas ga tange tana, “Nong i ura murmur iou ma i taltalingan tapukus, io, paile haruat ura pinapalim tano kingdom tane God.”

10

Jisas ga tule ira liman ma iruo na sangahul ma iruo na turadi.

(Matiu 11:21-27; 13:16-17)

¹ Ma namur ta ikin no Watong ga tibe a liman ma iruo na sangahul ma iruo ira mes na turadi ma iga tule di airiruo nalalie tana ta ira tamtaman ing iga ura hinana ukaia. ² Ma iga tange ta di, “A haleng na nian te matuko, iesene a bar nong mon ira ut na kinkilaan. Io, mu na saring nong a nuno ira matukena nian, inage tule ta mon ut na kinkilaan ter tano nuno lalong. ³ Mu hana. Iou tultule mu hora not no sipsip ukaia nalam in ta ira tamat na raia na pep. ⁴ Waak mu kapkap ta barbarat be tike raat. Ma pa mu nale kap ta pala lamas na kaki mu ura harkios. Pa mu nale haatne leh tikenong tano ngas ma mu na habir mon.

⁵ “Ma ing nu lala tike hala, kaie iat nu tange, ‘Aiou sip be a malum na kis ta kin ra hala.’ ⁶ Ma be a malum na turadi ike, io, nu waak ter no num sinisip be a malum na kis ter tana. Iesene be ing pata, nu lik luban leise no num nianga na haridan be a malum pai nale kis ter ta ikino turadi. ⁷ Nu kis ter naramon ta ikino hala, ma a mangana so ing di na tabar ugo me nu en ma nu mame kinong i takados be tike ut na pinapalim na kap no nuno kunkulaan. Waak mu hanana hurbit ta ira mes na hala.

⁸ “Be nu lala tike taman ma di bala leh ugo, nu

10:1 Mak 6:7 **10:2** Matiu 9:37-38; Jon 4:35 **10:3** Matiu 10:16 **10:4** Matiu 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7** 1 Korin 9:6-14; 1 Timoti 5:18 **10:8** 1 Korin 10:27

en ta so ing di tabar ugo me. ⁹ Halangalanga ira ina minaset ing di kis ter kaia ma nu hinawase di be, 'No kingdom tane God i hutate ta mu.' ¹⁰⁻¹¹ Iesene ing be nu lala tike taman ma pa dile bala leh ugo nu hana ta ira ngas ta ikino taman ma nu tange, 'Kike ra pulungar tano numu taman ing i patep ter ta ira kaki mir, io, mir na salap leise ura hamanis ta mu be mu te gil ra sasana ta mir. Sene na tahut be mu na palai ta ikin ra linge be no kingdom tane God te hutate.' ¹² Mu palai ter be God na gil tike tamat na harpadano tane Sodom tano pana bung na harkurai nong na hanawat namur. Iesene i tutuno sakit be no harpadano tano taman nong pai nale bala leh mu na manga tamat tano harpadano tane Sodom.

¹³ "Maris ta mu me Korasin, na kabit mu! Maris bileng ta mu me Betsaida! Be di gor gil ira dades na gingilaan na kinarup kaia Tair ma ne Saidon, hoke iou te gil ta mur ira iruo taman, io, dur gorte lilik pukus. Dur gorte bul haiane ira bilingana put na mol ma dur gorte mormor ma ra tahuna eh ura hamanis be dur te lilik pukus. Iesene pa dur gale gil hobi! ¹⁴ God na gil tike tamat na harkurai tane Tair ma ne Saidon tano pana bung na harkurai nong na hanawat namur. Iesene na gil tike tamat na harkurai sakit ta mur Korasin ma ne Betsaida. ¹⁵ Ma mu me Kapeneam, waak mu letlet ira hinsa mu utuma ra mawe! Mu na hanasur utusu napu ra katano ta ira minat!

¹⁶ “Ing be nesi tikenong i taram mu ira nugu bulu na harausur, i taram iou. Be i harus ise mu, i harus ise iou. Iesene nesi tikenong i harus ise iou, i harus ise bileng nong ga tule iou ukira.”

¹⁷ Io, ira liman ma iruo na sangahul ma iruo na turadi ga tapukus baling ma ra gungunuama di gom tange, “Watong, mem ga papalim ma no hinsam ma ira sana tanuo iat di ga taram mem.”

¹⁸ Jisas ga balu di be, “Aiou ga nes Satan ga puko metuma ra mawe hoke ra hile. ¹⁹ Iou te ter ra dades ta mu be mu nage tale be mu na papasuane ira si ma ira talbore. Ma ira numu dades na sakit ira dades bakut tano nudait ebar. Pata tike linge na hagae mu. ²⁰ Iesene waak mu laro be ira sana tanuo di taram mu. I tahut be mu na laro balik be God te pakat kawase ira hinsa mu tuma ra mawe.”

²¹ Taitus ikino pana bung no Halhaaliena Tanuo ga hahung Jisas ma ra gungunuama kaie Jisas gom tange, “Aiou pirlet ugo Mama, a Watong tuma ra mawe ma kira bileng napu, kinong u ga sie kakarek ra linge ta di ira ut na minminanes ma u ga hapuasne ta dong ing pa dile minanes. Maso, Mama! U ga gil hobi kinong u laro be na ngan hobi. ²² Mama gate ter leise bakut ira linge tagu. Pata ta nong paile nunure no Natine—no Mama sene mon. Ma pata ta nong paile nunure no Mama—no Natine sene mon, ma di bileng, ing no Natine i ura hapuasne ie ta di.”

10:16 Matiu 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18** Jon 12:31; Ninanaas 12:8-9 **10:19** Sam 91:13; Mak 16:18 **10:20** Pilipai 4:3; Ninanaas 3:5 **10:22** Jon 3:35; 10:15

²³ Io, iga talingane ira nuno bulu na harausur igom tange kumaan ta di be, “God na idane di ing di nes ira linge ing mu nes. ²⁴ Ma i tutuno kinong a haleng na tangetus ma a haleng na king bileng, di ga manga sip be di na nes kakarek mu te nes. Iesene pa di gale nes. Ma di ga manga sip bileng be di na hadade kakarek mu te hadade. Iesene pa di gale hadade.”

Nesi no hinsaam tutuno?
(*Matiu 22:34-40; Mak 12:28-31*)

²⁵ Tike pana bung tikenong a keskes ie ta ira harkurai tane Moses ga tur huat ura walwalar Jisas. Iga tange, “Tena harausur, aso ing iou ni gil ura hatur kawase no nilon hathatikai?”

²⁶ Jisas ga balu ie be, “Aso ing di ga pakat ta ira harkurai tane Moses ma u la waswas?”

²⁷ Iga balu ie, “*‘Nu sip no Watong no num God ma no katim bakut, no num nilon bakut, no num dades bakut, ma no num lilik bakut.’* Ma *‘nu marse no hinsaam hoke u marse habaling iat ugo.’* ”

²⁸ Jisas ga tange, “No num binabalu i takados. Nu gil hobi ma nu lon.”

²⁹ Iesene pai gale sip be na nanaas hirhir kaie igom tiri Jisas be, “Nesi ira hinsaagu?”

³⁰ Ma ne Jisas ga balu ie horek: “Tike turadi ga hananasur metuma Ierusalem utusu Ieriko ma ari holmatau di ga ubu kawase ie. Di ga kuman ira kinasine, di ga lawat ie, di gom waak ter ie be na mat. ³¹ Ma tike pris ga hanana mon ta ikino ngas. Ma be iga nes no turadi iga sakit ie

tano mes na palpal. ³² Ma tike tultule na lotu tano huno tane Lewi ga gil hobi bileng. Ing be iga hanawat ta ikino katano ma iga nes ie, io, iga sakit ie tano mes na palpal. ³³ Sene be tike Samaria ga hanana gom hanawat ter tano turadi. Ma be iga nes ie iga marse ie. ³⁴ Iga hana tupas ie, igom ule timaan ira nuno unien. Io, iga bul haut no turadi tano nuno donki iat ma iga lamus ter ie tike hala na wasire, igom balaure ie. ³⁵ Ma tano bung menamur no Samaria ga sukuo airuo barbarat ma iga ter dur tano ut na harbalaurai tano hala na wasire. Ma iga tange tana be, 'Nu balaure ie ma be ni tapukus baling iou ni balu pukus a num ta barbarat ing u te banot nuno ta sunupi.'

³⁶ "Io, nesi ta kakarek ra itul ing u lik be a hinsaana ikin ra turadi nong ira holmatau di ga ubu ie?"

³⁷ Ma no keskes ta ira harkurai tane Moses ga tange, "Nong ga marse ie."

Ne Jisas ga tange, "Nu hana ma nu gil bileng hobi."

Maria ga gilamis no bilai.

³⁸ Ma be Jisas ma ira nuno bulu na harausur ga hanana na ngas di ga hanawat ter tike taman. Ma tike haine no hinsana ne Marta git kiskis kaia ma iga bala leh ie tano ngasiana. ³⁹ Ma iga mon tike sahine, no hinsana ne Maria. Ma ne Maria ga kis ter ta ira kakine Jisas gom hadade ira nuno nianga. ⁴⁰ Sene be Marta ga manga lik ira pinapalim paile tagure baak, kaie igom hanawat

ter tana ma iga tiri ie be, “Watong, paule manga lik be no sahigu te hana talur iou be iou sene mon ni gil ira pinapalim? Tange tana be na harahut iou!”

⁴¹⁻⁴² Ma no Watong ga tange tana, “Marta, Marta, u ngaangel uta ira haleng na linge ma tike linge sene mon di supi ie. Maria te gilamis no bilai ma pa dale kap leise ie tana.”

11

*Jisas ga harausur tano sinsaring.
(Matiu 6:9-13; 7:7-11)*

¹ Tike bung Jisas ga saasaring tuma tike katano ma be iga pataam tikenong ta ira nuno bulu na harausur ga tange tana, “Watong, nu hausur mem ura sinsaring hoke Jon ga hausur ira nuno bulu na harausur bileng.” ² Io, iga tange ta di, “Be mu saasaring, mu na tange horek:

Mama, mem sip be da nes kilam no hinsam be i halhaalien,
ma be no num kingdom na hanawat.

³ Mem sip be nu tabar mem ma ira amem nian ing i haruat ma tike bung.

⁴ Ma nu lik luban leise ira numem sana tintalen hoke mem la liklik luban leise ira sana tintalen di gil ta mem.

Ma mem sip bileng be nu balaure bat mem ta ira harwalar.”

⁵ Ma iga tange ta di, “Nu lik ta tikenong ta ira num harwis. Tike pana nu hana tano hala tano num harwis ra tingana lahon ma nu tange tana, ‘Tasigu, pata ta nian?’ ⁶ Nugu tike wasire te mur

ra lawas na ngas ma kakarek mon i hana tupas iou ma pata ta nian ura tamtabar ie.'

⁷ "Io, no turadi ruma naramon na balu ie, 'Waak u kis na gil iou! No matanahala te tabanus ma mehet tamana te noh ter. Iou paile tale be ni tut ma ni tabar ugo ta linge.' ⁸ Io, iou tange ta mu, a linge bia ing be no nuno harwis, iesene pai nale tabar ie ma tike linge. Iesene na tut ma ina tabar ie haruat ma no nuno sunupi kinong pai nale sangeh ura sinsaring.

⁹ "Io, aiou tange ta mu, be nu sasaring nu hatur kawase ikin ra linge. Ma be u sisilih, nu silihe tupas leh. Ma be u pipidil, God na papos leh ugo. ¹⁰ Kaie hobi, nong i sasaring na hatur kawase ira linge i saring. Ma nong i sisilih na silihe tupas ira linge i silsilihe. Ma nong i pipidil, God na papos leh ie.

¹¹ "Nesi nalamin ta mu ira tata i tale be na ter tike si, ing no natine i saring aen? ¹² Ma be ing i saring tukur, na tabar balik ie ma tike talbore? ¹³ Ing be mu ira ut na sana, mu la nunure ter ura tamtabar ira nati mu ma ra bilai na linge, io, ikinong i hamanis be Mama tuma nalu i manga nunure ter ura tamtabar di ma no Halhaaliena Tanuo ing di saring ie."

Jisas ga tule hasur leise ira sana tanuo ma no dades tane God.

(Matiu 12:22-29,43-45; Mak 3:23-27)

¹⁴ Ma ne Jisas ga tultule hasur ise tike sana tanuo nong ga sasoh ter tike turadi, kaie igom ngulo. Ma be no sana tanuo ga sur leh, no ngulo ga ianga ma no tamat na matanabar di ga

manga karup. ¹⁵ Iesene ari ta di, di ga tange, “Jisas i haruat ura tultule hasur leise ira sana tanuo kinong Belsebul no watong ta di ira sana tanuo te ter ra dades tana kaie ige gilgil hobi.”

¹⁶ Ma ari mes di ga ura walwalar ie, kaie di gom saring ie be na gil tike hakilang metuma ra mawe. ¹⁷ Sene be Jisas ga nunure ira nudi lilik igom tange ta di, “Be tike huntunana paile tur tikai, ari mes di na hamau no taman. Ma be tike hatatamana paile tur tikai, na puko. ¹⁸ Ma be no huntunana tane Satan paile tur tikai, na tur dades hohaam? Iou tange hobi kinong mu tange be iou tule hasur leise ira sana tanuo ma no dades tane Belsebul. ¹⁹ Ma be i tutuno be iou tule hasur leise ira sana tanuo ma no dades tane Belsebul, io, ira numu turadi di kapkap dades bileng mekaia hone Belsebul ura tultule hasur leise ira sana tanuo. Io, ira numu turadi iat, di hamanis be ira numu lilik paile takados kinong di bileng di gil hobi. ²⁰ Ma sene be iou tule hasur leise ira sana tanuo ma no dades tane God, io, i hamanis be no kingdom tane God te hana tupas mu.

²¹ “Be ing tike dades na turadi i manga balaure no nuno hala ma ira kusur ma ra sele, paile tale be tikenong na kuman tike linge. ²² Iesene be tikenong i manga dades tana i harubu ma ie ma i ubu hgae ie, na kap leise bakut no nuno kusur ma no nuno sele ing no turadi ga lik be na laro ter me. Ma no dades na turadi na palau ira nuno harwis ma ira linge ite kuman.

11:15 Matiu 9:34; 10:25
2:15

11:16 Matiu 12:38

11:22 Kolose

²³ “Be tikenong paile nugu harwis ie, i malok tagu. Ma be tikenong paile harahut iou, i hgae iou.

²⁴ “Be tike sana tanuo i sur leh tike turadi, i hana hurbit ta ira masmasana katano ta ira hanuo be ura sinangeh, sene be i nanaas puo. Io, i lik horek: ‘Aiou ni tapukus baling tano ngasiagu.’ ²⁵ Ma be i hanawat ukaia i nes be i taguro ter be na lala baling. ²⁶ Io i hana, i a lamus habaling a liman ma iruo na mes na sana tanuo, di manga sana tana. Ma di lala kaia ma di ge kis um kaia. Ma no nilon um ta ikino turadi na manga sana ta ing nalalie.”

²⁷ Ma be ing Jisas ga tangtange kike ra linge, tike haine nalamin tano tamat na matanabar ga kakongane nalu be, “No haridan na kis tano num makai nong ga kaho ugo ma iga hasus ugo.”

²⁸ Iesene iga tange, “God na idane di balik ing di hadade ira nianga tane God ma di taram ie.”

Jisas ga tibe hapenpen ira matanabar kinong di manga sana.

(Matiu 12:39-42)

²⁹ Ma be no winawas tano tamat na matanabar ga ura tamtamat hanana, Jisas ga tange, “Ira matanabar katiak di sana. Di sip be ni gil tike hakilang. Iesene pa di nale nes ta hakilang. Di na nes sene mon no hakilang tane Iona. ³⁰ Iona ga tike hakilang ta ira turadi me Niniwe. Hokakarek bileng Nong a Turadi ie na tike hakilang ta ira matanabar ing di lon katiak. ³¹ Tano bung na harkurai no kwim me Siba na tibe hapenpen mu

11:23 Luk 9:50

11:27 Luk 1:28,42,48

11:29 Matiu 16:4

11:31 1Kng 10:1-10

kinong iga hanawat me tapa sakit ura hadade no minminanes tane Solomon. Ma iou tange ta mu, tike turadi i tamat ta dur ma ne Solomon irek. ³² Ma tano bung na harkurai bileng ira turadi me Niniwe na tibe hapenpen mu kinong di ga lilik pukus ing di ga hadade no harpir tane Iona. Ma iou tange ta mu, tike turadi i tamat ta dur ma ne Iona irek.

No lulungo tano num nilon.

(Matiu 6:22-23)

³³ “Pata tikenong pai nale halulungo tike laam ma ina bul ie tike katano ing i mun ter. Ma pai nale tuhbus bileng ie. Pata. Na bul ie tano nuno tuntunur waing dong ing di na lala di na nes no nuno murarang. ³⁴ Ira matam, dur hora lulungo ura hapalaine ugo. Ing be ira iruo matam dur manga bilai, no num kudulena nilon bakut na manga palai. Iesene be ira iruo matam dur sana, na ngan hoke be no num kudulena nilon i kadado. ³⁵ Io, harbalaurai timaan be no lulungo tano num nilon nahula kadado. ³⁶ Ma hoke iou te tange, ing be no num kudulena nilon i palai harsakit ma pata ta kadado tana, io, ina palai harsakit hoke be tike lulungo i murarang ter tam.”

Jisas ga hamarisne ira tamat tano lotu gar na Israel.

³⁷ Be Jisas gate ianga huat, tike Parisi ga tingile leh Jisas be dur na ian. Io, iga hana igom a kis tano teol na nian. ³⁸ Iesene no Parisi ga karup kinong iga nes be Jisas pai gale huna

taptapir leh baak ura nian. ³⁹ Io, no Watong ga tange tana horek: “Ai, mu ira Parisi mu haruat ma tike gingop be tike dis ing di gis sene leh mon no tihine me nataman. Ma tuma naramon mu bukas ter ma ra sana tintalen ma ira linge bileng mu manga namnamas urie. ⁴⁰ Mu ira ba! Hohaam, nong ga gil no tihine pai gale gil tikane ie ma no palpal me naramon iat bileng? ⁴¹ Iesene i tahut be mu na tabar ira maris ma ira linge metuma naramon ta mu ma inage gamgamatien bakut ira linge uta mu.

⁴² “Maris ta mu ira Parisi, na kabit mu! Mu la sooso ari linge ura hanamnamien ira amu nian, hoke ra kamohor, ira lobo, ma ira mangana linge na lalong. Ma hoke ira harkurai tane Moses i tange, mu la terter tane God nong i sangahul ma ie ta kike ra linge mu la sooso. Ma mu takmaluk ta ira tintalen takados ma ta ira sinisip tupas God. Io, igor takados be mu te ter kakarek ra linge tupas God ma pa mu gorle malok bileng ura murmur kakarek ra bilai na tintalen.

⁴³ “Maris ta mu ira Parisi, na kabit mu! Mu la sipsip ira kinkinis gar na tamat naramon ta ira numu hala na lotu. Ma mu la sipsip bileng be da haatne leh mu ta ira katano di la hananawat hulungan kaia.

⁴⁴ “Maris ta mu, na kabit mu! Mu hoke ira midi pa dile hakilang be a turadi paile nes ma ige hana menalu ine.”

⁴⁵ Io, tike keskes ta ira harkurai ga tange tana be, “Tena harausur, ing be u tange hobi, u tange hgae bileng mem.”

⁴⁶ Ma ne Jisas ga babalu horek: “Maris ta mu ira keskes ta ira harkurai tane Moses, na

kabit mu! Mu la hapupusak ira matanabar ma ira tirihuana kinakap ing di la malmalalet me, iesene pa mu lale gilgil ta dahine tutuno iat ura harahut di.

⁴⁷ “Maris ta mu, na kabit mu! Mu la gilgil ira bilai na hot na midi ta ira tangetus ura liklik leh di. Iesene ira hintubu mu mon ing di ga ubu bing kike ra tangetus. ⁴⁸ Io kaie, mu suro haut hokike be mu haut ta ing ira hintubu mu di ga gil. Di ga ubu bing ira tangetus ma mu la gilgil timaan ira nudi midi. ⁴⁹ Io kaie, God ga ianga ma no nuno minminanes horek: ‘Aiou ni tule ter ira tangetus ma ira apostolo ta di. Di na haragawai ta ari ma tari di na ubu bing.’ ⁵⁰⁻⁵¹ Io kaie, kakarek ra matanabar me katiak di na kahe ira tirih pane ira de di ira tangetus bakut. Dong kike di ga ubu bing di mekutua leh tano haburuana tano ula hanuo, tur leh tano hiniruo tane Abel tuk ter tano hiniruo tane Sekaraia nong di ga ubu bing ie nalamina tano hala na lotu tamat ma no hator di la tuntun ira hartabar kaia. Maso, iou tange ta mu be kakarek ra matanabar me katiak di na kahe ira tirih pane kike ra linge bakut.

⁵² “Maris ta mu ira keskes ta ira harkurai tane Moses, na kabit mu! Mu te kap leise ter no linge ura papos no ngas na kap minminanes. Mu iat, pa mu gale lala ukaia ma mu te tur bat bileng dong ing di ga walwalar ura hinana lala.”

⁵³⁻⁵⁴ Be Jisas ga ura hinana leh mekaia, ira Parisi ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses, di ga tur leh ura isise ira sana nianga ter tana ma di ga tirtiri giriane bileng ie ura hakuni ie ta ira nuno nianga.

12

*Ira mangana nianga na hanawat ra palai.
(Matiu 10:26-33)*

¹ Ma ta ikino pana bung ari arip na matanabar di ga hanawat tikai, kaie di gom harpas ta di. Ma ne Jisas ga tur leh be na ianga baak ta ira nuno bulu na harausur. Iga tange horek: “Mu harbalaurai ta ira is ta di ira Parisi. Iou iangianga uta ira nudi tintalen na harababo. ² Aso be i kakaser ter na tapales, ma aso be i mun ter na harapuasa. ³ Aso be mu te tange ra kadado da hadade ra kasasa. Ma aso be mu te haramurungo ta ira talinga mu da kakongane ra matmataan na haruat.

Waak dait burte ira turadi mon. Dait na burte God.

⁴ “Aiou tange ta mu ira nugu harwis, be waak mu burte dong ing di la ububu bing ira turadi mon, ma namur pa dile tale be di na gil habaling ta linge. ⁵ Iesene iou ni hamanis ta mu be nesi nong i tahut be mu na burte ie. Mu na burte ikino nong i tale be na ubu bing mu ma namur bileng na mon baak ra dades ura isise mu tano ula eh. Maso, ikinong mu na burte ie. ⁶ A hansik na barbarat mon na haruat be nu kul ra liman na seek. Iesene God pai nale lik luban leise tikenong ta di. ⁷ Tutuno sakit, no numu Mama i manga nunure mu. Ma ikin i palai ter ta mu kinong i nunure bileng ira winawas ta ira pana hi mu ta ira ulu mu. Waak mu burburut kinong no numu lon i manga tamat ta ira seek.

No num nianga i hamanis no num nurnur.

⁸ “Ma iou tange ta mu, nesi tikenong i hinawas palai ra matmataan ta ira turadi be a nuno iou, io, Nong a Turadi ie na hinawas palai bileng utana ra matmataan ta ira angelo tane God. ⁹ Ma nesi tikenong i harus leise iou ra matmataan ta ira turadi, io, aiou bileng, ni harus leise ie ra matmataan ta ira angelo tane God. ¹⁰ Ma nesi nong na tange hgae Nong a Turadi ie, ikino sasana God na lik luban leise ie. Iesene be nesi nong na tange hgae no Halhaaliena Tanuo, God pai nale lik luban leise ikino sasana.

¹¹ “Ma be mu na tur ra matmataan gar ta di ira ut na gil harkurai, ma be da lamus mu utuma naramon ta ira hala na lotu gar na Iudeia, io, waak mu ra nginarau be mu na tange hohaam ura tuntunur bat ira nudi hartutung uta mu. ¹² Kinong urah, no Halhaaliena Tanuo na hausur mu uta so be mu na tange ta ikino pana bung.”

Waak dait ra gumut.

¹³ Tike turadi nalamina ta ira matanabar ga tange tana be, “Tena harausur, no tama mir te mat. Io, nu tange tano tasigu be na paleng harbasiane ter ira linge ing iga mat sukun.”

¹⁴ Ma ne Jisas ga babalu horek: “Ai, nesi ga bul iou be ni kure mur? Ma nesi bileng ga bul iou be ni paleng harbasiane kike ra linge ta mur?” ¹⁵ Io, iga tange tike nianga harharuat ta di horek: “Mu na manga harbalaurai! Mu na habatbat timaan mu tano tintalen na gumut ma no nes kalak linge.

No nilon gar tikenong pai nale tahuat ta ira nuno haleng linge.”

¹⁶ Io, iga hinawase di ta kinin ra nianga harharuat: “No pu gar tike watong ga manga hatawat ra haleng nian. ¹⁷ Io, no nuno lilik ga hilo horek: ‘Aiou ni gil hohaam kakarek? Pata tike katano ura bulbul timaan ter ira nugu nian.’

¹⁸ Io, iga tange um horek: ‘Tou ni gil horek. Iou ni dure hasur no nugu hator na masur ma iou ni gil hatamat balik ie. Io, iou ni bulbul ira agu nian ma ira nugu linge kaia. ¹⁹ Ma iou ni nunure be a nugu mon haleng bilai na linge kanaia i kis, ma di na kis ra haleng na tinohon. Io kaie, ni ian, ni mamo ma ni laro. Ma iou ni tatahun tano nugu nilon.’

²⁰ “Iesene God ga tange tana horek: ‘A ba ugo! Katiak ra bung nu mat. Io, nesi nong na kap leh ira linge u te tagure ter utam?’ ”

²¹ Ma ne Jisas ga tange be, “Na ngan hokakarek ta nesi tikenong na habukas ira nuno bunbulaan iesene paile watong ra matmatahan tane God.”

Waak dait ngaangel. Dait na nurnur.

(Matu 6:25-33)

²² Io, Jisas ga tange ta ira nuno bulu na harausur horek: “Io, iou tange ta mu, waak be mu ngaangel uta ira numu nilon be aso ing mu na en. Ma waak be mu ngaangel bileng uta ira palatamai mu be mu na sige ra so. ²³ Io, ira numu nilon i tamat ta ira nian ma ira tamai mu i tamat ta ira mol. ²⁴ Mu na lik leh ira kook. Pa di lale sooso. Pa di lale kilkil hulungan nian. Ma pata

nudi ta hator na masur. Iesene God la tamtabar di. Io, tano sinisip tane God, mu manga tamat ta ira mon. ²⁵ Mu ngaangel urah? Waak mu gilgil hobi! Be mu na ngaangel, pai nale lawas ira numu nilon ta dahine. ²⁶ Paile tale mu be mu na gil kakarek ra not no linge, io kaie, ura biha mu ngaangel uta ira mes na linge?

²⁷ “Mu na lik leh ira puspugno no ina nos. Pa di lale paapalim. Pa di lale dungdungut mol bileng. Iesene iou tange ta mu be Solomon, no king, ma ira nuno tamat na minamar pai gale nanaas haruat ma ira puspugno no ina nos. ²⁸ Kaie, God ga gil hamaririsuan ira pito ing i lon mon katiak ma maraan da halo eh me. Be i tutuno be God ga gil hobi tano pito, i tutuno sakit be na hasigam mu bileng ma ira kinasi mu. Maris! Paile tur dades ira numu nurnur! ²⁹ Ma waak mu manga lilik uta ira so mu na en ma mu na mame. Waak be mu ra nginarau ta kakarek ra linge. ³⁰ Karek ra linge, dong ing pa dile nurnur tane God, di la sisilih pane. Iesene no numu Mama la nunure ter be mu supi ter kike ra linge bakut. ³¹ Iesene mu na hararot leh no kingdom tane God ma ina tabar mu ma kike ra linge bakut bileng. ³² Mu ira bar sipsip, waak mu ra bunurut kinong no numu Mama te laro be na ter no kingdom ta mu.

³³ “I tahut be mu na suhurane ira numu linge ma mu na ter ta ira maris. Mu na tagure numu ta mangana barbarat be pai nale sana, a bunbulaan ie tuma ra mawe nong pai nale pataam. Ma kaia, tike ut na isomo pai nale tale be na hanawat hutate ma ira ipas pa di nale hagae. ³⁴ Io, be no

num bunbulaan i kis ter ha, no num kudulena nilon bakut i kis ter bileng kaia.

Dait na taguro tano hinanawat baling tano Watong.

(Matiu 24:43-51; 25:1-13; Mak 13:33-37)

³⁵ “I tahut be mu na manga taguro hoke tikenong i puli hakumkum no nuno mol ura pinapalim. Ma tikenong na waak ter no nuno laam na lulungo be na taguro ter uta ira so ing na hanawat. Ma mu bileng, mu na taguro hobi. ³⁶ Ma i tahut be mu na haruat ma ira turadi ing di kiskis kawase no nudi watong ing na tapukus baling metuma ra nian na pokomau. Di na kiskis kawase ie hobi waing di na taguro ter. Be na me pipidil tano matanahala di na papos haiane leh ie. ³⁷ Ma kike ra turadi, no haridan na kis ta di be no nudi watong na hanawat ma ina nes leh di ma di kis kawase ter ie. Tutuno sakit, ikino watong na tange ta di be di na kis tano teol na nian. Io, ina lawalawa kumkum hut ma ina baso ura tamtabar di. ³⁸ Ma be na tapukus baling ra tingana lahon be ra luaina kareka at ma ina nes leh kike ra turadi ma di kis kawase ter ie, io, no haridan na kis ta di. ³⁹ Io, na tahut be mu na palai tano turadi nong a nuno no hala. Be igor nunure no pana bung be no ut na kukuman na hanawat paï gorle bala leh ie be na sale no nuno hala. ⁴⁰ Ma mu bileng, mu na taguro kinong Nong a Turadi ie na hanawat tano pana bung ing pa mu le nunure be na hanawat.”

⁴¹ Ma ne Pita ga tiri ie be, “Watong, u hininawase mem sene mon ta ikin ra nianga harharuat be di bileng ra matanabar bakut?”

⁴² Ma no Watong ga babalu horek: “Aiou ni hamanis ta mu be nesi no minaneswana ma no tultule tutuno. Aie nong no nuno watong i bul ter ra harkurai tana uta ira mes na tultule be na tamtabar timaan di. ⁴³ No haridan na kis ta ikino tultule be no nuno watong i tapukus, ige nes tupas ie ma kanaia i gilgil hobi. ⁴⁴ Tutuno sakit, na ter ira nuno linge bakut tano harbalaurai ta ikino tultule. ⁴⁵⁻⁴⁶ Iesene be ikino tultule na lik be no nuno watong pai nale tapukus haiaha ma ina tur leh ura ububu ira mes na tultule, ira haine tikai ma ira tunana, ma ina iaiaan ma ina maamo tikai ma ira ut na minamo, io, no watong ta ikino tultule na hanawat tano pana bung be no tultule pai gale lik ter, ma pai gale nunure be na hanawat hobi. Ma no watong na kure hadades tutuno iat ie, ma ina ise ie ukaia tano katano na ngunngutaan ing dong pa di gale nurnur tana di na kis kaia.

⁴⁷ “Ma ikino tultule nong i palai tano sinisip tano nuno watong ma paile taram ma paile taguro bileng, io, da lawat ie haleng na pana. ⁴⁸ Iesene nong tikenong paile palai tano nuno sinisip ma i gil ra sana tintalen kaie da hapadano ie, io, da lawat ie a bar pana mon. Dong ing da manga hapalaine di, God na hait di be di na manga taram. Ma dong ing da manga tabar di, God na sunang di be di na manga balu pukus.

*Jisas ga hanawat ura palpалeng ira turadi.
(Matiu 10:34-36)*

⁴⁹ “Iou te hanawat ura hapadano ira turadi tano ula hanuo ma no tamat na eh. Ma igor manga bilai be iou gorte halo ter ie. ⁵⁰ Iesene ni pusak baak ta tamat na tirih. Ma ina manga ubal iou tuk ter be ikino tirih na pataam tagu! ⁵¹ Waak mu lik be iou te hanawat ura terter ra malum tano ula hanuo. Pata tuno iat. Iou te hanawat ura harpaleng. ⁵² Tur leh ta ikin ra pana bung ing be a liman naramon tike hatatamana, io, aitul duhat na tur talur ira iruo ma ira iruo dur na tur talur ira itul. ⁵³ Tike bulu na tunana na tur talur no nuno mama, ma no nuno mama na tur talur ie. Tike hinasik na tur talur no nuno makai ma no makai na tur talur ie. Ma hobi bileng ta dur enana. Dur na tur talur harbasiane dur.”

A harakatom tupas ira ut na harababo.

⁵⁴ Io, Jisas ga tange ta ira matanabar horek: “Be ing mu nes tike bahuto i tamtaman tut merasi ra kasasa ila sungsguguh kaia, kaie iat mon mu na tange be, ‘Na bata kakarek’ ma no bata na puko. ⁵⁵ Ma ing be no dadaip metua ra maamat i tut, mu na tange be, ‘Na dades no kasasa kakarek.’ Ma ina ngan hobi. ⁵⁶ Mu ira ut na harababo! Mu tale be mu na nes kilam ira ninanaas tano ula hanuo, ma mu na tange be aso na hanawat. Ma hohaam balik kaie pa mu le tale ura nunure kilam no pipilaina ta kakarek ra pana bung?

⁵⁷ “Ura biha be pa mu le nes kilam habaling iat ta mu be aso i takados? ⁵⁸ Be no hinsaam i ura

kapkap ter ugo ra harkurai, mur na haratakados haiah ma ie ing be mur hanana baik na ngas. No hinsaam nahula ter ugo tano ut na harkurai, ma no ut na harkurai na ter ugo ta nong ila balaure ter dong ing di ga hiis kawase di naramon tano hala na harpadano, ma ina bul halala ugo ra hala na harpadano. ⁵⁹ Io, iou tange ta mu, pa dale hasur ugo ra harpadano tuk ter be nu ter bakut ira num kunkulaan.”

13

Nesi nong paile lilik pukus na hiruo.

¹ Ma ta ikinong ra pana bung ari turadi di ga hanawat, di ga me hinawase Jisas uta ira turadi me Galili ing Pailat ga tule ira nuno umri ura ububu bing ing di ga tun hartabar tupas God.

² Ma ne Jisas ga tange be, “Hohaam, mu lik be kike ra turadi me Galili di ga manga sana ta ira mes na turadi me Galili kaie di gom hiruo hobi?”

³ Iou hinawase mu be pata tuno iat! Ma be ing pa mu nale lilik pukus, mu bakut bileng, mu na hiruo. ⁴ Ma mu na lik leh kike ra sangahul ma liman ma itul ing no hala kengkeng na hot rua

Silom ga tarupuk ter ta di, di gom mat. Hohaam, mu lik be ikinong ga hamanis be di ga manga sana ta ira mes na turadi mekira Ierusalem?

⁵ Iou hinawase mu be pata! Ma be ing pa mu nale lilik pukus, mu bakut bileng, mu na hiruo.”

⁶ Io, iga hinawase di ta kin ra nianga harharuat: “Tike turadi ga mon tike ina papus tano nuno lalong, ma iga hana leh ura ninanaas ta papus tana. Iesene pai gale nes leh tari

tana. ⁷ Io, iga tange tano ut na harbalaurai tano lalong horek: ‘Aitul a tinohon tuoi um ing iou hanana ukira ura ninanaas ta puspusno ikin ra ina papus, iesene pata tari. Buruh hasur ie. I hasurum bia tuno iat no bilai na pu.’

⁸ Ma no ut na harbalaurai tano lalong ga babalu be, ‘Watong, waak ter baak ie tike tinohon baling ma iou ni kil luhutane ie, nige bul ta bilai na linge ura habilai no pu. ⁹ Ma be na huei tano tinohon namur, io, i bilai. Iesene be ing pata, io, nu buruh hasur ie.’ ”

Tike Bung na Sinangeh Jisas ga halangalanga tike haine igate talukun no tihine.

¹⁰ Tike Bung na Sinangeh Jisas ga hausur ira matanabar naramon tike hala na lotu gar na Iudeia. ¹¹ Ma tike haine ga kis ter kaia igate talukun no tihine ra sangahul ma liman ma itul a tinohon kinong tike sana tanuo ga hangane ie hobi. Ma pai gale tale ie be na tur takados. ¹² Be Jisas ga nes ie iga tato hawat ie ma iga tange tana horek: “Hainigu, u te langalanga sukun no num minaset.” ¹³ Io, iga bul ira iruo lumana tana ma kaie iat mon no haine ga tur takados ma iga pirllet God.

¹⁴ Io, no lillie ta ikino hala na lotu ga ngalngaluan kinong Jisas ga halangalanga tano Bung na Sinangeh, kaie igom tange horek ta ira matanabar, “A liman ma tike ira bung ura pinapalim. Io kaie, mu na hanawat ta kike ra bung be da

13:7 Luk 3:9

13:8 2 Pita 3:9,15

13:14 KBk 20:9-10; Lo

5:13-14

halangalanga ise mu ta ira numu minaset, ma pata be tano Bung na Sinangeh.”

¹⁵ Ma no Watong ga balu ie be, “A ut na harababo mu! Tano Bung na Sinangeh, tiketike ta mu la palpales leh no nuno donki be no nuno bulumakau tano nuno longlong ura hamamo ie ma ra taho. Tutuno sakit, mu la gilgil hobi!

¹⁶ Ikin ra haine a bulumenamur tane Abraham ie, ma ne Satan ga hiis kawase ter ie ra sangahul ma liman ma itul a tinohon. Io, i tahut bileng tano Bung na Sinangeh be da pales leise ie tano minaset nong gate hiis kawase ter ie.”

¹⁷ Be iga tange hokakarek, ira nuno ebar bakut di ga malahuan. Iesene ira matanabar di ga laro pane ira bilai na linge iga gilgil.

A nianga harharuat utano pat na dahe ma no is.

(Matiu 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Io, Jisas ga tange, “No kingdom tane God i haruat ma ra so? Iou ni hapupuo ie ma ra so? Io, ni hinawase mu. ¹⁹ I haruat ma tike not no pat na dahe sakit nong tike turadi ga so tano nuno lalong. Io, iga kubur, igom tamat na dahe, ma ira mon di gil ira nudi pawas ta ira singarna.”

²⁰ Ma iga tange habaling be, “Aiou ni hapupuo no kingdom tane God ma ra so? Io, ni hinawase mu. ²¹ I haruat ma tike haine ga kap leh ira is, igom bul naramon tano tamat na hunghung na palawa tuk gom lalet bakut.”

Dong ing pa di nale lala tano kingdom tane God.

²² Io, Jisas ga hanana ta ira tamtaman ma iga hausur ira matanabar. Iga gilgil hanane hokike tano nuno hinana utuma Ierusalem. ²³⁻²⁴ Io, tikenong ga tiri ie be, “Watong, hohaam, a bar nong mon di ing God na halon di?”

Ma ne Jisas ga tange ta di, “Mu na walar ma ra baso ura hinana lala tano didisuan na ngas. Iou tange ta mu be a haleng di na walar ura hinana lala iesene di na pet puo. ²⁵ Be no turadi a nuno no hala na taman tut inage banus no matanahala, mu na tur ter um nataman mu nage piipidil. Ma mu na saasaring marmaris be, ‘Watong, papos leh mem.’

“Iesene na babalu be, ‘Iou paile nunure be nesi mu. Ma iou paile nunure bileng be mu meha.’

²⁶ “Io, mu na tange be, ‘Mem ga ian ma mem ga mamu tikai ma ugo. Ma na ngas ta ira numem taman u git hausur mem.’

²⁷ “Iesene na babalu be, ‘Aiou paile nunure be nesi mu. Ma iou paile nunure bileng be mu meha. Mu hana leh, a ut na sana mu bakut!’

²⁸ “Be mu na nes Abraham, Aisak, Iakop, ma di ira tangetus bakut tuma tano kingdom tane God, mu na susuah ma mu na hatagiris na ngise kaia kinong da ise hasur leise mu. ²⁹ Ira matanabar di na hanawat mekaia ta ira ihet na matana dadaip. Di na hanawat ma di na kis tano gil nian tuma tano kingdom tane God. ³⁰ Ma a tutuno sakit be tari ta dong ing di maris kakarek, di na watong

namur. Ma tari ta di ira watong kakarek, di na maris namur.”

Jisas ga ura hinana utuma Ierusalem be na hiruo.

(Matiu 23:37-39)

³¹ Ma ta ikino pana bung ari Parisi di ga hana tupas Jisas, di gom tange tana, “Nu hana sukun ikin ra katano ma nu hana tike mes na taman balik kinong Herot i ura ububu bing ugo.”

³² Jisas ga balu di be, “Ikino Herot a keskes ie ura gilgil sasana hoke ira raaiia na pep. Mu na hana mu na hinawase ie be iou tange horek: ‘Aiou ni hasur leise ira sana tanuo ma ni halangalanga ira ina minaset katiak ma maran. Ma tano itul a bung ni hapatam bakut ira nugu pinapalim. ³³ Iou ni papalim hobi iesene i tahut bileng be ni hanana katiak, maran, ma tano bung namur bileng, kinong i tutuno sakit be ira tangetus pa di lale hiriruo nataman. Tuma sene naramon Ierusalem.’ ”

³⁴ Ma ne Jisas ga tange be, “Maris mu ira matanabar mekira Ierusalem! Mu la ububu bing ira tangetus ma mu la gulgulum bing di ing God la tultule di ukaia ho mu. Haleng pana iou la sipsip be ni gawane leh mu hoke no huna kareka ila pabong ira natine. Iesene pa mu le sip hobi.

³⁵ Nes baik! Da hamau no numu taman ma mu na biha? Io, iou hinawase mu be pa mu nale nes iou tuk tano pana bung ing mu na tange be, ‘No haridan na kis tano nong i hanawat ura gilgil haruatne ira sinisip tano Watong!’ ”

14

Waak be u hatamat ugo. Nu hanapu ugo.

¹ Tike Bung na Sinangeh be ne Jisas ga iaiaan tano hala ta tike lilie ta ira Parisi, ira matanabar di ga manga nesnes dit ie be na gil ra so.

² Ma tike turadi ga manga sus ira tamaine ga hana tupas Jisas. ³ Ma ne Jisas ga tiri ira Parisi ma ira keskes ta ira harkurai tane Moses horek: "I takados ta ira nudait harkurai be da halangalanga ira minaset tano Bung na Sinangeh be pata?" ⁴ Iesene be pa di gale ianga. Io, iga palim no turadi igom halangalanga ie, ma iga tule leise ie.

⁵ Io, iga tiri di, "Ing be tike nati mu be tikenong ta ira numu bulumakau na puko sur tike lulur tano Bung na Sinangeh, i tutuno be kaie iat mon mu na sel haut habaling ie. Naka?" ⁶ Sene be pa di gale tange tike linge.

⁷ Ne Jisas ga nes be ari wasire ga gilamis ira kinkinis na watong tano teol na nian. Io kaie, igom tange ikin ra nianga harharuat: ⁸ "Be tikenong i pike ugo tano nian na pokomau, waak u kis tano kinkinis gar na tamat, ma tikenong i manga tamat tam nahula hanawat kinong di ga pike bileng ie. ⁹ Ma no tunana nong a nuno no gil nian na hanawat, aie nong ga pike mur bakut. Ma ina tange tam, 'Nu tut pas no kinkinis tane kin.' Io, nu hirhir kinong da tule ugo tano kinkinis na maris. ¹⁰ Ing di pike ugo, na tahut be nu kis tano kinkinis na maris. Io kaie, nong ga pike ugo na hanawat ma ina tange tam,

'Tasigu, nu kap tike kinkinis nong i tamat ta ikin.'
Io, ira matanabar kaia di na urur tam. ¹¹ Io,
nesi tikenong i hatamat habaling ie, God na bul
hanapu ie. Ma nong i hanapu habaling ie, God
na hatamat ie."

¹² Ma ne Jisas ga tange tano turadi nong ga
pike ie utano nian, "Ing be nu harsuko ura gil
nian, waak u pike ira num harwis, ira tasim, ira
hinsaam, ma ira watong ing di kis hutate. Waak
u gil hobi kinong di na pike habaling ugo ura
balbalu ugo. ¹³ Iesene be nu harsuko utano num
gil nian, nu pike ira maris, ira pengpeng, ira kum,
ma ira pulo. ¹⁴ Ing be nu gil hobi no haridan na
kis tam. A tutuno pa dile tale be di na balu ter
tam iesene God na balu ter tam tano pana bung
na tuntunut hut baling ta ira ut na takados."

*No nianga harharuat utano tamat na nian
tano Watong.*

(Matu 22:2-14)

¹⁵ Ma tikenong ta dong ing di ga kis tikai ma ie
tano teol na nian ga hadade kakarek, igom tange
tane Jisas, "No haridan na kis tano turadi ing be
na ian tano tamat na nian tano kingdom tane
God."

¹⁶ Io, Jisas ga balu ie, "Tike turadi ga tagure
tike tamat na nian ma iga pike ra haleng turadi.
¹⁷ Tano pana bung be no nian ga taguro iga tule
no nuno tultule uta di ing igate pike ter di. Ma
no tultule ga hinawase di, 'Hana u ra. Kinong ira
linge te taguro ter kakarek.'

18 “Iesene di bakut tiketike di ga ru batbat no harsuko. No luaina ga tange, ‘Kakarek mon iou te kul tike katano pu ma ni hana nige nes ie. Maris, paile tale be ni hanawat.’ 19 Ma tike mes ga tange, ‘Kakarek mon iou te kul ra sangahul na bulumakau ura pinapalim ma iou hanana ura walwalar di. Maris, iou pa nile hana.’ 20 Tike mes balik ga tange, ‘Kakarek mon iou te tola. I ngan ter be pa nile hana.’

21 “Io, no tultule ga tapukus baling igom hinawase no nuno watong ta kike ra linge. Ma no watong nong a nuno no hala ga ngalngaluan igom tange tano nuno tultule, ‘Hanasur haiiah ta ira ngas bakut tano taman ma nu lamus ira maris, ira pengpeng, ira pulo, ma ira kum.’

22 “Io, no tultule ga me tange, ‘Nugu Watong, iou te gil haruatne hoke u tange. Iesene, no hala paile bukas baik.’

23 “Io, no watong ga tange tano nuno tultule, ‘Nu hana me nataman tano taman ma nu mur ira ngas laba ma ira not no ngas bileng. Ma nu hait leh ira turadi kaia be di na hanawat be no nugu hala nage hung. 24 Iou tange tam, pata tikenong ta di ing iou ga huna pike na namiane tike linge kira tano nugu gil nian.’ ”

Nesi nong na mur Jisas na waak leise ira mes na linge bakut.

25 A tamat na matanabar di ga hanana tikai ma ne Jisas. Ma iga talingane di igom tange horek: 26 “Ing be nesi tikenong i ura murmur iou, na manga tamat sakit no nuno sinisip utagu ta ing

ila sipsip ira mes. Ma ing be da hapupuo no nuno sinisip uta ira mes ma utagu, na ngan horek be i malentakuane no nuno mama, no nuno makai, no nuno haine, ira natine, ira tesne, ira hainine, ma aie iat. Ma ing be no nuno sinisip paile ngan hobi, paile tale be a nugu bulu na harausur ie. ²⁷ Be nesi tikenong paile pusak no nuno kabai ma paile mur iou, paile haruat be a nugu bulu na harausur ie.

²⁸ “A tutuno sakit, be tikenong i sip be na gil tike hala na huna kis matien ma ina lilik utano matana no hala ura nunure be ira nuno barbarat i haruat ura hapatam no hala be pata. ²⁹ Io, ing be ite hatahun ie ma paile tale um be na hapatam ie, ira haleng di na nes ie di na hasakit. ³⁰ Di na tange horek: ‘Tkin ra turadi te hatahun no nuno hala ma iga basomah ura hapatam ie.’

³¹ “Ma a tutuno sakit bileng, be tike tamat na umri i ura hinana ura hinarubu ma tike mes na tamat na umri, na huna kis matien ma ina lilik be ira nuno sangahul na arip na umri di haruat ura tutur dades ma ira iruo na sangahul na arip tano mes na tamat na umri. ³² Ma ing be paile tale, na tato tari tultule ma no mes na tamat na umri kanaia baak tapa. Io, na tule di be di na saring no mes na umri ura malum. ³³ Hoke iat mon, be nesi tikenong ta mu paile waak leise ira nuno linge bakut, paile tale be a nugu bulu na harausur ie.

³⁴ “Sol i manga harahut. Sene be ing i pataam ira dades ura harahut tano sol, no nuno dades na hanawat baling hohaam? Paile tale. Ite linge bia um. ³⁵ Paile tale be na harahut ira pu na lalong. Ma paile tale bileng be da hul hurusane pakur

ma ra takina bulumakau ura bulbul na lalong.
Da ise um.

“Be ing u haruat ura hadade kilam kakarek ra
nugu nianga, nu taram ie.”

15

*No tamat na gungunuama tuma ra mawe ing
tike ut na sana i lilik pukus.*

(Matiu 18:12-14)

¹ Tike pana ira ut na kap takis ma dong ing
di ga nes hanapu di be a tabuna murmur ira
harkurai tane Moses, di ga hanawat hulungan
ura hadade Jisas. ² Ma ira Parisi ma ira tena
harausur ta ira harkurai tane Moses di ga ngu-
rungur di gom tange, “Kin ra turadi i bala leh ira
sakalepwana ma i ian tikai ma di.”

³ Io, Jisas ga hinawase di ma ikin ra nianga
harharuat. ⁴ Iga tange, “Ing be tikenong ta mu
a nuno tike maar na sipsip ma tikenong i rara,
io, tutuno sakit be na hana talur ira liman ma
ihet na sangahul ma liman ma ihet kaia ra nudi
katano. Ma ina sisilih uta nong te rara tuk ter be
na nes leh ie. ⁵⁻⁶ Ma ing be ite silihe tupas ie na
laro ma ina pusak leh ie ma ina hana u nataman.
Io, na tato hulungan ira nuno harwis ma dong
ing di la kiskis hutate tana, ma ina hinawase di
be, ‘Aiou sip be mu na laro tikai ma iou kinong
iou te nes tupas no nugu sipsip nong ga rara.’
⁷ Iou tange ta mu, na ngan bileng hobi tuma ra
mawe. Ing be tike ut na sana i lilik pukus, da
manga laro tuma nalu. Iesene be a liman ma

ihet na sangahul ma liman ma ihet di lik be a ut na takados di, kaie di na lilik pukus urah, io, pata ta gungunuama tuma nalu.

No nianga harharuat utano siliwa i panim.

⁸ “Ma be tike haine i hatur kawase ira sangahul na siliwa, ma tikenong i panim, io, tutuno sakit be na halulungo tike laam ma ina seh no hala. Ma ina sisilih timaan tuk ter be na nes tupas ie. ⁹ Ma be ite nes tupas ie, na tato hulungan ira nuno harwis ma dong ing di la kiskis hutate tana, ma ina hinawase di be, ‘Aiou sip be mu na laro tikai ma iou kinong iou te nes tupas no siliwa nong ga panim.’ ¹⁰ Aiou tange ta mu, ira angelo tane God di na laro bileng hobi ing be ta tike ut na sana i lilik pukus.”

No nianga harharuat utano sana tunana nong ga rara ma iga tapukus baling.

¹¹ Io, ne Jisas ga tange habaling, “Tike turadi airuo ira nuno bulu na tunana. ¹² No hansik ta dur ga tange tano nudur mama, ‘Mama, a tutuno be namur nu paleng ira num linge ta mir tesne. Sene be nu tabar iou ma no nugu pinalau kakarek.’ Io, iga paleng ira nuno linge nalaman ta dur.

¹³ “A bar bung namur ma no hansik ta dur ga suhurane bakut leise ira nuno mangana linge, iga kap ira nuno barbarat, igom hana utusu tike katano tapa. Ma iga manga gotgot kaia, kaie igom hasurum ira nuno barbarat. ¹⁴ Ma be ing igate suhurane leise ira nuno barbarat, tike tamat na taburungan ga hanawat ta ikino katano bakut. Ma iga kis hoke tike maris. ¹⁵ Io kaie,

iga papalim ura nuno tike watong ta ikinong ra katano. Ma no watong ga tule ie ukaia tano nuno katano ura tamtabar ira nuno bore. ¹⁶ Ma iga manga sip be na en ira pala bin ing ira bore di git enen. Iesene pata tikenong pai gale tabar ie ma tike linge. ¹⁷ Ma be iga lilik tapukus iga tange, 'Ai! Ira tultule ing di papalim tano nugu mama, ira adi nian i manga haleng ma pa dile tale be di na en bakut. Ma iou balik um karek ni taburungan mat. ¹⁸ Iou ni tapukus baling utuma hone mama ma ni tange tana, "Mama, iou te gil ra sasana ter tam ma utuma ra mawe bileng. ¹⁹ Paile takados baling be nu kilam iou be tike natim. Iesene iou sip be nu gil iou haruat ma ira num tultule." ' ²⁰ Io, iga taman tut ma iga hana utuma hono nuno mama. Be ikanaia baak tapa no nuno mama ga nes leh ie ma iga manga marmaris utana. Io, iga hilo ter tano natine, igom gawane leh ie ma iga mum ie.

²¹ "Ma no natine ga tange tana, 'Mama, iou te gil ra sasana ter tam ma utuma ra mawe bileng. Paile takados baling be nu kilam iou be tike natim.'

²² "Iesene no nuno mama ga tange ta ira nuno tultule be, 'Mu habir! Mu kap no sigasige nong i manga bilai ma mu na hasigam ie me. Mu habas tike malota tano lumana ma mu na hasigam ie ta iruo pala lamas na kakinari. ²³⁻²⁴ Mu kap no bilai na not no bulumakau ma mu na kut bing ie. Dait na gil tike lukaro kinong kin ra natigu ga mat ma ite lon baling. Iga rara ma dait te nes leh ie.' Io kaie, di ga haburuana no lukaro.

²⁵ “Ing be no lukaro ga hanana no tamat ta dur ira iruo hatatesne ga baling metuma na lalong. Ma be iga hanawat hutate tano hala iga hadade ra ingana ninge ma ra minangata. ²⁶ Io, iga tato tikenong ta kike ra tultule ma iga tiri ie uta ira linge di gilgil. ²⁷ Ma no tultule ga balu ie be, ‘No tasim te tapukus baling. Ma no num mama te nes ie be i lon timaan ter. Kaie, ige tula nianga be da kut bing no bilai na not no bulumakau ma mem te gil hobi.’

²⁸ “Io, no tamat ta dur ga manga ngalngaluan, kaie igom malok be na lala tano hala. Io, no nuno mama ga hanasur, igom ianga marmaris tana be na lala. ²⁹ Sene be iga balu no nuno mama be, ‘Nes baak! Taitus kakarek ra tinohon bakut iou git paapalim utam hoke tike maris na tultule. Ma ira pana bung bakut iou git tartaram ugo. Ma u te ter so tagu? Paule ter tike meme mon tagu be ni gil tike lukaro ma ira nugu harwis. ³⁰ Iesene be kin ra natim balik i tapukus u kut bing no bilai na not no bulumakau ura gil lukaro. Ma aie iat mon nong ga hasurum ira num linge ura kulkul ira ut na hilawa.’

³¹ “No nuno mama ga tange tana, ‘Natigu, hatikai u la kiskis tikai ma iou. Ma ira nugu linge bakut, a num. ³² Iesene i takados be dait na laro ma dait na gil no lukaro kinong ikin ra tasim ga mat ma ite lon baling. Iga rara ma dait te nes leh ie.’ ”

16

Jisas ga hausur ira matanabar uta ira bar-barat.

¹ Io, Jisas ga tange ta ira nuno bulu na harausur horek: “Tike watong ga bul tike tultule ura harbalaurai ta ira nuno linge bakut. Ma namur di ga tung no tultule be iga hasurum ira minsik ta ikino Watong. ² Io, iga tato no tultule, igom tange tana, ‘Aso ikin iou hadade ura utam? Nu pakat hapalaine tike hininaawas uta ira nugu linge u ga balaure ma nu ter no hininaawas tagu. Pa nule balaure habaling ira nugu linge.’

³ “Io, no ut na harbalaurai ga lik habaling tana horek: ‘Aso ing iou ni gil kakarek? No nugu tamat na hasur ise iou tano nugu pinapalim. Iou paile dades haruat ura kinakoh ma iou hirhir bileng be ni sasaring hoke ra maris. ⁴ Ai! Iou palai be aso ing ni gil! Ma tano pana bung da kap leise talur iou tano nugu pinapalim, ira matanabar di na bala leh iou ta ira nudi hala.’ ⁵ Io, iga tato ira turadi bakut ing di ga mon ngasa tano nuno tamat. Iga tiri no luaina be, ‘Aise ira num ngasa ter tano nugu tamat?’ ⁶ Iga balu ie be, ‘Tike maar na tamat na pabona kor na wel.’ Ma no ut na harbalaurai ga tange tana, ‘Kis kira, ma nu pakat haiane ie be nu balu pukus a liman na sangahul mon. Ikinong na hasubana no num ngasa. Waak um u balu bakut.’ ⁷ Ma iga tiri no airuo be, ‘Aise ira num ngasa ter tano nugu tamat?’ Iga balu ie be, ‘Tike arip na tamat na punpu na pat na wit.’ Ma no ut na harbalaurai ga tange tana, ‘Pakat ie be nu balu pukus a liman ma itul na maar mon. Waak um u balu bakut.’

⁸ “Ma no watong ga let ikino ut na harbalaurai nong ga hakale ie, igom let ie kinong i hamanis be a ineine ie ta ikino linge ite gil. Io, ira

matanabar ta ikin ra ula hanuo di ineine ura gilgil ira nudi tintalen ta di baling iat. Taitus ira nudi gingilaan hobi, di manga ineine ta ira matanabar ing di kis ra madares. ⁹ Ma iou tange ta mu, i tahut be mu na papalim ma ira numu sana barbarat ura lamlamus numu ta harwis. Ma ing be ira numu barbarat te pataam da bala leh mu tano taman pai nale pataam.

¹⁰ “Nesi tikenong i tutuno ta ira hansik na pinapalim na tutuno bileng ta ira tamat. Ma nesi tikenong paile tutuno ta ira hansik na pinapalim pai nale tutuno bileng ta ira tamat. ¹¹ Ing be pa mu gale tutuno ura balbalaure ira barbarat ta ikin ra ula hanuo, nesi na so no nuno nurnur ta mu be mu na tutuno ura balbalaure ira mangana barbarat tutuno? ¹² Ma ing be pa mu gale tutuno ura balbalaure ira linge ta ira mes, nesi na tabar mu ma numu ta linge iat?”

¹³ “Pata tike tultule i haruat ura tartaram ira iruo watong, na manga malok ta tikenong ma ina manga sip no mes, be na hararot tikenong ma ina malentakuane no mes. Io, paile haruat be mu na taram tane God ma ra barbarat bileng.”

¹⁴ Ma ing be ira Parisi di ga hadade kakarek di ga ngurungur ter tane Jisas kinong di ga manga sip barbarat. ¹⁵ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Mu iat mu hatakadosne habaling mu ra matmataaan ta ira matanabar iesene God la nunure ter ira tinga mu. Aso ing ira turadi di hatamat ta ira nudi lilik, io, i linge bia tano matmataaan tane God.

Jisas ga hausur ira matanabar uta ira harkurai tane Moses.

(Matiu 5:18; 11:12-13; 19:9; Mak 10:11-12)

¹⁶ “Ira harkurai tane Moses ma ira pakpakat ta ira tangetus di ga harkurai tuk ter tano pana bung tane Jon no ut na baptais. Ma tur leh ta ikino pana no harpir tano tahut na hininaawas te hanana ma ira matanabar di walwalar ma ra baso ura hinana lala. ¹⁷ Ing be i dades be no mawe ma no ula hanuo dur na panim leh, io, na manga dades sakit be tike hansik na katano ta ira harkurai tane Moses na bonbon. ¹⁸ Nesi tikenong i ise no nuno haine ma i tole tike mes ite gil ra sasana kinong ite noh tikai ma tike mes, paile nuno. Ma nesi tikenong i tole tike haine nong no nuno tunana ga ise ie, io, ite gil sasana kinong ite noh tikai ma tike mes, paile nuno.

No nianga harharuat utano watong ma ne Lasarus.

¹⁹ “Iga mon tike watong git singsige ira bilai na kinasine ing ira matana ga manga tamat sakit. Ma no nuno kinkinis na watong ga manga halaro ie ta ira kaba bungbung. ²⁰⁻²¹ Ma di git hainoh ter tike maris, no hinsana ne Lasarus, kaia tano matanangas ta ikino watong. A ina manmanuo ie ma igit sipsip be na en ira pet na nian ing git pukpuko leh metuma tano hator tano watong. Maris! Ira pep bileng di git hananawat ma di git demdem ira manuana.

²² “Io, no maris ga mat um ma ira angelo ga kap leh ie ukaia tano matmatahan tane Abraham. Ma no watong ga mat bileng ma di ga bus ie. ²³ Ma

kaia tano katano gar na minat, no watong ga kap ra tamat na ngunngutaan. Ma iga nanaas hut gom nes Abraham utapa sakit. Ma ne Lasarus kaia ra palpal tana. ²⁴ Io, iga tato Abraham horek: ‘Tubuk, nu marse iou! No ngunngutaan ta kin ra eh i manga dades. Nu tule Lasarus, na hasuguh no kaskas na lumana tano taho maduhan ma ina bul ie tano karamegu inage hamaduhan ie.’

²⁵ “Sene be Abraham ga balu ie, ‘Tubuk, nu lik leh tano num nilon nalalie be u ga hatur kawase ira num bilai na linge ma ne Lasarus balik ira sana. Iesene kakarek um di hangoi ingoi ie, ma ugo, u kap ra ngunngutaan. ²⁶ Ma tike mes na linge bileng, God te gil tike salil nalamina ta dait i manga hanasur. Kaie, dong ing di ura hinana mekita ukatika ho ugo, paile tale di. Ma paile tale be tikenong ta mu na balos mekaia ukita ho mem.’

²⁷⁻²⁸ “Ma no watong ga tange tana, ‘Tubuk, nu tule Lasarus ter tano hala tano nugu mama kinong a liman ira tasigu kaia. Aiou sip be na hakatom di waing pa di nale hanawat bileng ta ikin ra katano na ngunngutaan.’

²⁹ “Ma ne Abraham ga tange tana, ‘Di hatur kawase ira harkurai tane Moses ma ira pakpakat ta ira tangetus. Na tahut be ira tasim di na taram kike ra pakpakat.’

³⁰ “Iesene iga tange tane Abraham, ‘Pata, tubuk! Paile haruat! Iesene be tikenong mekatika ra minat na hana tupas di, di na lilik pukus.’

³¹ “Ma ne Abraham ga tange tana, ‘Ing be pa di nale taram ira harkurai tane Moses ma ira pakpakat ta ira tangetus, io, paile tale be tikenong i tut hut sukun ra minat na haragat di waing di nage lilik pukus.’ ”

17

Waak u lamus harara tikenong ma nu lik luban leise dong ing di gil ra sasana tam.

(Matiu 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

¹ Io, Jisas ga tange ta ira nuno bulu na harausur horek: “Tutuno sakit, ari linge na hanawat ing ari matanabar di na puko ine ta ira sana tintalen. Iesene maris balik ta dong ing di na hapuko ira matanabar hobi. ² Nes di karek ra hansik na bulu. Be tikenong na ura halewen tikenong ta di ura gil sasana, igor tahut tana be da tigel bat ie. Na tahut be da huna kubus tike tamat na hot sakit tano kodonana ma da ise ie utusu na tes, nahula halewen tikenong ta di ura gil sasana ma ina kap ra tamat na harpadano namur. ³ Io, hobi kaie, mu na balaure habaling mu.

“Ing be no tasim i gil sasana nu ianga tana. Ma ing be i lilik pukus nu lik luban leise no nuno sasana. ⁴ Ma ing be i gil ra sana tintalen tam a liman ma iruo na pana tike bung, ma ing be i hanawat tupas ugo ta ira pana tiketike ma i hinawase ugo be ite lilik pukus, io, nu lik luban leise ie.”

No tintalen na nurnur.

⁵ Ma ira apostolo di ga tange tano Watong, “Hatamat ira numem nurnur.”

⁶ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Be ira numu nurnur i not no haruat ma tike pat na dahe i manga hansik, io, i tale be mu na tange ta kin ra ina dahe be, ‘Nu tamaragat ma nu tur balik utusu na tes!’ Ma ina taram mu.

A tultule mon mem. Mem pai nale lilik uta tamat na kunkulaan.

⁷ “Ma be tikenong ta mu a nuno mon tike tultule ila paapalim ra lalong be ila balbalaure ira sipsip, na baling u nataman, io, mu lik hohaam? No nuno watong na tange tana be na lala, inage kis, ma ina ian? ⁸ Pata. Na tange balik horek: ‘Tagure ira agu nian, nu harkios leh ma nu tabar iou. Ma ing be iou te ian ma iou te mamu huat, io, i tale be augo balik nu ian ma nu mamu.’ ⁹ Mu lik be na tanga tahut tano nuno tultule kinong iga gil haruatne ira hartule tano watong? Pata. ¹⁰ Hobi bileng ta mu. Be mu te gil ira linge bakut ing no numu Watong i tange ta mu, io, mu na tange horek: ‘A tultule mon mem. Mem te gil mon ira linge ing i tahut be mem na gil.’ ”

Jisas ga halangalanga ari turadi ing a sana minaset ga kisi ira tamai di.

¹¹ Ma tano hinana tane Jisas utuma Ierusalem iga mur no sirang nalamina tane Samaria ma ne Galili. ¹² Ma be iga salsalo huat tike taman a sangahul na turadi ga hananawat ukaia ho ie. Sene di ga tur tapa dahine kinong a mon sana

minaset ga kisi ira palatamai di. ¹³ Ma di ga tato nalu, “Numem Watong Jisas, nu marse mem!”

¹⁴ Ma be Jisas ga nes di, iga tange ta di, “Mu na hamanis ira palatamai mu ta ira pris.” Io, di ga hana leh. Ma ira nudi minaset ga pataam leh na ngas.

¹⁵ Ma be tikenong ta di ga nes be igate langalanga, iga tapukus baling. Ma iga kakongane hanane utuma nalu no nuno pирpirlet tane God.

¹⁶ Iga me san tudu napu ta ira iruo kakine Jisas ma iga kilam tahut tana. Ma ikino turadi aie me Samaria.

¹⁷ Io, Jisas ga tiri ie, “A sangahul bakut dong ing di langalanga. Aham um ira liman ma ihet?”

¹⁸ Ura biha kin ra wasire sene mon ga tapukus baling ura pирpirlet God?” ¹⁹ Io, iga tange tana, “Nu taman tut ma nu hana. No num nurnur te halangalanga ugo.”

Pa dale nunure no pana bung ing Jisas na tapukus baling.

(Matiu 24:37-39)

²⁰ Tike pana ira Parisi ga tiri Jisas utano kingdom tane God be na hanawat hunangesa. Ma iga balu di horek: “Ing be no kingdom tane God na hanawat, pai nale hanawat ma ra mangana hakilang be da nes ie. ²¹ Ma pata tikenong na tange be, ‘No kingdom i rusu,’ be, ‘I karek.’ Pai nale tange hobi kinong no kingdom tane God i karek ho mu.”

²² Io, iga tange ta ira nuno bulu na harausur, “Tike pana bung namur mu na manga sip be mu

na nes tikenong ta ira bung ta Nong a Turadi ie. Iesene pa mu nale nes ikino bung. ²³⁻²⁴ Ari di na tange ta mu, 'I ke,' be 'I karek.' Ma sene be waak mu hilo mur di kinong no pana bung tano Nong a Turadi ie na haruat hora hile i murarang tano ula mawe bakut. ²⁵ Iesene be na huna kilingane a haleng harubaal ma ira matanabar ing di lon katiak di na harus leise ie. ²⁶ Ira pana bung ta Nong a Turadi ie na haruat iat mon hono tinohon tane Noa. ²⁷ Taitus kike ra bung ira matanabar di git iaiaan, di git maamo, ma di git haartola tuk ter tano bung Noa ga lala tano tamat na mon ma no tahit ga hanawat gom haliare di bakut. ²⁸ Ma iga ngan bileng hobi tano tinohon tane Lot. Dong ra matanabar di git iaiaan, di git maamo, di git kuukul, di git susuhur, di git sooso, ma di git pampakila hala. ²⁹ Iesene tano bung Lot ga tut leh me Sodom, a mon eh ma ra solam ga puko sur metuma ra mawe gom haliare di bakut. ³⁰ Na ngan bileng hobi tano bung be Nong a Turadi ie na harapuaasa.

³¹ "Ing be tikenong na kis ter tano nuno maliah na ula hala ta ikino bung, waak i hanasur ura kapkap hasur ira nuno linge metuma naramon tano hala. Ma hobi bileng dong ing di kis ter ra lalong. Waak di hana baling tike katano ura kapkap ta linge. ³² Mu na lik leh no haine tane Lot. ³³ Nesi tikenong i walar be na gumute no nuno nilon, na ber tano nuno nilon tutuno. Ma nesi tikenong i bala leise ter no nuno nilon, na

balaure kahe no nuno nilon tutuno. ³⁴ Aiou tange ta mu, be airuo dur noh ter tike hator ta ikino bung ra bung, da kap leh ta nong ma da waak kapis tikenong. ³⁵ Airuo haine dur na kis tikai, ma dur na testes tapiok. Da kap leh tikenong ma da waak kapis ta nong.” ³⁶ *

³⁷ Ma ira bulu na harausur di ga tiri ie, “Aham, Watong?”

Jisas ga babalu, “Na palai ta mu hoke i palai be no minat i noh ter ha, kinong mu na nes ira kook di na hanawat hulungan kaia.”

18

No nianga harharuat utano makoso nong git saasaring hait.

¹ Ne Jisas ga tange tike nianga harharuat ta ira nuno bulu na harausur ura hausur di be di na sasaring hatikai ma pa di nale malmalungo.

² Iga tange horek: “Tike taman ga mon tike ut na gil harkurai. Pai gale urur tane God ma pai gale lik leh ira matanabar. ³ Ma iga mon bileng tike makoso na haine kaia ta ikino taman nong git hananawat hait tupas ie ma igit saasaring be, ‘Nu kure hatakadosne mir ma no nugu ebar ura harahut iou.’ ⁴ Haleng na pana nalalie iga malok leise ura harahut ie. Namur at um iga lik horek: ‘A tutuno be iou paille urur tane God ma iou paille lik leh ira matanabar. ⁵ Iesene ikinong

* **17:36** No buturkus 36 paille kis ta ira haleng na tuarena pakpakat ing i bilai sakit. I tange horek: airuo turadi kanaia naramon ra lalong, da kap leh tikenong ma da waak um ta nong **18:1** Kolose 4:2; 1 Tesolonaika 5:17

ra makoso la hamalamales iou. Kaie, iou ni kure hatakadosne ira linge ura harahut ie be nahula manga hamalmalungo iou.’ ”

⁶ Ma no Watong ga tange, “I tahut be mu na hadade karek ra nianga tano sana ut na gil harkurai. ⁷ Ma ina ngan bileng hobi ta ira matanabar ing God te gilamis di, dong ing di la saasaring tupas ie ra kasasa ma ra bung bileng. A tutuno sakit, God na kure hatakadosne ira linge ura harahut di. Mu lik be na halis ura tahtaho di? ⁸ Pata. Aiou tange ta mu, na kure hatakadosne haiane ira linge ura harahut di. Iesene be Nong a Turadi ie na hanawat, na nes leh ira nurnur kira tano ula hanuo be pata?”

No nianga harharuat utano Parisi ma no ut na kap takis.

⁹ Ne Jisas ga tange ikin ra nianga harharuat ta di ari ing di ga lik be di takados ma di ga nes hanapu ira mes bakut. ¹⁰ Iga tange horek: “Airuo turadi dur ga hana hut utuma ra hala na lotu tamat ura sinsaring. Tikenong a Parisi ma tikenong a ut na kap takis. ¹¹ Ma no Parisi ga tur ma iga sasaring tano nuno lilik horek: ‘God, iou tanga tahut tam be iou paile haruat ma ira mes na turadi. Di la kukuman, di la harakale, ma di la nohnoh ma ira mes na haine ing paile nudi. Ma iou tanga tahut bileng be mir paile haruat ma kin ra sana ut na kap takis. ¹² Iou la hahal airuo bung tike wik ma iou la tamtabar ugo ma nong i sangahul ma ie ta ira nugu linge bakut.’

¹³ “Iesene no ut na kap takis ga tur tapa. Iga hirhir ura tantadeng utuma ra mawe ma iga paser no bangbangono ma ra tapunuk na marmaris. Ma iga tange, ‘God, iou tike ut na sana. Nu marse iou.’

¹⁴ Aiou tange ta mu ing be ikin ra turadi ga baling utusu tano nuno hala, iga takados ra matmatahan tane God, ma no mes balik, pata. Io, nesi ing i hatamat habaling ie, God na bul hasur ie. Ma nesi ing i bul hanapu habaling ie, God na hatamat ie.”

Na tahut be da hatur kawase no kingdom hoke ira not no bulu.

(Matiu 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Ma ira matanabar di ga lamlamus ira nudi not no bulu bileng ter tane Jisas be na sigire di. Ma ing be ira bulu na harausur ga nes kike, di ga bor di. ¹⁶ Iesene Jisas ga tato ira not no bulu ukaia ho ie igom tange, “Mu waak leise ira bulu ukira ho iou. Pa mu nale tur bat di kinong no kingdom tane God a nudi ie ira mangana not no bulu hokakarek. ¹⁷ Mu hadade baak! Be tikenong pai nale hatur kawase no kingdom tane God hoke tike not no bulu, pai nale lala tana.”

I manga dades be tike watong na salo tano kingdom tane God.

(Matiu 19:16-29; Mak 10:17-30)

¹⁸ Tike turadi ga tiri Jisas, “Bilai na tena harausur, iou ni gil ra so waing ni kap no nilon nong pai nale pataam?”

¹⁹ Ma ne Jisas ga tange tana, “Nu lilik timaan tano burwana urah u kilam iou be a bilai iou. Pata ta nong paile bilai. God sene mon i bilai.

²⁰ U nunure ira harkurai tane Moses: *‘Waak u noh tikai ma tikenong paile num ie. Waak u harubu bingibing bia. Waak u kukuman. Waak u hinawas harabota uta tikenong. Ma nu ru no tamam ma no etnam.’*”

²¹ No tunana ga tange tane Jisas, “Ing iou ga bulu leh ma tuk katiak iou la murmur bakut kike ra harkurai.”

²² Ma ing be Jisas ga hadade kike iga tange tana, “Tike linge sene mon paule gil baak ma u supi ie. Nu suhurane ira num inton ma ira num linge bakut, ma nu ter ira barbarat ta ira maris waing nuge hatur kawase ira tamat na hartabar tuma nalu. Namur, nu hilo ma nu mur iou.”

²³ Iesene be no tunana ga hadade ikin iga manga tapunuk kinong a watong kis ie. ²⁴ Ma ne Jisas ga nes ie gom tange, “I manga dades be tike watong na salo tano kingdom tane God. ²⁵ Io, be tike watong i sip be na salo tana, na manga dades tana. I malus ta dur be tike kamel na hurungo tano matana nil na dudungut be tike watong na salo tano kingdom tane God.”

²⁶ Io, dong ing di ga hadade kakarek di ga tange, “Be hokike, i nanaas be pata tikenong paile haruat ura kapkap no nilon tutuno. Naka?”

²⁷ Sene be Jisas ga tange, “Ira linge ira turadi pa dile haruat ura gilgil, God i haruat be na gil.”

²⁸ Ne Pita ga tange tana, “Nes, ira numem linge bakut, mem te hana sukun ter ura murmur ugo.”

²⁹⁻³⁰ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Mu hadado baak! Nesi tikenong i hana sukun no nuno taman, no nuno haine, ira tesne, no etnana, no tamana, be ira natine utano kingdom tane God, io, na hatur kawase leh ra haleng baling ta ikin ra pana bung. Ma ina hatur kawase bileng no nilon nong pai nale pataam tano pana bung na hanawat namur.”

Jisas ga hinawas baling be na mat ma ina tut hut baling.

(Matiu 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Jisas ga lamus hasisingen ira sangahul ma iruo na bulu na harausur igom hinawase di, “Mu hadade timaan. Dait hananahut um utuma Ierusalem ma ira linge bakut ing ira tangetus ga pakat uta Nong a Turadi ie na hanawat tutuno.

³² Ma da ter leise ie ta ira luma dong ing pa dile Iudeia. Di na hasakit saasa tana ma di na tange hage ie. Di na iabis ie, hadakdak ie, ma di na ubu bing ie. ³³ Ma tano itul a bung, na tut huat baling.” ³⁴ Iesene ira bulu na harausur pa di gale palai tike linge ing iga tange kinong ira pipilaina ga susuhai ta di. Kaie, pa di gomle nunure be aso ing iga iangianga urie.

Jisas ga halon tike pulo tano ngas utuma Ieriko.

(Matiu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Be ing Jisas ga hanawat Ieriko tike pulo ga kis ter tano gagen ngas gom saasaring marmaris ura nuno ta barbarat. ³⁶ Ma be iga hadade no tamat na matanabar ga saksakit ie, io, iga tiri be,

“Aso ikin?” ³⁷ Ma di ga balu ie be, “Jisas merasi Nasaret i kike i hanana sakit ugo.”

³⁸ Io, iga kakongane be, “Jisas, augo no tubune Dawit, nu marse iou!”

³⁹ Ma dong ing di ga lilie hana di ga bor ie be na kis matien. Iesene ikinong ra pana iga manga kakongane nalu balik gom tange, “Tubune Dawit, nu marse iou!”

⁴⁰⁻⁴¹ Io, Jisas ga tur gom hartule utana be da lamus hawat ie. Ma be iga hanawat hutate iga tiri ie, “U sip be iou ni gil hohaam tam?”

No pulo ga balu ie, “Nugu Watong, iou sip be iou ni nanaas.”

⁴² Ma ne Jisas ga tange tana, “Nu nanaas! No num nurnur te halon ugo.” ⁴³ Kaie iat mon iga tapapos ira iruo matana igom mur leh ne Jisas. Ma iga pirpirlet hanane God. Ma ing be ira matanabar di ga nes kakarek di bileng di ga pirlet God.

19

Sakias ga kap ra haralon.

¹ Io, Jisas ga hana lala Ieriko gom saksakit kaia.
² Ma tike turadi kaia, a hinsana Sakias. Aie tike tamat ta di ira ut na kap takis ma a watong bileng ie. ³ Iga sip be na nes Jisas be nesi ie, sene be a kumkumina turadi ie. Kaie, pai gale tale kinong a tamat na matanabar kaia. ⁴ Io, iga hilo nalalie igom kae tike ina papus ura nesnes ie kinong Jisas ga hananawat ta ikino ngas.

⁵ Be Jisas ga hanawat ta ikino katano iga nanaas hut, igom tange tana, “Sakias, nu sur haiah, kinong i tahut be ni kis tano num hala

katiak.” ⁶ Io, kaie iat mon iga sur ma iga bala leh ie ma ra gungunuama.

⁷ Ira matanabar di ga nes kike ma di ga tur leh ra ngurungur. Di ga tangtange be, “Tkin ra turadi te hana ura nian tikai ma ikinong ra ut na sana.”

⁸ Ne Sakias ga tur gom tange tano Watong horek: “Nugu Watong, nes baak! Aiou ni paleng ira nugu minsik ma ni ter tike katano tana ta ira maris. Ma ing be iou te hakale tikenong ma iou kuman leh ta tike linge, io, ni balu pukus habaling ma ra aihet tana.”

⁹ Ma ne Jisas ga tange tana, “Katiak no haralon te hana tupas ikin ra hala kinong ikin ra turadi bileng a bulumenamur tane Abraham. ¹⁰ Io, Nong a Turadi ie te hanawat ura silsilihe ma ura haalon dong ing di rara.”

No nianga harharuat ta ira tultule.

(Matiu 25:14-30)

¹¹ Ira matanabar di ga hadade ie ma ne Jisas ga tange tike nianga harharuat ta di kinong iga hutate Ierusalem ma ira matanabar ga lik be no kingdom tane God gate ura hinanawat kaie iat mon. ¹² Io iga tange, “Iga mon tike turadi a natine tike king. Ma iga ura hinana tike taman tapa be da ter no kinkinis na king tana ma ina tapukus baling namur. ¹³ Io, iga tato ra sangahul ta ira nuno tultule ma iga ter tike arip na barbarat ta di tiketike. Ma iga tange ta di, ‘Mu na papalim ma kakarek ra barbarat tuk be ni tapukus baling.’”

19:7 Luk 15:2 **19:8** KBk 22:1; Nam 5:6-7 **19:9** Apostolo 16:31; Luk 13:16 **19:10** Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Timoti 1:15

¹⁴ “Io, ira matanabar ta ikino katano di ga malentakuane ie. Di ga tule ari turadi ma ra hininaawas tano katano be na hana ukaia ura hininaawas be di malok be ikino turadi na kure di. ¹⁵ Iesene di ga ter no kinkinis na harkurai tana ma iga tapukus baling ukaia tano nuno katano. Io, iga hartule ta ira nuno tultule be di na hanawat ura hininaawas palai ta ira nudi pinapalim ma kike ra barbarat. ¹⁶ Io, no luaina ga hanawat gom tange tana, ‘Nugu tamat, ira num barbarat te kawas baling ma ra sangahul na arip.’

¹⁷ “No nuno tamat ga tange tana, ‘Tahut na pinapalim! A bilai na tultule ugo. U te tutuno ta tike not no pinapalim, io kaie, ni tabar ugo ma ra sangahul na taman ura num kurkure.’

¹⁸ “No iruo ga hanawat gom tange tana, ‘Nugu tamat, ira num barbarat te kawas baling ma ra liman na arip.’

¹⁹ “No nuno tamat ga tange tana, ‘Nu kure ra liman na taman.’

²⁰ “Ma tike mes na tultule ga hanawat tupas ie gom tange, ‘Nugu tamat, ira num barbarat karek. Iou ga sie naramon tike subana katano mol. ²¹ Iou ga burte ugo kinong iou ga nunure be a ngangarwana ugo. U la kilkil ing pau gale so. Ma u la kapkap ra puspuno ta ira mangason gar na mes.’

²² “Ma no nuno tamat ga tange tana, ‘A sana tultule ugo! Iou ni kure ugo ma ira num nianga iat. U te tange be u ga nunure be iou tike ngangarwana turadi. Ma u te tange bileng be

iou la kapkap ra puspuno ta ira mangason gar na mes ma be iou la kilkil ing iou pai gale so. ²³ Ura biha pau gale ter ira nugu barbarat tano benk, be inage gil leh ta tinahuat tana? Ma be iou gor tapukus iou gor me kap habaling ira nugu barbarat ma ira tinahuat bileng tana.'

²⁴ "Io, iga tange ta dong ing di ga tur hutate tana, 'Mu na kap leh ikin ra barbarat tana ma mu na ter ie ta ikino tultule i hatur kawase ra sangahul na arip.'

²⁵ "Di ga tange tana, 'Numem tamat, ite mon ra sangahul!'

²⁶ "Io, iga tange ta di, 'Nesi nong i mur no nugu sinisip, iou ni manga haidane ie. Ma nesi nong paile mur no nugu sinisip, no nuno da hansik na haridan da kap ise ie tana. ²⁷ Sene be mu na lamus di ukira ing di bala mamahien tagu, ma mu na ubu bing di ra matmatahan tagu kinong pa di gale sip be ni kure di.' "

Jisas ga hana lala Ierusalem hoke no King nong Israel ga kiskis kawase ie.

(Matiu 21:1-9; Mak 11:1-10; Jon 12:12-15)

²⁸ Ma ing be Jisas gate tange kakarek iga hanana baak utuma Ierusalem. ²⁹ Ma iga hanawat hutate tane Betapage ma Betani kaia ra uladiah di ga kilam be Olip. Ma iga tule airuo ta ira nuno bulu na harausur ma kin ra nianga: ³⁰ "Mur na hana ter tano taman menalalie ta mur ma be mur na lala kaia mur na nes leh tike sigar donki di te kubus kawase ter ie. Pata baak tikenong paile kisi ie. Mur na lapus ie, io, mur

na sel hawat ie ukira ho iou. ³¹ Be tari di na tiri mur be, 'Mur gil hobi urah?', mur na hinawase di be, 'No Watong i sip ie.' " ³² Ing be igate tule leise dur, dur ga hana leh ma dur ga nes leh ie hoke igate hinawase ter dur.

³³ Dur ga palpales ise ter no sigar donki. Ma dong ing a nudi ikino donki, di ga tiri be, "Mur palpales ise no donki urah?"

³⁴ Ma dur ga babalu, "No Watong i sip ie."

³⁵ Io, dur ga sel hawat no sigar donki ukaia hone Jisas, dur gom pulus no tihine no donki ma ari ta ira nudur mol. Ma dur ga hakisi Jisas tana.

³⁶ Iga hanana tano donki ma ira matanabar di ga kap leise ari ta ira nudi sigasige, di gom palase mur no ngas me.

³⁷ Iga hanawat hutate tano katano be no ngas i hanasur metuma ra uladih Olip. Ma kike ra matanabar na bulu na harausur di ga tur leh ura pirpirlet God ma ra gungunuama kinong di gate nes haleng na dades na gingilaan na kinarup.

³⁸ Di ga kakongane nalu horek:

"No haridan na kis tano king nong i hanawat ura gilgil haruatne ira sinisip tano Watong!

A malum tuma ra mawe ma a minamar tuma nalu sakit!"

³⁹ Ma ari ta ira Parisi nalamina tano tamat na matanabar di ga tange tane Jisas, "Tena harausur, tigel ira num bulu na harausur!"

⁴⁰ Ma iga tange ta di, "Aiou tange ta mu, ing be di na kis matien, ira hot di na kakongane huat!"

Jisas ga suah utane Ierusalem.

⁴¹ Ing be Jisas ga hanawat hutate tane Ierusalem ma iga nes no taman ga suah ie. ⁴² Ma iga tange, “Ierusalem, ing be mu iat, mu gorte nunure kilam be aso na hatawat ra malum ukira ho mu, igor manga tahut. Iesene kakarek um i sie ta ira matmataan ta mu. ⁴³ Namur, dong ing di ura hinarubu ma mu, di na manga balo bat mu ma di na tur luhutane mu. ⁴⁴ Di na manga hague mu tikai ma ira nati mu naramon tano numu taman. Di na dure harbasiane no numu taman. Pa di nale waak ter tike hot menalu tike hot. Urah, kinong pa mu gale nes kilam no pana bung tano hinanawat tane God tupas mu.”

*Jisas ga hana utuma tano hala na lotu tamat.
(Matiu 21:12-16; Mak 11:15-18; Jon 2:13-16)*

⁴⁵ Io, Jisas ga lala tano hala na lotu tamat ma iga bat hasur dong ing di ga susuhur kaia. ⁴⁶ Ma iga tange ta di, “No nianga tane God di ga pakat ie i tange horek: ‘*No nugu hala na lotu na tike hala na sinsaring.*’ Sene be mu te gil balik ie hoke tike munmun ta dong ra holmatau.”

⁴⁷ Ma ira kaba bungbung iga hausur ira matanabar naramon tano hala na lotu tamat. Iesene ira tamat ta ira pris ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma ira lilie ta ira matanabar di ga walwalar ura ububu bing ie. ⁴⁸ Ma sene pa di gale tale ura gilgil tike linge tana kinong ira matanabar di ga manga sip be di na hadade bakut ira nuno nianga.

20

Ira tamat tano lotu di ga tiri Jisas be i kap no nuno dades meha.

(Matiu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Tike bung be Jisas ga hausur ira matanabar ma iga harpir utano tahut na hininaawas tuma naramon tano tamat na hala na lotu, io, ira tamat ta ira pris, ma ari tena harausur ta ira harkurai tane Moses, ma ari tamat ta ira huntunana di ga hana huat ter tana. ² Io, di ga tiri Jisas, “Nu hinawase mem be u te kap ra tamat na dades na harkurai meha kaie uge gil kike ra linge, ma nesi i bul hatamat ugo kaie uge gil hobi?”

³ Jisas ga balu di, “Iou ni tiri bileng mu tike tiniri ma mu na balu iou. ⁴ Mu lik be Jon ga kap no nuno pinapalim na baptais metuma ra mawe be mekaia ta ira turadi mon?”

⁵ Di ga wowor nalamina ta di iat horek: “Be dait na tange be Jon ga kap no nuno pinapalim metuma ra mawe, Jisas na tange ta dait be, ‘Mu gorte nurnur mon ta ira nianga tane Jon.’ ⁶ Ma pa dait nale tange bileng be Jon ga kap no nuno dades ta ira turadi mon kinong ira matanabar di lik hadades be Jon ga tike tangetus.” ⁷ Io, di ga babalu be pa di gale nunure be no nuno dades ga hanawat meha.

⁸ Io, Jisas ga tange um ta di, “Aiou bileng, iou pa nile hinawase mu be iou kap no nugu tamat na dades na harkurai meha, kaie iou ge gil hobi.”

No nianga harharuat uta ira ut na balaura lalong.

(Matiu 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Io, Jisas ga tange kin ra nianga harharuat ta ira matanabar. Iga tange horek: “Tike turadi ga so tike lalong na puspusna wain. Ma iga waak ter no lalong ta dong be di na balaure ie. Ma iga hana leh tike katano tapa igom kiskis kaia a lawas na pana. ¹⁰ Be iga mader ira puspusna wain iga tule nuno tike tultule utusu ho ira ut na balaura lalong be di na tabar ie ma ta puspusna wain. Sene be di ga hadakdak ie ma di ga tule pukus bia leise ie. ¹¹ Namur iga tule habaling tike mes na tultule ma di ga hadakdak bileng ie ma di ga gil hamalahuan ie. Io, di ga tule pukus bia leise ie. ¹² Iga tule habaling iat bileng tike mes ma di ga manga gil hangungutaan ie, di gom ise hasur ie.

¹³ “Io, aie nong a nuno no lalong ga tange, ‘Ai! Iou ni biha um? Iou ni tule leise no natigu nong iou manga sip ter ie. Di na ru dak ie.’

¹⁴ “Sene be ira ut na balaura lalong di ga nes ie di ga tange harbasiane ta di, ‘Ikino turadi te hanawat nong na rumahal. Kaia, dait go ubu bing ie waing dait nage tinane ikin ra lalong.’

¹⁵ Io, di ga ise hasur ie metuma naramon tano lalong na puspusna wain ma di ga ubu bing ie.”

Jisas um ga tange ta di horek: “Aiou ni hinawase mu ta ira linge ing no turadi a nuno no lalong na gil. ¹⁶ No turadi na hanawat ma ina ubu bing hgae kike ra ut na balaura lalong, io, ina ter no lalong na puspusna wain ta ira mes.”

Ma ing be ira matanabar di ga hadade kakarek di ga tange, “Pata tutuno iat!”

¹⁷ Iesene Jisas ga nes dit di igom tange, “Ing be mu lilik hobi no numu lilik i mes harsakit tano pipilaina ta ikin ra nianga tane God di ga pakat ie. I tange horek:

‘No hot nong ira ut na pakila hala di ga malok leise kinong di ga lik be a linge bia ie, i nanaas ter be aie balik um no dades na burwana tano hala bakut.’

¹⁸ “Ma nesi i puko ter ta ikino hot na tarigis hansiksik. Ma be no hot na puko ter ta tikenong, na bisang hasiksik ie.”

¹⁹ Io, kaie iat mon ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma ira tamat ta ira pris di ga walar be di na palim kawase Jisas kinong di ga nunure be iga iangianga harharuat at mon uta di. Iesene di ga burte ira matanabar.

Di ga tiri Jisas be i takados be di na kul takis be pata.

(Matiu 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰ Io, di ira lilie di ga nes murmur Jisas. Ma di ga tule ari ut na munmunhuat. Ma di ga harakale be di ira ut na takados waing di nage hakuni ie ta ira nuno nianga ma be di nage ter ise ter ie tano lumana no tamat na ut na gil harkurai me Rom. ²¹ Ma di ra ut na munmunhuat di ga tiri ie be, “Tena harausur, mem nunure be ira num harausur ma ira num nianga i takados. Pau lale tutur sene ma tikenong. Ma u la hausur tutuno iat tano lilik tane God i sip be da mur. ²² Io, hinawase mem, i takados be dait na kul ter no takis ta dong ing di kure dait, be pata?”

23-24 Iesene Jisas ga nunure kilam no nudi nianga harabota, io, igom tange ta di, “Mu hamanis tike siliwa tagu. A hapupuo ta nesi ikin ma a hinsa nesi ikin?”

Di ga balu ie, “Tano king.” 25 Io, iga tange ta di, “Mu na ter tano king ira linge iat tano king, ma mu na ter tane God ira linge iat tane God.” 26 Ma pa di gale tale be di na hakuni ie ta ira linge ing iga tange ra matmataan na haruat. Sene be di ga kis matien kinong di ga karup tano nuno binabalu ma di ga manga lilik utana.

Di ga tiri Jisas uta dong ing di te mat, be di na lon baling be pata.

(Matiu 22:23-33; Mak 12:18-27)

27-28 Ari Sadiusi ing di la liklik be nong i mat pai nale tut hut baling, di ga hanawat ter tane Jisas, di gom tiri ie be, “Tena harausur, Moses ga pakat ter ura nudait horek, be tike tunana pata nuno ta bulu i mat ma i mat sukun no nuno haine, no tesne na tole leh no makoso. Io, dur na hatawat ta nati dur ma dur na kilam ter ta di no hinsana no tesne nong te mat. 29 Io, a liman ma iruo na hatatesne. No luaina ga tole tike haine ma iga mat sukun ie ma pai gale mon nati dur baik. 30-31 No iruo ma no itul a tesne ga tole bileng ie. Ma ira liman ma iruo na hatatesne bakut di ga tole ter no haine hobi bileng, di bakut di ga mat, ma pai gale mon nati di. 32 Namur bileng um no haine ga mat. 33 Io, be ira minat di na lon huat baling tano bung na tuntunut, ta nesi tutuno iat um no haine? Kinong di bakut ira liman ma iruo di ga tole ter ie.”

³⁴ Ne Jisas ga balu di horek: “Ira turadi ing di lon katiak di la hartola. ³⁵ Iesene pai nale ngan hobi ta di ing God na kilam leh di be di haruat ura nilala tano pana bung namur ma tano tuntunut hut sukun ra minat. Pa di nale hartola. ³⁶ Ma paile tale di be di na mat baling kinong di na ngan hoke ra angelo. Di ira natine God kinong di te taman tut sukun ra minat. ³⁷ Iesene Moses iat i hamanis be ira minat di na tut hut baling. I kis naramon tano katano be no dahe ga lulungo. A linge bia ing be kakarek ra hintubu dait di gate mat, Moses ga kilam no Watong be aie *no God tane Abraham, no God tane Aisak, ma no God tane Iakop*. ³⁸ Io, pata be a God ta di ira minat, sene be a God ta di ira lilona kinong tano ninanaas tane God di bakut di lon.”

³⁹ Ma ari tena harausur ta ira harkurai tane Moses di ga tange tana, “Tena harausur, a bilai na binabalu.” ⁴⁰ Ma menamur ta kakarek pa di gale balaraan be di na tiri habaling ie ta tike linge.

I ngan tutuno iat hohaam be no Mesaia na bulu huat tane Dawit?

(Matiu 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Ne Jisas ga tange ta di, “Hohaam tuno iat be di tange be no Mesaia aie na bulumenamur tane Dawit? ⁴²⁻⁴³ Io, Dawit iat ga tange naramon tano Buk na Ninge be,

‘No Watong ga tange tano nugu Watong:
 “Nu kap no tamat na kinkinis kira tano kata na lumagu,
 tuk iou ni bul hanapu ira num hiruo napu, hoke tike linge na bul kakim!” ’

⁴⁴ Io, i nanaas be Dawit gabe kilam no Mesaia be 'No nugu Watong.' Kaie i palai be ikino Mesaia a bulumenamur ie tane Dawit ma aie no Watong bileng."

⁴⁵ Ira matanabar di ga hadade Jisas ma iga tange ta ira nuno bulu na harausur horek: ⁴⁶ "Mu harbalaurai ta ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses. Di sip be ira kinasi di na manga taheuheu sur, ma di sip bileng be da haatne leh di ta ira katano ing di la hananawat hulungan kaia. Di sip bileng be di na kis ta ira kinkinis gar na tamat naramon ta ira nudi hala na lotu ma ta ira burana rau ta ira gil nian. ⁴⁷ Di la karkarit leh ira linge bakut ta ira makoso, ma di la harababo ma ira nudi lawas na sinsaring. God na manga hapadano di."

21

*No tamat na hartabar tano maris na makoso.
(Mak 12:41-44)*

¹ Jisas ga nanaas hut gom nes leh ira watong di ga bulbul ira nudi hartabar na barbarat tano bunbulaan tano hala na lotu tamat. ² Ma iga nes tike maris na makoso na haine ga bul halala airuo not no peni. ³ Ma ne Jisas ga tange, "Mu nes baik! Ikin ra maris na makoso te bul ra tamat ta di bakut. ⁴ Di bakut, di ter metuma ta ira nudi bunbulaan ing i manga haleng kaia, iesene ikin ra maris te ter hakudulena bakut leise ing na lon me."

Ira hakilang ing na hamanis no hauhawadne ta ikin ra nilon.

(Matiu 24:1-35; Mak 13:1-37)

⁵⁻⁶ Io, ari ta ira nuno bulu na harausur di ga iangianga utano hala na lotu tamat. Di ga tangtange be no minamar tana ga bilai kinong a bilai ira nuno hot ma ira hartabar di ga hamar no hala na lotu tamat me. Iesene Jisas ga tange, “Uta kike ra linge mu nesnes, no pana bung na hanawat ma pata tike hot be na kis harpatep ter ma tikenong. Ira numu ebar, di na dure hasur bakut.”

⁷ Io, di ga tiri ie, “Tena harausur, hunangesa kakarek ra linge ing u hinawase mem ine na hanawat? Ma a mangana hakilang so mem na nes ing na hamanis be kike ra linge di te hutate be di na hanawat?”

⁸ Ma iga tange, “Mu na harbalaurai ta nong i nahula habota lamus leh mu. A haleng di na harabota huat ma di na tange be, ‘Aiou iat mon no Mesaia!’ Ma di na tange be, ‘No pana bung te hanawat!’ Waak mu murmur di. ⁹ Ma be ing mu hadade ira tamat na mangana hinarubu waak mu ra bunurut. Kike ra linge na hanawat, sene be no hauhawadne pai nale hanawat haiah.”

¹⁰ Io, iga tange ta di, “A haleng na huntunana bakut tano ula hanuo di na tut na hinarubu baling ta di. ¹¹ Ma ina mon ra tamat na kunakuner. Ma ra sam taburungan ma ra tamat na minaset na hana tupas tari haleng taman. Ma ari tamat na hakilang na hanasur metuma ra mawe ma ina haburut ira matanabar. ¹² Iesene menalalie ta kike ra linge bakut di na palim

kawase mu ma di na haragawai ta mu. Di na ter leise mu ura tuntunur ra harkurai naramon ta ira hala na lotu gar na Iudeia. Di na hiis halala mu ra hala na harpadano. Ma di na lamus mu ter ra matmataan ta ira ut na harkurai ma ira king ura utagu. ¹³ Ma be di na gil hobi, a bilai na pana ie be mu na iangianga palai ta di utano tahut na hininaawas. ¹⁴ Iesene mu na huna bul ira numu lilik be pa mu nale ngaangel be mu na tur bat ira nudi hartutung hohaam. ¹⁵ Ma i tahut be pa mu nale ngaangel kinong iou ni tabar mu ma ra bilai na nianga ma ra lilik na minanes. Io kaie, dong ing di na tung mu di na pet puo ura hargor ma mu. Ma pa di nale tale be di na ianga bat mu. ¹⁶ Ma ira tama mu ma ira etna mu di na ter leise mu ta ira luma dong ing di ura haragawai ta mu. Ma ira tasi mu, ira hinsaa mu, ma ira numu harwis di na gil hobi bileng. Ma ari ta mu, da ubu bing. ¹⁷ Ira turadi bakut di na malentakuane mu ura utagu. ¹⁸ Iesene pata. Pa di nale tale ura detdet mon tike pana hi mu. Pa di nale tale be di na hangungut mu ta dahine. ¹⁹ Ma ing be mu na tur dades mu na hatur kawase no nilon.

²⁰ “Ing mu na nes ira umri di tur luhutane Ierusalem mu na nunure be ite hutate be di na hamau ikino taman. ²¹ Ma ta ikino pana bung na tahut be dong ing di kis ter kaia Iudeia, di na hilo utuma ta ira uladih. Ma dong ing di kis ter naramon tano taman di na sur leh. Ma dong ing di kiskis ta ira katano me nataman ta ikino

taman, waak di hana lala tana. ²² I tahut be di na gil hobi kinong ikino pana bung na harpadano na hatutuno ira nianga tane God di ga pakat. ²³ Maris ta dong ing di tienen ter ma dong ing di harasus ta ikino pana bung kinong a but na tirih na hanawat ter ta ikin ra hanuo. Ma ne God na manga ngalngaluan ter ta kakarek ra matanabar. ²⁴ Ma da gaso bing di ma da hiis kawase di, da lamus di ta ira mes na huntunana bakut tano ula hanuo. Ma ira huntunana ing pa dile Iudeia di na papasuane Ierusalem tuk ter tano pana bung be God te kubus ter ie ta di.

²⁵ “Ma ina mon hakilang tano kasasa, no teka, ma ira tiding. Ma kira napu tano ula hanuo ira huntunana di na sugurukrukua ma di na manga lilik utano tes kinong na manga guus. ²⁶ Ma ira turadi di na langa mat ma no bunurut kinong di na manga ngaangel ta ira linge na hana tupas di. Urah, kinong ira dades na linge tuma ra mawe na gunagune. ²⁷ Ma ta ikino pana bung ira turadi di na *nes Nong a Turadi ie na hanana huat ta ira bahuto ma ra dades ma ra tamat na minamar.* ²⁸ Ma tano haburuana ta kakarek ra linge mu na tur dades ma mu na nanaas utuma nalu kinong no numu haralon te hutate ura hinanawat.”

²⁹ Ma iga tange ikin ra nianga harharuat ta di. Iga tange horek: “Mu na nes no ina bolbol ma ari mes na mangana ina dahe. ³⁰ Tano pana bung be di te samar ma di te kuburuan ira papane, mu na nunure be ite hutate no pana bung na

21:22 Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 **21:24** Sam 79:1; Ninanaas 11:2

21:25 Ais 13:10; Ese 32:7; Jol 2:31; Ninanaas 6:12-13 **21:27**
Dan 7:13; Matiu 26:64; Ninanaas 1:7

haret. ³¹ Hoke iat mon, be mu na nes kike ra linge te hanana huat, mu na nunure be no kingdom tane God te hutate. ³² Mu na hadado baak! Ikin ra huntunana, tari ta di pai nale mat baak ma kakarek ra linge na hanawat. ³³ No ula mawe ma no ula hanuo na buner leh ma sene be ira nugu nianga pai nale panim.

³⁴ “Mu na harbalaurai, mu nahula manga balaan ura nian, ura minamo, ma ura nginarau uta ira mangana linge ta ikin ra nilon. Ing be mu na gilgil hobi ikino bung na hakuni hakarup mu, ³⁵ kinong ina hanawat ter ta di bakut ing di la kis ter tano ula hanuo. ³⁶ Mu na harbalaurai ma mu na sasaring hait mu nage petlaar be mu na hilo pas ira linge na hana tupas mu. Ma mu na harbalaurai ma mu na sasaring hait bileng mu nage tur ra matmataa ta Nong a Turadi ie.”

³⁷ Io, ta ira bungbung bakut Jisas git harausur um kaia ra hala na lotu tamat. Ma ira kaba matarahien bakut igit hanana ura ninohon leh kaia ra uladih di ga kilam ie be no uladih Olip. ³⁸ Ma ira malane bakut ira matanabar di git hananawat ukaia ra hala na lotu tamat ura hadade ie.

22

Judas ga haut ura terter leise Jisas.

(Matu 26:2-5; Mak 14:1-2,10-11)

¹ No pana bung tano nian na Beret Pai Lale Laalet nong di ga kilam ie be no Nian na Sinakit ga hanawat hutate. ² Ma ira tamat ta ira pris ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses di ga silsilihe tike bilai na ngas be di na ubu

bing Jisas hohaam kinong di git burburte ira matanabar.

³ Ma ne Satan ga sasoh tane Iudas nong di ga kilam bileng ie be Iskariot. Ma aie tikenong ta di ira sangahul ma iruo na bulu na harausur. ⁴ Ma ne Iudas ga hana tupas di ra tamat ta ira pris ma ira lilie tano matana ubane tano tamat na hala na lotu. Ma di ga wowor tikai be Iudas na ter leise Jisas hohaam. ⁵ Di ga laro pane ie ma di ga haut ura tamtabar ie ma ra barbarat. ⁶ Io, Iudas ga haut bileng ma iga silsilihe tike bilai na ngas ura terter leise Jisas ta di ing be pata ta haleng na matanabar kaia.

Di ga tagure no Nian na Sinakit.

(Matu 26:17-19; Mak 14:12-16)

⁷ Io, no bung tano nian na Beret Pai Lale Laalet ga hanawat. Ma ta ikino bung ira Iudeia di git ububu bing bileng ira not no sipsip di nage en ura liklik kawase no bung na Sinakit. ⁸ Io, Jisas ga ura tultule leise Pita ma ne Jon, igom tange ta dur horek: “Mur hana, mur nage tagure no Nian na Sinakit ura adait, dait nage ian.”

⁹ Ma dur ga tiri ie, “U sip be mir na tagure ie ha?”

¹⁰ Ma iga tange ta dur, “Ing be mur te lala tano taman, io, tike tunana i kapkap hanane tike poona taho na harsomane mur kaia. Mur na mur ie ma mur na lala tikai ma ie tano hala nong no tunana na hana lala kaia. ¹¹ Ma mur na tange tano tunana nong a nuno tus no hala horek: ‘No tena harausur i ura nunure be i ham no katano tano hala nong aie ma mem ira nuno bulu na

harausur, mem na en no Nian na Sinakit kaia?
¹² Io, na tange hamanis tike katano ta mur, tuma nalu tano hala nong di te tagure ter. Mur na tagure no nian kaia.”

¹³ Io, dur ga hana leh dur gom hana lala tano tamat na taman. Dur ga nes bakut leh ira linge hoke Jisas ga tange ta dur. Io, dur ga tagure no adi Nian na Sinakit.

Jisas ga hamanis tano beret ma no wain ura halilik di tano nuno minat nong na hatutuno no sigar kunubus metuma hone God.

(Matiu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Be no pana bung ura nian ga te hanawat, Jisas ma ira nuno sangahul ma iruo na apostolo, di ga kis tikai ter tano teol na nian. ¹⁵ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Aiou te manga sip be ni en ikin ra Nian na Sinakit tikai ma mu menalalie be ni kilingane ra ngunungut. ¹⁶ Io, iou hinawase mu, iou pa nile en habaling ikin ra nian tuk ter be no pipilaina ta ikin ra nian na hanawat puasa tano kingdom tane God.”

¹⁷⁻¹⁸ Io, Jisas ga kap leh no gingop na wain, igom tanga tahut tane God tana, ma iga tange, “Mu kap leh ikin mu nage palau harbasiane mu ma ie kinong iou tange ta mu, iou pa nile mame habaling ta wain tuk tano pana bung be no kingdom tane God na hanawat.”

¹⁹ Ma ne Jisas ga kap leh tike katano beret, iga tanga tahut tane God tana ma igom pidik ie. Io, iga palau ira nuno bulu na harausur ma ie ma iga tange ta di, “Ikin no tamaigu nong iou ter leise uta mu. Mu na en ie ura liklik kawase iou.”

²⁰ Hobi iat mon namur tano nian iga tatik leh no gingop na wain igom tange, “Ikin ra gingop na wain i haruat ma no degu iou ni ter leise bia ie uta mu ura hatutuno no sigar kunubus metuma hone God.

²¹ “Iesene mu nes baik, no lumana ikinong na ter leise ter iou, i rek tano ula teol na nian tikai ma iou. ²² Ma Nong a Turadi ie na hana ter tano nuno minat hoke no kunubus tane God. Iesene, maris ta ikino tunana nong na tur talur ie ma ina ter leise ie.” ²³ Ma ira nuno bulu na harausur di ga hartiritiri baling nalamn ta di be nesi ta di na gil hobi.

*No tamat na haruat ma no hansiksik.
(Matiu 20:25-28; Mak 10:42-45)*

²⁴ Io, tike hargor ga hanawat nalamn ta di ra bulu na harausur be nesi ta di i tamat. ²⁵ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Ira lilie ta dong ing pa dile Iudeia di la hatamat habaling di ma di la hanapu ira mes. Ma di la kilkilam habaling di be a ut na harharahut ta ira matanabar. ²⁶ Iesene waak mu lilik hobi. Na tahut be no tamat sakit ta mu na haruat ma no hansiksik, ma be nong i kure mu na haruat ma tike tultule. ²⁷ Ma nesi ta dur i tamat, nong i kis ter tano teol na nian be nong a tultule? Tutuno sakit, nong i kis ter tano hator. Iesene iou balik iou paile ngan hobi. Iou karek nalamn ta mu hoke tike tultule ta mu. ²⁸ Ma nesi dong ing di te tur tikai ma iou ing be ira tirih ga hana tupas iou? Mu iat. ²⁹ Hoke no Tamagu te ter tike kingdom tagu, iou bileng iou ni ter

22:21 Sam 41:9; Jon 13:21-22 **22:24** Luk 9:46 **22:25** Matiu 20:25-27; Mak 10:42-45 **22:26** Matiu 23:11; Mak 9:35 **22:27** Jon 13:12-15

tike kingdom ta mu. ³⁰ Io, mu na ian ma mu na mamu tikai ma iou tano teol na nian tano nugu kingdom. Ma mu na kis ta ira kinkinis na tamat ura kurkure ira sangahul ma iruo na huntunana gar na Israel.

*Jisas ga hinawas palai be Pita na harus ise ie.
(Matiu 26:33-35; Mak 14:29-31; Jon 13:37-38)*

³¹ “Saimon, Saimon, God te bala ter ne Satan be na walar mu ura palpaleng harbasiane ira tahut ma ira sana hoke tikenong na ise haut ira pat na wit ura kapkap leise ira palna sukun ira patna. ³² Iesene iou te sasaring utam be no num nurnur pai nale puko. Ma ing be nu lilik pukus nu hadades ira tasim.”

³³ Iesene Pita ga tange, “Watong, iou taguro ter be ni hana tikai ma ugo kaia tano kunubus ma no minat!”

³⁴ Jisas ga tange, “Pita, iou tange tam, no kareka pai nale ianga baak ma u te haitul a harus be paule nunure iou.”

No burwana be ira nuno bulu na harausur di na kap ra tiri.

³⁵ Ma ne Jisas ga tiri di, “Mu lik leh ikino pana be iou ga tule mu tano numu hinana ma pata ta raat, be ta barbarat, be ta pala lamas ta ira kaki mu ura harkios. Mu ga supi ta linge?”

Di ga babalu, “Pata.”

³⁶ Io, Jisas ga tange ta di, “Ma kakarek be a mon barbarat ta mu, mu na kap. Ma mu na kap ira numu raat. Ma ing be pata numu ta sele na

hinarubu, io, mu na suhurane ta kinasi mu, mu nage kul leh numu tikenong. ³⁷ Iou tange hobi ta mu kinong ira nianga tane God di ga pakat utagu i tange horek: *‘Di ga was pakur ie ma ira holmatau.’* Ikin ra nianga na hanawat tutuno kinong ira linge di ga pakat utagu di ura gilgil tus um.”

³⁸ Ma ira bulu na harausur di ga tange, “Wotong, nes, airuo sele na hinarubu karek.”

Ma ne Jisas ga tange, “Ite haruat mon ira numu nianga.”

Jisas ga sasaring tuma ra uladih Olip.

(Matiu 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Io, Jisas ga hanasur tano taman ma iga hana utuma tano uladih Olip hoke igit gilgil hobi. Ma ira nuno bulu na harausur di ga mur ie. ⁴⁰ Ma iga me tange ta di, “Mu na sasaring waing pa mu nale puko be ta harwalar na tupas mu.” ⁴¹ Io, iga hana talur di u tapa dahine haruat ma tike turadi i tale be na gulumane tike hot. Iga saga bukunkek ma igom sasaring horek: ⁴² “Mama, ing be u sip, nu kap leise ikin ra tirih mekira ho iou nong i ura hinana tupas iou. Ma sene be waak u gil haruat tano nugu sinisip. Nu gil iat haruat tano num sinisip.” ⁴³ Ma tike angelo metuma ra mawe ga harapuaasa ter tana ma iga habalaraan ie. ⁴⁴ A tamat na tirih ga ubal ie, io, iga manga sasaring dades ma iga mangason. Ma ira nuno tuo na mangason ga puko sur ukaia ra pu haruat ra de. * ⁴⁵ Ma be iga tut leh mekaia

22:37 Ais 53:12 * **22:44** Ira iruo buturkus 43 ma 44 dur panim ta ari tuarena pakpakat.

tano katano iga sasaring iga hana tupas habaling ira nuno bulu na harausur. Iga nes leh duhat ma kanaia duhat ga kumkubabo kinong ira nuduhat tapunuk ga manga hasumsumela duhat. ⁴⁶ Ma iga tange ta duhat, “Mohot kubabo urah? I tahut be mohot na taman tut ma mohot na sasaring waing mohot pai nale puko be ta harwalar na tupas mohot.”

Iudas ga ter leise Jisas ta ira lilie.

(Matiu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

⁴⁷ Io, be Jisas pai gale hapatam baak ira nuno nianga ma a tamat na matanabar gate hana tupas ie. Ne Iudas, tikenong ta di ira sangahul ma iruo ga lilie hanana ta di. Ma iga hana tupas Jisas ura haatne ie ma ra harmum. ⁴⁸ Iesene Jisas ga tange tana, “Iudas, u ura terter leise Nong a Turadi ie ma ra harmum mon? Maris!”

⁴⁹ Io, ma ing be dong ing di ga tiktikai hanana ma ie di ga nes be a mangana linge so ga ura hinanawat, di ga tange, “Watong, u sip be mem na harkato ma ra sele?” ⁵⁰ Ma tikenong ta di ga kato kutus leise no talingana tano palp na kata tano tultule tano tamat ta ira pris.

⁵¹ Iesene Jisas ga tange, “Waak um hokike!” Io, iga sigire no talingana no turadi ma iga halangalanga ie. ⁵² Ma kaia nalamina ta ira matanabar ira tamat na pris, ira lilie tano matana ubane tano hala na lotu tamat, ma ira tamat ta ira huntunana. Di gate hanawat ura palpalim kawase Jisas ma ne Jisas ga tange ta di, “Hoke balik be iou tike holmatau kaie mu ge kap hawat ira sele ma ira kapsil ura hanawan

iou? ⁵³ Ira kaba bungbung iou git tutur nalamina ta mu kaia ra hala na lotu ma pa mu gale walar ura palpalim kawase iou. Sene be kakarek um no numu pana bung. Karek no kadado te harkurai.”

Pita ga harus leise Jisas.

(Matiu 26:69-75; Mak 14:66-72; Jon 16:18,25-27)

⁵⁴ Io, di ga palim kawase Jisas di gom lamus leh ie utuma naramon tano hala tano tamat ta ira pris. Ma ne Pita ga murmur hanana tapa dahine.

⁵⁵ Di ga halo tike eh nalamina tano hare tano hala. Ma ne Pita ga ret eh tikai ma di. ⁵⁶ Ma tike tultule na haine ga nes leh Pita tano lulungo na eh. Iga nes dit ie gom tange, “Ikin ra turadi bileng ga tiktikai ma ie.”

⁵⁷ Ma sene Pita ga harus ise ie horek: “Hainigu, iou paile nunure ie.”

⁵⁸ Namur dahine tike mes ga nes ie, igom tange, “Augo bileng tikenong ta di.”

Pita ga tange, “Tasigu, iou pata!”

⁵⁹ Ma namur dahine baling tike mes na turadi ga tange hadades be, “Tutuno sakit ikin ra turadi ga tiktikai ma ie kinong aie merasi Galili.”

⁶⁰ Iesene Pita ga tange, “Tasigu, iou paile palai ta kike u tangtange!” Kaie iat mon baak iga iangianga, iga hadade no ingana no kareka. ⁶¹ No Watong ga talingane Pita gom nes dit ie. Io, Pita ga lik leh ikin ra nianga no Watong ga tange ter tana horek: “No kareka pai nale ianga baak ma u te harus leise ter iou aitul a pana.”

⁶² Io, iga hanasur ma ra tamat na tapunuk gom suah.

No kaunsil ta ira tamat tano lotu di ga kure Jisas.

(Matiu 26:63-68; Mak 14:61-65; Jon 18:19-23)

⁶³ Ira turadi ing di ga nesnes mur Jisas di ga hasakit saasa tana ma di ga ububu ie. ⁶⁴ Di ga kubus pulo ira iruo matana di gom tange, “Nu kilam tus be nesi ikinong te tut ugo!” ⁶⁵ Ma di ga tange hague ie ma ra haleng na mes na mangana nianga bileng.

⁶⁶ Be igate malane um ira tamat ta ira huntunana, ira tamat ta ira pris, ma ira tena harasur ta ira harkurai tane Moses di ga kis hulungan. Ma di ga sel Jisas ukaia ra matmatahan ta di. ⁶⁷ Ma di ga tange tana, “Ing be augo no Mesaia nu hinawase mem.”

Jisas ga tange ta di, “Ing be ni hinawase mu, pa mu nale nurnur tagu. ⁶⁸ Ma ing be ni tiri mu, pa mu nale babalu. ⁶⁹ Iesene tur leh um kakarek, *Nong a Turadi ie na kis tano tamat na kinkinis kaia tano kata na lumane God, no Dadeswana.*”

⁷⁰ Ma dong bakut di ga tiri be, “Io kaie, no natine God ugo?”

Iga babalu be, “Ing be mu tange hobi, mu takados.”

⁷¹ Io, di ga tange um, “Pa dait le supi ter habaling um ta tikenong be na hinawase dait utana! Dait iat, dait te hadade leh tano hono.”

23

Di ga tung Jisas kaia hone Pailat.

(Matiu 27:11-14; Mak 15:2-5; Jon 18:29-37)

¹ Io, di bakut tano kis hulungan di ga taman tut, di gom lamus Jisas ukaia hone Pailat. ² Ma di ga tur leh be di na tung ie. Di ga tange, “Mem nes leh ikin ra tunana be ila lamlamus harara no numem huntunana ira Iudeia. I malok bileng be da kul takis ter ta ira numem ut na harkurai, ma i tange be aie iat tike king, no Mesaia.

³ Io kaie, Pailat ga tiri ie, “Augo no king ta di ira Iudeia?”

Jisas ga balu ie, “A num nianga iat!” ⁴ Io, Pailat ga hinawase no tamat na matanabar ma ira tamat ta ira pris be, “Aiou paile nes tupas leh tike nirara be da tung ikin ra turadi me.”

⁵ Iesene di ga manga hahait ie di gom tang-tange, “Ila hatawat ra purpuruan ma no nuno harausur ta ira tamtaman kira Iudeia. Iga haburuana me Galili ma kakarek ite hanawat ukira bileng.”

Pailat ga tule leise Jisas ukaia hone Herot.

⁶ Ma be Pailat ga hadade ikin iga tiri ie be aie me Galili be pata. ⁷ Be iga palai be aie mekaia tano katano Herot i harkurai ter tana, iga tule ie ukaia hone Herot kinong Herot bileng ga kiskis kaia Ierusalem ta ikino pana bung.

⁸ Ma ing be ne Herot ga nes Jisas, iga manga laro kinong baak iat um iga sipsip be na nes ie. Ma igate ser leh ari linge utana, kaie igom manga sip be na nes Jisas ing na gil tike dades na

gingilaan na kinarup. ⁹ Iga tiri Jisas ma ra haleng na tiniri sene be Jisas pai gale balu ie. ¹⁰ Ira tamat ta ira pris ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses di ga tur ter kaia ma di ga tungtung ie ma ra dades na nianga. ¹¹ Herot ma ira nuno umri di ga hasakit saasa tana. Io kaie, di gom hasigam ie ma tike bilai na sigasige di gom tule pukus ie ukaia hone Pailat. ¹² Ma tur leh um ta ikino bung Pailat ma ne Herot dur ga harwis. Ma sene be nalalie dur ga manga harngangar.

Pailat ga kure Jisas haruat ta ira sinisip ta ira matanabar.

(Matiu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39—19:16)

¹³ Io, Pailat ga tato hulungan ira tamat ta ira pris ma ari mes na lilie ma ira matanabar. ¹⁴ Iga tange ta di, “Mu te lamus ikin ra turadi ukira ho iou ma mu tung ie be i lamus harara ira matanabar. Iou te tiri murmur ie ra matmataan ta mu ma iou paile nes leh ta sasana haruat ta ira numu hartutung ter tana. ¹⁵ Ma ne Herot bileng, paile nes leh ta sasana tana kaie ige tule pukus ie ukira ho dait. Mu nes baik! Paile gil tike sana linge be na mat pane. ¹⁶ Io kaie, iou ni hapadano ie ma ni pales ise ie.” ¹⁷ *

¹⁸ Sene be no tamat na matanabar bakut di ga kakongane be, “Nu ubu bing ise ie! Nu pales leise ne Barabas uta mem!” ¹⁹ (Io, Barabas um, di ga bul halala ie tano hala na harpadano kinong

* **23:17** Ari tuarena pakpakat di bul halala buturkus 17. I tange horek: Taitus ira Nian na Sinakit Pailat git halangalanga ise uta di tikenong di ga hiis kawase ie naramon tano hala na harpadano.

iga harubu bingibing ma dong ing di ga kure ira Iudeia.)

²⁰ Io, Pailat ga sip be na pales ise Jisas, kaie igom haianga habaling ira matanabar. ²¹ Sene be di ga kakongane be, “Da tut ter ie tano ula kabai! Da tut ter ie tano ula kabai!”

²² Tano aitul a pana iga tange habaling ta di, “Urah? Ikin ra turadi te gil ra mangana sasana so? Iou paile nes leh ta sasana i haruat be na mat pane. Io kaie, iou ni hapadano ie, iou nige pales ise ie.”

²³ Iesene di ga kakongane nalu a haleng na pana be da tut ie ra ula kabai. Io, di ga sunang Pailat be na haut. ²⁴ Io kaie, Pailat gom kure Jisas haruat di ga sip. ²⁵ Iga hasur leise no tunana nong di ga bul halala ie tano hala na harpadano, aie nong ira matanabar di ga sasaring utana. Ikin tunana nong ga harubu bingibing ma dong ing di ga kure ira Iudeia. Ma ne Pailat ga ter leise Jisas ta ira nuno umri be di na gil tana haruat ma ira sinisip ta ira matanabar.

Di ga tut Jisas tano ula kabai.

(Matiu 27:33-44; Mak 15:22-32; Jon 19:17-24)

²⁶ Io, be di ga lamlamus hanane Jisas, di ga saret leh Saimon me Sairin nong ga lala huat metua ra mes na taman. Di ga hapupusak ie ma no kabai ma di ga sunang ie be na kapkap hanane ie menamur tane Jisas. ²⁷ Ma a tamat na matanabar sakit di ga murmur hanane ie. Ma nalamina ta di ari haine ing di ga susuah hanane ie. ²⁸⁻²⁹ Jisas ga talingane di gom tange ta di, “Mu

ira haine me Ierusalem, waak mu suah iou. Mu na suah iat mu ma ira nati mu kinong tike pana bung na hanawat be mu na tange, 'Na tahut ta di ira hintu ma ta di ing pa dile kakaho be harasus!' ³⁰ Taitus ikino pana bung *di na tange ta ira uladilh be, "Mu bus mem!"* ' ³¹ Ing be ira turadi di gil kakarek ra linge ura tuntun no dahe paile masa, di na manga tun hagrae no dahe i masa."

³² Ma di ga lamus leh bileng airuo holmatau tikai ma ne Jisas ura hiniruo. ³³ Ma ing be di ga hanawat ter tano katano di ga kilam ie be 'No Ula Turungan', di ga tut Jisas ter tano ula kabai kaia tikai ma ira iruo holmatau, tikenong tano kata na lumana ma tikenong tano kesa na lumana. ³⁴ Ma ne Jisas ga tange, "Mama, nu lik luban leise ira nudi sasana kinong pa dile palai be a mangana linge so kike di gilgil." Ma di ga papaus ma ra satu ura nunure leh be nesi na kap leh garum ta ira kinasine.

³⁵ Ma ira matanabar di ga tur ter di ga ngokngok tana. Ma ira lilie di ga hasakit tana di gom tange, "Iga halon ira mes. Ing be aie no Mesaia iat gar tane God nong God gate gilamis ie, io, waak ie na halon habaling ie!"

³⁶ Ma ira umri bileng di ga hanawat di gom hasakit tana. Ma di ga ter ra wain tana ura minamo. ³⁷ Ma di ga tange tana, "Ing be augo no king gar na Iudeia, nu halon habaling ugo."

³⁸ Ma ira nianga di ga pakat di ga bul ie menalu tano ula kabai. Ma iga tange horek: "Ikin no king gar na Iudeia."

23:30 Hos 10:8; Ninanaas 6:16 **23:34** Ais 53:12; Sam 22:18

23:35 Sam 22:7-8 **23:36** Sam 69:21

³⁹ Ma tikenong ta kike ra iruo holmatau nong ga taba ter ga ise ra sana nianga ter tana horek: “Augo no Mesaia, nah? Kaia, nu halon habaling ugo! Ma nu halon mir bileng!”

⁴⁰ No mes balik ga bor ie horek: “Hohaam, paule burte God? No nudahat harpadano tike manganan mon. ⁴¹ Iesene tike linge i mes harsakit. No nuder harpadano i haruat ma ira nuder tintalen iesene ikin ra turadi paile gil tike sasana.”

⁴² Io, iga tange, “Jisas, nu lik leh iou tano pana bung be nu hanawat ma no num kingdom.”

⁴³ Ne Jisas ga tange tana, “Tutuno sakit, katiak nu kis tikai ma iou kaia ra bilai na katano sakit.”

Jisas ga mat.

(Matiu 27:45-56; Mak 15:33-41)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ma tano sangahul ma iruo na pana bung ra tingana kasasa no kasasa ga mun, ma a kadado ga kaser no hanuo bakut tuk ter ra itul a pana bung ra matarahien. Ma no tamat na mol tuma naramon tano hala na lotu tamat ga tamadiris hairuo. ⁴⁶ Jisas ga kakongane nalu horek: “Mama, iou ter ise no tanuagu ta ira iruo lumam.” Ma ing be iga tange ter horek, iga pataam no mansunguno.

⁴⁷ Ma no tamat na umri ta tike matana ubane ga nes kakarek ra linge. Iga pirlet God igom tange, “Tutuno sakit, a ut na takados ikin ra turadi.” ⁴⁸ Ma ari matanabar di gate hanawat hulungan ura nesnes ikin ra linge. Ma be di gate nes ter hobi di ga tur leh ura hinana. Ma di ga paspaser hanane ira bangbango di ma ra

tapunuk. ⁴⁹ Iesene di bakut ing di ga nunure ter ie di ga tur ter tapa dahine ma di ga nesnes kakarek ra linge. Ma nalamin ta di, ira haine ing di gate mur hawat Jisas merasi Galili.

*Di ga hatur no palatamai ne Jisas tano midi.
(Matiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Ma iga mon tike turadi, no hinsana ne Iosep. Ma aie me Arimatia, tike taman ta di ira Iudeia. A bilai ma a ut na takados ie ma iga kiskis kawase no kingdom tane God. Ma aie tikenong ta di ira kaunsil iesene pai gale haut ma ira nudi lilik ma no linge di ga gil ie. ⁵² Io, iga hana tupas Pailat igom saring leh no palatamai ne Jisas. ⁵³ Io, iga kap leh ie metuma ra ula kabai igom hirisane ie ura pulpulus ie ma tike lawas na ponponiana mol. Io, iga bul halala ie ta tike midi nong di ga gil ngasiaan ter ie tano papara hot. Ma pa di gale hainoh baak tikenong naramon tana. ⁵⁴ Ma ikino bung a Bung Liman ie, no bung be ira Iudeia di la tangtaguro pane no Bung na Sinangeh. Ma no Bung na Sinangeh gate hutate um.

⁵⁵ Ma ira haine ing duhat ga hanawat tikai ma ne Jisas merasi Galili duhat ga mur Iosep ma duhat ga nes no midi. Ma duhat ga nes bileng hohaam ing di ga hainoh ie hobi. ⁵⁶ Io, duhat ga baling u nataman ma duhat ga tagura waiwai ing i huhur tahut. Iesene duhat ga sangeh tano Bung na Sinangeh haruat ma no harkurai tane Moses.

24

Jisas ga tut hut sukun ra minat.

(Matiu 28:1-8; Mak 16:1-8; Jon 20:1-8)

¹ Ra Sade ra mala bungbung duhat no kaba haine duhat ga kap hawat ira waiwai ing duhat gate tagure. Ma duhat ga hana ukaia tano midi.

² Io, duhat ga nes be di gate pulukane leise no hot tano matana no midi. ³ Sene be duhat ga lala duhat pai gale nes no palatamai ne Jisas. ⁴ Ma ing be duhat ga lilik uta ikin ra linge, kaie iat mon airuo tunana dur ga tur huat ter ta duhat. Ma ira kinasi dur ga laklakituan hora hile. ⁵ Ira haine ga manga burut kaie duhat gom tudu ma ira matmatahan ta duhat utusu napu tano pu. Iesene ira iruo tunana dur ga tange ta duhat, "Ura biha mohot silsilihe no lilona nalaman ta ira minat? ⁶ I panim kira. Ite taman tut hut sukun no minat! Na tahut be mohot na lik leh ira nuno nianga ing iga kis tikai ma mohot tusu Galili. Iga tange horek: ⁷ 'Da ter leise Nong a Turadi ie ta ira luma di ira ut na sana. Da tut ie tano ula kabai ma tano aitul a bung na tut hut baling.'" ⁸ Io, ing duhat ga hadade duhat ga lik leh ira nuno nianga.

⁹ Ma be duhat ga tapukus baling mekaia ra midi duhat ga hinawase ira sangahul ma tike na bulu na harausur ma ira mes ta kakarek ra linge bakut. ¹⁰ Duhat ne Maria me Magadalen, Ioana, Maria no etna ne Jemes ma ari bileng dong ing di ga hinawase ira apostolo. ¹¹ Iesene pa di gale nurnur ta ira haine kinong di ga lik be a linge bia kike ra nuduhat nianga. ¹² Ma ne Pita balik ga

taman tut ma iga hilo ukaia hono midi. Iga tudu sur iga nes leh ira katano mol sene kaia napu. Io, iga hana sukun ikino katano gom manga lilik uta ikin ra linge. *

Jisas ga harapuaa ter ta ira iruo turadi tano ngas u Emaus.

¹³ Ma ta ikino bung airuo ta di ga hanana utusu tike taman di kilam ie be Emaus, haruat ma ra sangahul ma tike na kilomita metuma Ierusalem.

¹⁴ Ma dur ga wowor tikai hanana uta ira linge bakut ing iga hanawat. ¹⁵ Be dur ga harianga hanana ta dur, Jisas iat ga hanawat tupas dur ma iga tiktikai hanana ma dur. ¹⁶ Iesene pa dur gale petlaar ura nesnes kilam ie.

¹⁷ Io, iga tiri dur, “Mur woworane ra so ing mur tiktikai hanana?”

Io, dur ga tur matien, ma ira iruo matmataan ta dur ga nanaas marmaris. ¹⁸ Ma tikenong ta dur, a hinsana Kiliopas ga tiri ie, “Augo sene mon ta ira wasire tuma Ierusalem paule nunure ira linge ing i hanawat kakarek ra bar bung?”

¹⁹ Io, iga tiri ie, “A linge so?”

Dur ga babalu be, “Ira linge utane Jisas merasi Nasaret. Ikin ra turadi a tangetus ie. Ira nuno nianga ma ira nuno pinapalim ga dades ra matmataan tane God ma ira matanabar bileng.

²⁰ Ira tamat ta ira pris ma ira mes na lilie di ga ter leise ie be na tur ra harkurai. Ma di ga kure be na mat. Kaie di gom tut ie tano ula kabai.

²¹ Ma mem ga kis na balaraan ter be aie iat nong

* **24:12** Buturkus 12 i panim ta ari tuarena pakpakat. **24:21**
Luk 19:11; Apostolo 1:6

na halangalanga ise Israel. Ma a mes na linge bileng te hanawat. Aitul a bung te sakit ing di ga tut ter ie tano ula kabai. ²² Ma ari ta ira numem haine duhat manga hakarup mem. Duhat hana ter tano midi katiak ra mala bungbung. ²³ Sene be duhat paile nes no palatamaine. Ma duhat me hinawase mem be duhat nes tike ninanaas na tanuo ma airuo angelo dur tange be ite lon baling. ²⁴ Io, ari ta ira numem harwis di ge hana ter tano midi ma di nes leh ira linge hoke ira haine duhat tange. Ma aie, pa dile nes ie.”

²⁵ Io, Jisas ga tange ta dur, “Hohaam be mur paile palai ma mur haralis ura nurnur ta ira nianga ta ira tangetus? ²⁶ Tutuno sakit no Mesaia ga ura kapkap iat kakarek ra ngunngutaan nalalie be na lala tano minamar tana.” ²⁷ Ma ne Jisas ga hapalaine dur uta ira linge utana ing i kis naramon ta ira pakpakat tane God, haburuana tane Moses ma ira nianga ta ira tangetus.

²⁸ Ma ing be duhat ga hanawat hutate tano taman dur ga ura hinana ukaia, iga palai be Jisas ga ura hinana harsakit. ²⁹ Iesene dur ga saring hadades ie, dur gom tange, “Nu kis tikai ma mir kinong a matarahien tuei um.” Io, iga lala ura kinkinis tikai ma dur.

³⁰ Ma be iga kis ter tano teol na nian iga kap leh tike katano beret, igom tanga tahut utana, iga pidik ie, igom palau dur ma ie. ³¹ Io, ira nudur lilik ga hanawat palai ma dur ga nes kilam ie. Ma ne Jisas ga panim sukun dur. ³² Io, dur ga harianga ta dur be, “Tutuno sakit i karwas ira

tinga der be iga haianga hanane der tano ngas ma be iga papos ira pipilaina ta ira pakpakat tane God ta der.”

³³⁻³⁴ Kaie iat mon dur ga taman tut dur gom tapukus baling utuma Ierusalem. Ma dur ga hana tupas ira sangahul ma tike na bulu na harausur tikai ma ari mes. Di ga kis hulungan ter ma di ga tangtange be, “I tutuno! No Watong te tut hut baling ma ite harapuaasa tane Saimon.”

³⁵ Io, kike ra iruo dur ga hinawas ta ira linge tano ngas ma be dur ga nes kilam ie hohaam ing iga pidik no katano beret.

Jisas ga harapuaasa ta ira nuno bulu na harausur.

³⁶ Ma ing be di ga iangianga baak uta kike ra linge Jisas iat ga tur huat nalamina ta di gom tange ta di, “A malum ta mu.”

³⁷ Io, di ga karup ma di ga burut. Di ga lik be di ga nes tike tabaran. ³⁸ Ma iga tange ta di, “Urah mu ngaangel? Ma mu lilik iriruo urah? ³⁹ Mu na nes ira lumagu ma ira kakigu. Iou iat mon. Mu na sigire iou ma mu nage palai. Pata ta surno ma ta palatamaine tike tanuo hoke mu nes ira surugu ma no palatamaigu.”

⁴⁰ Be iga tange ter hobi iga hamanis ira lumana ma ira kakine ta di. ⁴¹ Ma pai gale tale baak di be di na nurnur tana kinong di ga hung ma ra gungunuama ma ra kinarup. Io kaie, Jisas ga tiri di, “Taitus da linge kanaia ura enen?”

⁴² Io, di ga tabar ie ma tike subana aen i moso ter. ⁴³ Iga kap leh ie igom en ie ra matmataa ta

di. ⁴⁴ Ma iga tange ta di, “Karek ra mangana linge iou ga hinawase mu ine ing iou ga kiskis tikai ma mu. Iou ga hinawase mu be ira linge bakut da gil tus ing di ga pakat utagu naramon ta ira harkurai tane Moses, ira nianga ta ira tangetus, ma tano Buk na Ninge.”

⁴⁵ Io, iga papos ira nudi lilik be di nage palai ta ira pakpakat tane God. ⁴⁶ Iga tange ta di horek: “Di ga pakat ie be no Mesaia na kilingane ra ngunngutaan ma ina tut hut sukun ra minat tano aitul a bung. ⁴⁷ Ma da harpir ta ira huntunana bakut tano ula hanuo, haburuana kira Ierusalem, be ira matanabar di na lilik pukus ma ne God na lik luban leise ira nudi sana tintalen. ⁴⁸ Mu te nes kakarek ra linge ma mu na hinawas. ⁴⁹ Iou ni tule hawat no linge ta mu nong no Tamagu ga kukubus ura utana. Iesene mu na kis kawase ter ie kira ta ikin ra taman tuk be no dades metuma nalu na burung mu.”

God ga kap haut Jisas utuma ra mawe.

⁵⁰ Ma be iga lamus hasur di utusu Betani iga tatik ira lumana gom idane di. ⁵¹ Ma ing be iga haidane baak di, God ga kap haut ie utuma ra mawe. ⁵² Io, di ga lotu tupas ie ma di ga tapukus ma ra tamat na gungunuama utuma Ierusalem. ⁵³ Ma di ga hanana hait ukaia tano hala na lotu tamat ma di ga pirpirlet God.

No Tahut na Hininaawas
The New Testament in the Sokarek dialect of the
Patpatar language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Sokarek long Niugini

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sokarek (Patpatar)

Dialect: Sokarek

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

bbc4ab7d-0dcb-5ad0-909b-47e9fb251f1b